

У В РА Ч А
ԲԺՇԿԻ ՄՈՏ

С л о в а р ь

- բժիշկ [бэжишк] - врач; доктор; բժշկի [бэжэшки] - врача; к врачу; за врачом (посылать)
 քանի օր է, ինչ - вот уже несколько дней(, как)
 լիվ չեմ գգում - мне нездоровится, чувствую себя плохо (неважно)
 հիվանդ *пр., с* - больной; нездоровый
 հիվանդանալ - заболеть; болеть
 դիմել - обращаться (к)
 գանգալվել - жаловаться (на)
 ցավել - болеть (вызывать чувство боли)
 (դա) ինչի՞ց է - отчего (с чего) это?
 վերջերս - в последнее время
 անընդհատ - постоянно, то и дело, все; непрерывно
 գլխացավ - головная боль
 գլխալուրդ [галхалэтуйт] - головокружение
 ցավ - боль; փորի ցավ (փորացավ) боль в животе; ստամոքիի ցավ - боль в желудке
 նույնիսկ - даже
 գարկերակ - пульс
 ջերմաչափ - термометр
 ջերմություն - температура
 չափել - мерить
 ատամի ցավ (ատամնացավ) - зубная боль
 ատամնաբույժ - стоматолог, дантист
 ուղարկել - посылать; отсылать; пересылать
 բարեբախտաբար - к счастью
 առողջ [а'охч] - здоровый
 մի *mod.* - -ка
 արյուն - кровь; (արյան) ճնշում - 1. (кровяное) давление 2. гипертония
 կարիք ունենալ՝ գգալ - нуждаться; понадобится
 դեղ - лекарство
 (դուրս) գրել, նշանակել - выписывать (лекарство)
 դեղատուն - аптека
 մի քանի օրից - через несколько дней
 փսի - инъекция, укол; (փսի) արվել [сэрэскэл] - делать инъекцию...
 արվում [сэрэскуп] - инъекция, укол
 ամեն դեպքում - во всяком случае
 ակնաբույժ - окулист, глазной врач
 գերհոգնած - переутомленный
 գերհոգնածություն - переутомление

առաջանալ, առաջ գալ - возникать; вызываться

դրանից - от (из-за) этого

ոչ թե..., այլ... - не..., а...

Կողմ - сторона

ներքև - вниз; ապելի ներքև - ниже

սիրտը խառնել - тошнить

սրտխառնուք [сартхайнук] - тошнота

դրա համար - за этим

վիրաբույժ - хирург

ստուգել - проверять

ստուգում - проверка

վստահ եմ - (я) уверен(а)

Կույր աղիք - 1. аппендикс, слепая кишка 2. аппендицит

վիրահատել - оперировать; վիրահատվել - ? (IV,14)

վիրահատություն - операция

ապացուցել - доказывать

հիվանդանոց - больница; հիվանդանոց փառվել - лечь в

больницу; госпитализироваться; հիվանդանոց փառվեցնել -

положить в больницу...; հիվանդանոցից դուրս գրվել -

выписываться из больницы

մի՛ մտածիր (մի՛ մտածեք), մի՛ հուզվիր (մի՛ հուզվեք) - не волнуйся! (не волнуйтесь!)

վտանգավոր - опасный

հասարակ - простой

մեր օրերում - в наши дни

բուժել - лечить; բուժվել - ?

լավանալ, առողջանալ - поправляться, выздоравливать

վերադառնալ - возвращаться

հույս տալ - обнадеживать

Աստված ձայնդ (Ձեր ձայնը) լսի - да услышит тебя (Вас) Бог!

ամաչել - стесняться; стыдиться

վճար [վճար] - плата

առողջություն - здоровья тебе (Вам)!, будь(те) здоров(а,- ы)!

— Զանի օր է, ինչ (քանի օր է՝) լավ չեմ գգում. կարծեք թե հիվանդ եմ (հիվանդացել եմ):

— Вот уже несколько дней, как я себя плохо чувствую (мне нездоровится): кажется, я заболела.

Բժշկի է դիմում (գնում):

(Она) обращается (идет) к врачу.

— Ինչի՞ց եք գանգատվում, տիկին, Ձեր որտե՞ղն է ցավում,— հարցնում է բժիշկ Ալթունյանը:

— На что жалуетесь, мадам, где у Вас болит?— ...

— Չգիտեմ ինչի՞ց է, բժիշկ. բայց վերջերս գլուխս անընդհատ ցավում է (անընդհատ գլխացավ ունեմ):

— Не знаю от чего это, доктор, но в последнее время (моя) голова то и дело болит (у меня постоянно головная боль).

Երբեմն նույնիսկ գլխապտույտ եմ ունենում:
Иногда бывает даже головокружение.

Բժիշկը զարկերակն է հաշվում և ջերմաչափով ջերմու-
թյունը չափելուց հետո ասում է.

Врач считает пульс и после того, как измеряет температуру тер-
мометром, говорит:

— Ձեր ատամը ցավո՞ւմ է (ատամի ցավ՝ ատամնացավ ու-
նե՞ք): Ձեզ ատամնաբույժի մոտ ուղարկե՞մ:

— У Вас зуб болит (у Вас есть зубная боль)? Послать ли мне
Вас к зубному врачу?

— Ո՛հ, բժիշկ: Բարեբախտաբար ատամներս առողջ են.
Փանջ Աստծո, ատամի ցավ երբեք չեմ ունեցել (ատամս երբեք
չի ցավել):

— ... К счастью, зубы у меня (досл.: мои зубы) здоровые; ...

— Ձեր (արյան) ճնշումը մի չափեմ:

— Измерю-ка Ваше (кровеное) давление.

Ուա է. Ձեր ճնշումը բավական բարձր է: Չուցե արյունն
անալիզի տանելու կարիք զգաք:

Вот оно; ... Может быть, Вам понадобится сдать кровь на
анализ.

Ղեղեր է դուրս գրում (նշանակում):
Выписывает лекарства.

— Այս դեղերը մոտիկ դեղատնից առեք և օրը երեք անգամ
ընդունեցեք, ուտելուց առաջ:

— ... в ближайшей аптеке и примите ...

Մի քանի օրից եթե չօգնեն, նորից կգաք: Չուցե մի քանի
ատեղ սրսկվեք [сәрսե՜ձ]:

— Если через несколько дней они не помогут, ... Может,
получите несколько уколов.

Ամեն դեպքում խորհուրդ եմ տալիս ակնաբույժին էլ դիմել:
Во всяком случае, советую обратиться и к окулисту.

Շատ եք գործում: Եթե գործելուց Ձեր աչքերը գերհոգնած
լինեն, դրանից (գերհոգնածությունից) կարող է ճնշումը բար-
ձրանալ, գլխացավ առաջանալ (առաջ գալ):

Вы много вяжете? Если Ваши глаза переутомлены от вязания,
от (из-за) этого (от переутомления)...

— Ճիշտ եք. աղջիկներին համար շատ եմ գործում:

— Вы правы: ...

Անպայման կդիմեմ ակնաբույժին: Ձեզ որքա՞ն պետք է
վճարեմ: ?

— 20.000 դրամ միայն, այսինքն՝ մոտավորապես 40 դոլար: ?

— Ներեցե՞ք, բժիշկ, մի բան էլ հարցնեմ: ?

Այս երկու օր է՝ (= ?) ամուսնուս փորն է ցավում (ամուսինս փորի ցավ ունի):

... у моего мужа болит живот (у мужа боли в животе).

— Չուցե ստամոքսն է:

— А может (быть), желудок?

— Ոչ, ստամոքսը չէ, այլ փորն է:

— Нет, это не желудок, а живот.

Իրականում նույնիսկ ոչ թե փորը, այլ աջ կողմն է:

... это даже не животе, а на правый бок (в правом боку).

Եվ ոչ միայն այստեղ, այլև ավելի ներքև:

И не только здесь, но (а также) и ниже.

Ու դեռ սիրտն էլ խառնում է (սրտխառնուք է ունենում):

Его еще и тошнит (у него бывает тошнота).

— Դրա համար վիրաբույժին պետք է դիմեք. կատուգի, ստուգումից հետո ինքը կորոշի:

— С этим надо обратиться к хирургу; (он) проверит и после проверки сам определит (решит что делать).

Սակայն համարյա վստահ եմ, որ կույր աղիքն է:

Однако (я) почти уверен, что это аппендицит.

Եթե կույր աղիքը լինի, անպայման վիրահատության կարիք կունենա (կզգա):

Если это - аппендикс, (то) непременно понадобится операция (досл.: он будет нуждаться в операции).

Պետք է հիվանդանոց պառկի (հիվանդանոց պառկեցնել):

Он должен лечь в больницу (его надо будет положить в больницу).

Ամսիջապես պետք է վիրահատվի:

Он немедленно должен быть оперирован.

— Օ, դա վաղ թե դժվար վիրահատություն լինի: ?

— Ոչ, տիկին, մի՛ մտածեք (մի՛ հուզվեք). մեր օրերում դա վտանգավոր չէ, հասարակ վիրահատություն է:

— Нет, мадам, не волнуйтесь (не переживайте): ... это неопасно, в наши дни...

Կտեսնեք, մեկ (մի) շաբաթից Ձեր ամուսինը կրուժվի, կլավանա (կառողջանա), հիվանդանոցից դուրս կգրվի և տուն կվերադառնա:

(Вот) увидите, Ваш муж через неделю поправится (выздоровеет), выпишется из больницы и вернется домой.

— Շնորհակալ եմ, բժիշկ, Ռուբ ինձ հույս տվեցիք: Աստված Ձեր ձայնը լսի:

— ..., Вы меня обнадежили. Да услышит Вас Бог!

— Ամաչում եմ, բժիշկ, բայց մի բան էլ եմ հարցնելու:

— (Я) стесняюсь, ...

— Վերջերս հաճախ իմ սիրտն էլ է խառնում. ինչի՞ց կլինի: ?

— Ռոա համար արդեն գինեկոլոգին պետք է դիմեք: ?

— Շնորհակալություն, բժիշկ: Ռուբ ինձ շատ օգնեցիք: Ահա Ձեր վարձը: ?

— Առողջությունն Ձեզ ու Ձեր ամուսնուն: ?

Упражнения

1. Переведите:

Լավ չգգալու (հիվանդ լինելու) պատճառով (по причине) մեկ (մի) շաբաթ հիվանդանոց է պառկելու ընդհանուր (общий) անալիզի պետք է ենթարկվի (подвергаться): Ոչ միայն արյան, այլև ուրիշ անալիզների կարիք է զգալու (ունենալու): Պետք է պարզեն (выяснить)՝ թե՞ թե՛ լուրջ (серьезный) հիվանդ է: Վերջերս նրա ստամոքսը սաստիկ ցավում էր: Արդյոք սրկվելու կարիք պիտի լինի: Իսկ վիրահատության: Չէ՞ որ վիրահատությունը շատ թանկ է նստում: Փող որտեղի՞ց կգտնի (находить): Ունեցած ամբողջ փողը դրա համար է վճարելու:

Երբեմն մտածում էր, որ դրանք ոչ թե բժիշկներ են, այլ թալան-ցիներ (грабитель):

2. Дополните:

Աչքի բժիշկը կոչվում է .....

Ատամի բժիշկը կոչվում է .....

Վերքերի (рана) բժիշկը կոչվում է .....

Վանանց բժիշկը կոչվում է .....

3. Дополните предложения:

Ոչ թե դասընկերս է, ...

Ոչ թե դպրոց եմ գնում (հաճախում), ...

Ոչ թե սև գրիչ եմ ուզում, ...

Ոչ միայն բանջարեղեն եմ գնելու (առնելու), ...

Ոչ միայն քաջ (храбрый) զինվոր (բանակային) է, ...

Տո՛ւն ես գնալու, (սու? - VII) .....

Վաթո՞վ սուրճ ես սիրում, (սու?) .....

Եղբայրդ սովորո՞ւմ է, (սու?) .....

Ոչ ես ունեմ, (X) .....

Ոչ օղի եմ օգտագործում, ...

Ոչ կարմիր (красная) գրիչն է գրում, ...

4. Переведите:

ՎԻՐԱՎՈՐ՝ ՇՈՒՆԸ՝

Յուրտ ձմեռ է: Ձյուն է եկել,
 Չետիկը՝ ծածկել:¹
 Տղա-աղջիկ բակ են ելել,
 Սկսել աղմկել:²

Տղաները կես են թողնում
 Խաղերն երջանիկ, ...
 Շանը հիվանդանոց տանում
 Իրենց տան մոտիկ:

Հանկարծ՝ բակ է մտնում շունը՝
 Ուղից վիրավոր.
 Արյուն է որ լավ հոսում է՝
 Արա վերջից խոր:³

Բարի՞ բժիշկը խնամքով՝
 Կապում է՝ վերքը.
 Շունն ուզում է լիզել՝ սիրով՝
 Բժշկի ձեռքը:

...Սյուա օրն նորից բակ է մտնում
 Շունը այն ծանոթ՝,
 Իր մի ընկերոջն է բերում
 Ուրը արյունոտ՝...

5. Скажите по-армянски, где у вас болит (помимо выученных вами слов, можете употребить также: թոքեր (легкие), սիրտ (сердце), լյարդ (печень), երիկամ (почка), կող (бок). Конечно же, совсем не обязательно, чтобы у вас что-нибудь болело.

1. раненый 2. собака; пес 3. земля (грунт) 4. покрывать 5. [агмөкал] шуметь 6. вдруг; внезапно
 7. идти (досл.: темь) 8. глубокий 9. добрый 10. заботливо (с заботой) 11. переагизывать 12. лизать
 13. с любовью; с удовольствием, охотно 14. знакомый 15. окровавленный

У ПАРИКМАХЕРА
ՎԱՐՍԱՎԻՐԻ ՄՈՏ

Словарь

- վարսավիր - парикмахер
 վարսավիրանոց - парикмахерская
 երկարել - становиться длинным (длинными, длиннее), удлиняться
 կտրել, խուզել, մազերը սարքել - стричь
 Աստճու բարին, բարին Աստված - формула, высказываемая в ответ на բարև
 չես (չեք) երևում - тебя (Вас) не видать (невидно)
 իր ատճ. + вопр. в отриц. форме - неужели?, неужто?; ... же не ...?
 զբաղված լինել - быть занятым
 սովորաբար - обычно
 գլխին վրա - с удовольствием!
 հասկանալ - понимать
 ծագում - происхождение; ծագումով - родом, по происхождению
 Արևմտյան [արեւմտյան] Հայաստան - Западная Армения
 պատմել - рассказывать
 երկիր - родная сторона (в потерянной Западной Армении)
 խլել - отнимать
 հավանաբար - вероятно
 մոռանալ - забывать
 շատ անգամներ - много раз; часто
 ինչ անեմ անենք - что (ж) делать (мне, нам)!; ну и что (ж)!
 հոգի - душа; հոգով (հոգեպես) - в душе; духовно; душевно
 թեթևանալ - становиться легким (легче)
 ամեն անգամ - каждый (всякий) раз
 հաճույք - удовольствие; наслаждение
 կրկնություն [կրկնույն] - повторение
 անո՛ւշ (լինի) - формула, высказываемая собеседнику: 1) после бритья 2) после еды или выпивки очередной рюмки спиртного 3) в ответ на շնորհակալություն за еду, за поданный кофе (ср. VI) и т. д.
 օճանելիք - парфюмерия
 ցանել - пульверизовать, брызгать
 մի քիչ առաջ - только что; недавно; чуть раньше
 առաջից (առջևից) *п/л* - спереди; перед; впереди
 կարող է պատահել - может быть
 կանանց սրահ - женский салон
 մարմնով (մարմնապես), ֆիզիկապես - физически

Մազերս բազական երկարել են: Դրանք կտրելու (խուզելու) ժամանակը վաղուց եկել է:

Мои волосы стали довольно длинными. Давно пора их постричь.

Այսօր անպայման վարսավիրի մոտ (վարսավիրանոց) եմ գնալու և մազերս սարքել եմ տալու:

Сегодня обязательно пойду к парикмахеру (в парикмахерскую) и постригусь.

— Բարև՛ Ձեզ, վարպետ Գրիգոր: ?

— Աստծու բարին (բարին Աստված), պարոն Վարդան: Այս որտե՞ղ էիք. վաղուց չեք երևում: Ինչ էի՞ք հիվանդացել:

— ... Давно Вас не было видно. Неужто заболели?

— Չէ, փառք Աստծո, հիվանդ չեմ, առողջ եմ: ?

Խանութի գործերով մի քիչ զբաղված էի:

Я был немножко занят...

Ուզում եմ, որ մազերս սարքեք (= ?), այսինքն՝ թե՛ մազերս սարքեցեք, թե՛ միանգամից երեսս սափրեցեք:

..., то есть, постригите и заодно побрейте меня (досл.: мое лицо).

Թե՛ն սովորաբար տանն եմ սափրվում:

Хотя обычно (я) бреюсь дома.

— Գլխին վրա: Իրամեցեք նստեցեք:

— С удовольствием! ...

Ուզում եք, որ Ձեր մազերը կարճ կտրեմ, թե՛ երկար: ?

— Ճիշտն ասած՝ ո՛չ շատ կարճ, ո՛չ էլ շատ երկար: ?

— Ինչպե՞ս եմ: Ձեր գլուխը մի քիչ բարձրացրեք խնորեմ:

Այդպես, բազական է:

— (Я Вас) понимаю (понял). ...

Վարպետ Գրիգորը մի ազնիվ հայ է, ծագումով Արևմտյան Իջևանտանից:

Мастер Григор - благородный армянин, родом из Западной Армении.

Եա և՛ իր գործն է անում, և՛ ինձ հետ հաճելի զրուցում է (զրույց է անում): ?

Պատմում է իր մասին, 1947-ին Սիրիայից Իջևանտան գալու մասին, Երկրի մասին, որ թուրքերը խլեցին 1915-ին՝

Рассказывает о себе, о своем приезде (о своей репатриации) из Сирии в Армению в 1947г., о родной стороне, которую турки отняли (захватили) в 1915 (г.),

... հավանաբար մոռանալով, որ նույն պատմություններն ինձ շատ անգամներ է պատմել:

... забывая (забыв), вероятно, что ...

Ինչ անենք. արդեն երիտասարդ չէ: Պատմելով հոգին (հոգով, հոգեպես) թեթևանում է:

Что ж делать (ну и что ж)! ... Рассказывая, (он тем самым) облегчает душу.

Վարպետ Գրիգորն սկսում է ինձ սափրել՝ շարունակելով իր քաղցր պատմությունները, ?

... որոնք թեև կրկնություն են, բայց ամեն անգամ հանույթով եմ լսում:

... которые хотя (хоть) и повторяются (досл.: повторения), но каждый раз (я их) слушаю с удовольствием.

Վերջացնելուց հետո ասում է. ?

— Անո՛ւշ (լինի): Ուզո՞ւմ եք, որ օծանելիք ցանեմ:

— На здоровье! Хотите, (я) одеколоном побрызгаю?

— Ո՛չ, շնորհակալ եմ: Վարպետ, պետք է հիշեիք, որ օծանելիք չեմ օգտագործում, ուղղակի չեմ սիրում: ?

Վճարելուց հետո պատրաստվում եմ վարսավիրանոցից դուրս գալու: ?

Վարպետը, հանկարծ մի բան հիշելով, ասում է.

Мастер, вспомнив вдруг что-то, говорит:

— Մի քիչ առաջ Ձեր տիկինը խանութիս առաջից (առջևից) արագ անցավ էր. կարծեք թե մի տեղ էր շտապում:

— Ваша супруга только что быстро прошла мимо моего магазина; кажется, (она) куда-то спешила.

— Այո՛, կարող է պատահել: Ինքն էլ այսօր կանանց սրահ էր գնալու. մազերը պետք է հարդարել տար:

— Да, может быть. Она (сама) должна была сегодня пойти в женский салон: должна была (дать) уложить волосы.

Ինչ որ է, ցտեսություն:

Впрочем (как бы то ни было), до свидания!

— Ցտեսություն, պարոն Վարդան: Ձեր տիկնոջը կբարևեք: ?

— Անպայման: Դուք էլ ձերոնց բարևեցեք: ?

Վարսավիրանոցից դուրս եմ գալիս՝ թեթևացած ոչ միայն ֆիզիկապես (մարմնապես), այլև մանավանդ հոգեպես (հոգով):

Выхожу из парикмахерской, облегченный не только физически, но и особенно духовно.

Таблица 46

- а. պատմել рассказывать - պատմելով рассказывая; рассказав
 б. մոռանալ забывать - մոռանալով забывая; забыв

Таблица 47

- կարել шить - կարել տալ давать сшить
 կարդալ читать - կարդալ տալ давать читать
 նվագել играть - նվագել տալ заставлять играть

Прим. 1.- Приведенные формы каузатива синонимичны тем, что даны на таблице 24 (XI). Напр.: պատմել ждать - պատմեցնել = պատմել տալ давать (заставлять) ждать. հասկանալ понимать - հասկացնել = հասկանալ տալ давать понять. Считается стилистически неправильным совмещать эти формы в употреблении (или պատմեցնել, или պատմել տալ). Каузатив почти любого глагола можно образовать с помощью տալ. Но каузатив определенного количества глаголов (например, таких, как приведенные на таблице) может быть образован исключительно с помощью տալ.

Все глаголы данной конструкции спрягаются согласно модели "в" на таблице 8 (II).

Упражнения

1. Переведите:

Այս երեկո ձեր տուն եմ գալու և պատմելու եմ իմ պլանների (= ?) մասին:

Այն առավոտ առաջին ժամին դասարան չեմ մտել: Ինչ կարող էի անել, երբ բավական ուշացել էի:

Իմ հոր մեքենային ամեն անգամ մի բան պատահում է (случаться, бывать):

Այդ երեկո միայն կինոնկարների մասին էին խոսում: Հավանաբար ուրիշ հետաքրքիր նյութ (թեմա տեմա) չկար:

Էլ (այլևս [այլաես] больше) նրանց տուն չեմ այցելելու:

Ծնողներս, փառք Աստծո, հազար ինը հարյուր տասնհինգին փրկվել են ([բարեզլան] спаслись; уцелели):

Նրանք երկրի ո՞ր բաղադրից կամ գյուղից (село; деревня) էին:

2. Составьте предложения, употребляя (օգտագործելով) слова в нужной форме: երես, դեմք, մասին, սովորաբար, հանկարծ, մի քիչ արագ, շարունակել.

3. Скажите по-армянски:

записывая, продолжая, беседуя, говоря, бывая, начиная, ожидая, вставая, одевая, умывая.

Т Е Л Е Ф О Н Н Ы Й Р А З Г О В О Р
Հ Ե Ռ Ա Մ Ն Ա Ս Ա Յ Ի Ն Խ Ո Ս Ա Շ Յ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Словарь

- հեռախոսային** - телефонный
խոսակցություն - разговор
հեռախոս - телефон; **հեռախոսով** - по телефону
զանգահարել - звонить
մոտենալ - подходить; приближаться
լափող - трубка
վերցնել - снимать
հավարել - набирать
կարելի է - можно
կանչել - звать; вызывать
մի րոպե - одну минуту!
պատահել - случаться; **ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ կա** - что случилось (стряслось)?; **ի՞նչ կա որ** - (а) в чем дело?
հակառակ նրան՝ այն բանին, որ - несмотря на то, что
ցանկանալ - хотеть; желать
կինոթատրոն - кинотеатр
համերգ - концерт
հնարավոր է - возможно; **հնարավոր չէ, անհնարին է** - невозможно
ժամադրվել [жамадәрвэл] - назначать свидание (встречу)
դասախոսություն - лекция
ցավել - сожалеть
մշակութային միջոցառում - культурное мероприятие
մշակույթ - культура
նվիրել - посвящать; **նվիրված** - посвященный
միջև, արանքում - между
բ՛ար - куда?
կինոնկար [киноնәкар] - (кино)картина
բարեկամություն - дружба
սկիզբ - начало; **սկզբից [скәзбиц] մինչև վերջ** - от начала до конца
հետաքրքրություն [һәтәкәркәруион] - интерес; **հետաքրքրությամբ** - с интересом
սեր - любовь; **(ամենայն՝ մեծ) սիրով** - с (большим, преобладающим) удовольствием!
թող աստուծա - пусть, пускай; да
հաճույք ստանալ - получать удовольствие; наслаждаться
այստեղից - отсюда; **այդտեղից** - оттуда; **այնտեղից** - оттуда (от того далекого места; ср.: այս... - VI)
պայմանավորվել - договариваться
վա՛յ - ой!
անջատել - отключать; **անջատվել** - ? (IV,14)
սեսեսես *свод. + вопр.* - интересно (выражения неопределенности)
միջքաղաքային - 1. *пр.* междугородный 2. *с* междугородная
ծայր - конец
հեռախոսազանգ - телефонный звонок
ընդհատել [әһһатәл] - прерывать

Ազատ ժամանակ ունեմ. որոշում եմ ընկերուիում գանգա-
հարել: ?

Մտտենում եմ հեռախոսին, վերցնում լափողը և համարը
հավաքում:

— Подхожу к телефону, снимаю трубку и набираю номер.

— Ալո, բարև Ձեզ: ?

— Բարև Ձեզ, ո՞ւմ եք ուզում:

— ... Кого Вам надо? (Вам кого?; ծով.: Кого Вы хотите?)

— Ներեցեք, Անահիտին կարելի՞ է (հեռախոսի մոտ կանչել):

— Извините, можно Анаит (позвать к телефону)?

— Խնդրեմ, հիմա, մի րոպե: ?

— Ալո, ո՞վ է: ?

— Անահիտ, բարև, ես եմ, Անդրանիկը: ?

— Բարև, Անդրանիկ, ի՞նչ է պատահել (ի՞նչ կա):

— ..., что случилось?

— Ոչինչ չի պատահել: Ուղղակի ցանկանում էի (ուզում էի)
հարցնել, այս երեկո ի՞նչ ես անելու (ի՞նչ ունես անելու):

— ... Я просто хотел спросить: ...

— Ինչո՞ւ ես հարցնում, ի՞նչ կա որ:

— ..., в чем дело?

— Եթե ազատ ժամանակ ունես, առաջարկում եմ կինոթատ-
րոն (համերգի, դիսկո կամ մի ուրիշ տեղ) գնալ:

— ... я предлагаю вместе пойти в кинотеатр (на концерт, в
дискотеку или куда-нибудь).

— Չնայած (հավառակ նրան՝ այն բանին, որ) շատ եմ
ցանկանում, չեմ կարող.

— Несмотря на то, что я очень хочу, ...:

... ծնողներիս հետ տեղ եմ գնալու. նախօրոք ժամադրվել
ենք:

.....: заранее назначили свидание.

— Իսկ վա՞ղը: ?

— Ճատ եմ ցավում. վաղը նոյնպես հնարավոր չէ
(անհնարին է). համալսարան եմ գնալու՝ հետաքրքիր մի դա-
սախոսություն լսելու:

— Весьма сожалею; ...невозможно: ..., послушать интересную
лекцию.

— Ինչի՞ մասին է: ?

— Հետաքրքիր մշակութային միջոցառում է՝ նվիրված հայ (հայկական) մշակույթի պատմությանը:

— Интересное культурное мероприятие, посвященное истории армянской культуры.

— Իսկ վաղը չէ մյուս օրը հնարավոր է:

— ... возможно?

— Ի՞նչ օր է: ?

— Շաբաթ: ?

— Շաբաթ օրը, ժամը չորս(և) անց կեսի և յոթի միջև (արանքում) ազատ եմ. կարող եմ գնալ: Ո՞ր:

— В субботу (досл.: в субботний день), между полпятого и семью (я) свободна; ...

— Եթե ուզում ես, կհնդթատրոս: ?

— Կհնդնկարն ինչի՞ մասին է: ?

— Բարեկամության մասին: Հավանաբար սա իմ տեսած կհնդնկարներից ամենալավն (= ?) է:

— О дружбе. Может быть (вероятно), это наилучшая картина, увиденная мною.

— Սկզբից մինչև վերջ մեծ հետաքրքրությամբ է դիտվում:

— Смотрится с интересом от начала до конца.

— Անդրանիկ, փոքր քրոջս՝ Նարինեին էլ կարո՞ղ եմք մեզ հետ (հետներս) վերցնել: ?

— Չա ի՞նչ խոսք է (դա ի՞նչ ասելու բան է): Ամենայն (մեծ) սիրով: Մեզ հետ (հետներս) կտանենք:

— О чем речь (разговор)? С большим удовольствием! (Мы ее) возьмем (досл.: поведем) с собой.

Թող ինքն էլ գա, հաճույք ստանա:

Пусть (пускай) и она идет, получит удовольствие.

— Լավ: Որտե՞ղ հանդիպենք: ?

— Եկ (արի) շաբաթ օրը, ժամը հենց չորս(և) անց կեսին, մեր տան դիմաց հանդիպենք ?

Մանավանդ որ մեր գնալու տեղն այստեղից շատ մոտ է:

Тем более что ...

— Շան լավ պայմանա...

Վա՛յ, հեռախոսն անջատվեց. գրադված է տալիս: Տեսես Անդրանիկն ինչո՞ւ լսափողը կախեց:

Ой! Телефон отключился (отключили). Интересно, почему Андраник повесил трубку?

Արդյոք միջքաղաքայինն է:
Может, это междугородная?

Հենց այդպես է, որովհետև հեռախոսի մյուս ծայրից ջուտով լսվում է. «... համա՛րն է. Երևանին պատասխանեցեք»:

Точно, потому что сразу же с другого конца телефона слышится: "Это номер ...? Отвечайте Еревану".

...Մի քիչ հետո Անահիտն է Անդրանիկին գանգահարում:
...Чуть позже (спустя некоторое время) ...

— Կներես (ներիր), Անդրանիկ, միջքաղաքայինը հեռախոսագանգն անջատեց, մեր խոսակցությունն ընդհատեց:

— ... (это) междугородный телефонный звонок отключил (телефон), прервал наш разговор.

— Ուրեմն պայմանավորվեցիք: Մինչև շաբաթ: Տոտուն թյուն:

— Итак, (мы) договорились. До субботы! До свидания (пока)!

Таблица 48

а. փստտի	уверенный	-	անփստտի	неуверенный	
փստտիրեն	уверенно	-	անփստտիրեն	неуверенно	
փստտուիթյուն	доверие	-	անփստտուիթյուն	недоверие	
հանգիստ	спокойный	-	անհանգիստ	неспокойный; беспокойный	
հանգստացնել	успокаивать	-	անհանգստացնել	беспокоить	
б. գոհ	довольный	-	դժգոհ	недовольный	
բախտավոր	счастливый	-	դժբախտ	= անբախտ	несчастливый

Прим.- Самый распространенный негативный префикс - ան-

Таблица 49

իևձ հետ	= հետս	со мной	մեզ հետ	= հետևերս	с нами
քեզ հետ	= հետդ	с тобой	ձեզ հետ	= հետևերդ	с вами
նրա հետ	= հետդ	с ним / с ней	նրանց հետ	= հետևերդ	с ними
իր(են) հետ	= հետդ	с собой	իրենց հետ	= հետևերդ	с собой

Ср.: 1,2

Прим.- В контексте, согласно правилам русской речи, формы первых двух строк могут быть переведены и "с собой". Ср.: Իևձ հետ = հետս է գնում (Идет со мной) - Իևձ հետ = հետս եմ վերցնում (Беру с собой), Ձեզ հետ = հետևերդ է գնում (Идет с вами) - Ձեզ հետ = հետևերդ եք վերցնում (Берете с собой).

Упражнения

1. Составьте предложения со следующими словами (используя их в нужной форме):

հանդիպել, ցանկանալ, մշակույթ, հնարավոր չէ, կարելի է, կարող եմ, միջև, չնայած (հակառակ նրան, որ), բարեկամություն, կինոնկար.

2. Образуйте антонимы следующих слов (48a.):

հաջող, հաջողություն, ազնիվ, ազնվորեն, հաշտ, համեստ, համեստորեն, համեստություն, առողջ, զգույշ (осторожный), զգուշորեն, զգուշություն.

3. Назовите антонимы следующих слов:

ա. դժվար, վրա, փոքր, երկար, ծեր, մոտ, բաց անել, գալ, սկսել;

б. դժբախտաբար, (կեսօրից) առաջ, հիմա, տաք, ծանր, մեծ, մոռանալ, գնել, իջնել (спускаться; снижаться);

в. էծան, ուշ, լավ, քիչ, թերևս, ծախ, վեղմ (անձրև), արթևանալ, երեկոյան.

4. Продолжите рассказ (попытайтесь включить в него и диалог):

Երեկոյան աշխատանքից տուն եմ գալիս: Հանկարծ դիմացս (իմ դիմացն) է դուրս գալիս բարեկամս, որին (ում) վաղուց չեմ տեսել...

5. Перескажите телефонный разговор (с кем-либо; пригласите его / ее куда-нибудь; он/она может согласиться или отказаться).

- ВИЗИТ ДРУГУ / ПОДРУГЕ
 ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱՐԵՇԱՄԻՆ
 (ԲԱՐԵՇԱՄՈՒՀՈՒՆ)

Словарь

- այցելություն - визит; посещение
 վատ (լավ) զգալ - чувствовать (себя) плохо (хорошо)
 ինչ - что; ինչ վերաբերում է ...-ին - что касается ...
 իմացած լինես, որ *ввод.* - знай, что; чтоб ты знал(а), что
 ալեկորդ է - (из)лишне сказ.
 նպատակ - цель
 հյուր - гость(я)
 ծանոթանալ - знакомиться; ծանոթացնել - ? (XI,24)
 վերջապես (վերջիվերջո) *ввод.* - в конце(-то) концов
 փեսացու - жених (парень девушки; см. XXI,44б.)
 մի խոսքով *ввод.* - (одним) словом
 ապագա - 1. с будущее 2. пр. будущий
 փեսա - зять
 հավատալ - верить
 մինչև հիմա - до сих пор
 պատկերացնել - представлять (себе)
 շենք - здание
 պողոտա - проспект
 խաչմերուկ - перекресток
 դիմավորել - встречать (*идти навстречу*)
 ներս - во внутрь; в
 բաշխել - стесняться
 ներկայացնել - представлять
 արևմտահայ - западный армянин
 ուրախ եմ ծանոթանալու(ս) համար - рад(а) познакомиться!
 բարո՛վ եք ելել - добро пожаловать!
 ուրեմն [*урэмэн*] - *ввод.* выходит(, что)
 բնիկ - коренной; родом из ...
 արևելահայ - восточный армянин
 թանկագին - дорогой
 հյուրասիրել - угощать
 խմիչք - спиртное
 հրաժարվել - отказываться
 ամաչեցնել - заставлять стесняться; стыдить
 անդամ - член (*клуба, семьи...*)
 դառնալ - становиться
 կարմրել [*кармерэл*] - краснеть
 խմորեղեն - мучное
 առանձնանալ - уединяться; обособиться
 հյուրասիրություն - угощение
 ճանապարհ դնել - провожать (*от*)
 թվալ - казаться
 թե союз - что (*употребляется после թվում է, կարծում եմ*)
 կասկածել - сомневаться

Անահիտը զանգահարում է Անդրանիկին. ?

— Այո՛, Անդրանիկ, բարև, այսօր ինչպե՛ս ես: Երեկ կարծես (թե) մի քիչ վատ էիր զգում: ?

— Բարև, Անահիտ, այսօր արդեն լավ եմ զգում: ?

— Անդրանիկ, այս երեկո ազատ ժամանակ ունե՛ս: ?

— Ի՛նչ կա, ինչո՞ւ ես հարցնում: ?

— Նախ դու ինձ ասա, ազատ ժամանակ ունե՛ս այսօր երեկոյան, թե՛ ոչ: ?

— Ինչ վերաբերում է ազատ ժամանակին, իհարկե ունեմ:

— Что касается свободного времени, ...

Իմացած լինես, որ քեզ համար միշտ ազատ ժամանակ ունեմ: Հարցնելի, ուրեմն, ավելորդ էր:

Знай, что... Так что излишне было спрашивать.

— Լավ: Ինչ վերաբերում է իմ հարցնելու նպատակին, պիտի խնդրեմ, որ մեզ այցելես (մեզ հյուր գաս):

— ...Что касается цели моего вопроса (доцл.: цели спрашивать), я должна попросить, чтобы ты нас навещал (приходил к нам в гости).

— Ինչո՞ւ չէ, ամենայն սիրով: Ռա ինձ համար հաճելի է, մեծ ուրախություն է: ?

— Իսկ ծնողների [բանոցներ] տանը լինելո՞ւ են: ?

— Իհարկե: Հենց իրենք են ցանկանում քեզ մի անգամ տեսնել, քեզ հետ (= ?) ծանոթանալ:

— ... Именно они хотят увидеть тебя хоть раз, познакомиться с тобой.

Վերջապես (վերջիվերջո), չէ՛ որ փեսացուս ես:

В конце(-то) концов, ты ведь мой жених.

Իմացած լինես, որ ոչ միայն ծնողներս, այլև ամուսնացած բոլորս ու եղբայրս են լինելու: ?

Մի խոսքով՝ բոլորն էլ ուզում են իրենց ապագա փեսային տեսնել, իրենց աղջկա ամուսնանալուց առաջ նրա հետ (= ?) մի անգամ գոնե խոսել:

Одним словом, все они хотят увидеть своего будущего зятя перед тем как их дочь выйдет замуж, хоть раз поговорить с ним.

— Օ, ինչ լավ է: Եթե այդպես է, անպայման կգամ: ?

Տեսես «քննություն» հացող կհանձնե՞մ: ?

Հավատա՛, Անահիտ, ձեր տան տեղը մինչև հիմա ճիշտ չգիտեմ: Պատկերացնո՞ւմ ես:

Поверь (мне), Анаит, до сих пор (я) точно не знаю, где ваш дом (досл.: местонахождение вашего дома). (Ты) представляешь (себе)?

— Եթե օպերայի շենքի կողմից գաս, Մաշտոցի պողոտայի և Թումանյան փողոցի խաչմերուկի աջ անկյունում կլինի:

— Если придешь (идти) со стороны здания оперы, (он) будет в правом углу перекрестка проспекта Маштоца и улицы Туманяна.

46 համարն է, հինգերորդ հարկում: Մեր շենքի առաջ անկյունում քեզ կդիմավորեմ: Ինչո՞վ ես գալու:

... (Я) встречу тебя перед нашим домом (зданием), на углу. На чем (досл.: с чем) приедешь?

— Հավանաբար ավտոբուսով (միկրոավտոբուսով): Ժամը ուրքե՛ս անց կեսին հարմար է: Ուրեմն, սիրելիս, մինչև երեկո:

— Наверное (вероятно), на автобусе (микроавтобусе). ...Итак, моя дорогая, до вечера!

— Անահիտ, ընկերոջդ ներս հրավիրիր: Հրամեցե՛ք, ներս եկե՛ք:

— Анаит, пригласи своего друга зайти (досл.: во внутрь). Пожалуйста (пожалуйста), заходите!

— Արի՛, Անդրանիկ, մի՛ քաշվիր:

— Иди, Андраник, не стесняйся!

— Բարև՛ ձեզ:

— Ձեզ ծանոթացնում եմ (ներկայացնում եմ) բարեկամիս՝ Անդրանիկ Կալայջյանին, ծագումով արևմտահայ, ուսանող, ապագա ինժեներ և... իմ փեսացուն:

— (Я) представляю вам своего друга - Андраника Калайджяна; родом - из Западной Армении, студент, будущий инженер и... мой жених.

— Ծանո ուրախ եմ ձեզ հետ (= ?) ծանոթանալու(ս) համար:

— Очень (весьма) рад с вами познакомиться.

— Է՛, բարով եք եկել: Ինչպե՞ս եք: Ուրեմն արևմտահայ եք: Իսկ մենք բնիկ արևելահայեր ենք, երևանցիներ:

— Ну, добро пожаловать! ... Выходит, (Вы) западный армянин. А мы коренные восточные армяне, ереванцы.

— Անահիտ, մեր թանկագին հյուրին հյուրասիրիր: Խմիչք կուզե՞ք:

— Анаит, угости нашего дорогого гостя...

— Ոչ: Նեղուօթուն մի քաշեք խնդրեմ: ?

— Մի հրաժարվեցեք խնդրեմ, Ձեզ ազատ զգացեք, ինչպես Ձեր տանը:

— Не отказывайтесь, пожалуйста. Чувствуйте себя (свободно), как дома (досл.: как в своем доме).

Վերջապես (= ?), շուտով մեր ընտանիքի անդամն եք դառնալու:

... скоро станете членом нашей семьи.

— Ղե՛, իմ Անդրանիկին մի ամաչեցրեք: Տեսնո՞ւմ եք, կարմրում է:

— Ну, не заставляйте моего Андраника смущаться (досл.: не стыдите). Видите, (он) краснеет?

Անդրանիկը խմորեղենից ուտում է, հյուրը խմում: Ասում է.
Андраник ест мучное, ...

— Շնորհակալություն, երկուսն էլ շատ համով էին: ?

— Անուշ (լինի):

— На здоровье!

Սենյակներից մեկում առանձնանում են, բաժական գրուցում:

Уединяются...

Հետո Անդրանիկը պատրաստվում է գնալու: ?

— Այդ ո՞ւր: Մի շտապեք, մի քիչ էլ մնացեք:

— ... Куда Вы спешите, останьтесь еще немножко!

— Ոչ, ուշ է արդեն, գնամ: ?

— Անահիտ, ընկերոջդ ճանապարհ կդնե՞ս:

— Анаит, проводишь своего друга?

— Հյուրասիրության համար շնորհակալություն: Բարի գիշեր:

— Благодарю за угощение...

Անդրանիկը դրսում ասում է. ?

— Անահիտ, ճիշտն ասած՝ ձերոնց շատ հավանեցի: Թվում է, թե ազնիվ մարդիկ են:

— ... Они кажутся честными людьми.

- Հենց այդպես են:
- (Они) именно такие (и есть).
- Տեսնես իրենք էլ ինձ հավանեցին: ?
- Իհարկե: Մի կասկածիր: Գիշեր բարի:
- ... Не сомневайся. ...
- Միկն վաղը:

Таблица 50

a1. խոսել	говорить -	մի խոսիր	не говори!
		մի խոսեցեք	не говорите!
a2. մտնել	входить -	մի մտիր	не входи!
		մի մտեք	не входите!
a3. փախչել	убегать -	մի փախիր	не убегай!
		մի փախեք	не убегайте!
a4. վերցնել	брать -	մի վերցրու	не бери!
		մի վերցրեք	не берите!
б1. խաղալ	играть -	մի խաղա	не играй!
		մի խաղացեք	не играйте!
б2. մոռանալ	забывать -	մի մոռացիր	не забудь!
		մի մոռացեք	не забудьте!
б3. մոտենալ	приближаться -	մի մոտենիր	не приближайся!
		մի մոտեցեք	не приближайтесь!

Տր.: XI,24

Таблица 51

ա. Երևան	Ереван -	երևանցի	ереванец
Ռուսաստան	Россия -	ռուսաստանցի	россиянин
б. Իտալիա	Италия -	իտալացի	итальянец
Ֆրանսիա	Франция -	ֆրանսիացի	француз
քաղաք	город -	քաղաքացի	горожанин
в. Մարտունի	Мартуни -	մարտունեցի	мартуниец
Թիֆլիս	Тбилиси -	թիֆլիսեցի	тбилисец

Упражнения

1. Օլիշիտե визит, нанесенный вами кому-нибудь.
2. Составьте предложения со следующими словами (в соответствующих формах):
 ալվուր, մեքենա, ալվուրբուս, տրավելայ, տրոլեյբուս, գնացք (поезд),
 ևալ (пароход), օդանավ (самолет).
 Прим.- Каждый раз укажите не только куда, но и откуда едете.

3. Образуйте положительные и отрицательные формы повелительного наклонения (соответственно таблицам - XI, 25 и 50):

а. վազեցնել, նստեցնել, խմեցնել, արթնացնել, բարձրացնել, հարցնել, հաւնացնել:

б. պատասխանել, նստել, հազվել, վազել, զարմացնալ (удивляться), թռչել (летать), մտնել, թեթևանալ:

4. Дополните предложения, употребляя в них положительные и отрицательные формы повелительного наклонения данных глаголов (попеременно употребляйте формы единственного и множественного чисел):

Կանաչ (тихо) ..... (վազել), արագ .....:

Ուտելու ժամանակ դանակ ու պատառաքաղ ..... (օգտագործել), մատներդ .....

Պանդ ..... (պատասխանել), ուրիշ բան .....

Հեռուստացույց ..... (նայել), բայց երկար ..... որովհետև աչքի համար .....

Пример: Մաքուր գրիր (գրեցեք), կեղտոտ (грязно) մի գրիր (մի գրեցեք).

5. Скажите, откуда родом (из какой страны, какого города, какой деревни или какого района) ваши родители и предки?

Пример: предполагаемый вопрос:

— Ձերոնք բնիկ որտեղի՞ց եմ:

Օտաետ:

— Մեր նախնիներդ (предки) բնիկ Արևմտյան Հայաստանի Կեսարիա գավառից (провинция) եմ:

Blank lines for writing answers to exercises 4 and 5.

ПРОГУЛКА
Ջ Բ Ո Ս Մ Ե Ք

Словарь

- գրուանք - прогулка
 շաբաթապետը - уикэнд
 կազմակերպել - организовать
 անտառ - лес
 գնացք [գәнацк] - поезд
 ամբողջովին - целиком, полностью
 դրսի [дәрсү] - внешний
 վայելել *что?* - наслаждаться чем?
 տոմս - билет
 մի՛ մեկ կողմի - в одну сторону, в один конец
 երթուղիորձի, երկու կողմի - туда-обратно, в два конца
 վերադարձ - возвращение
 ապահովել - обеспечивать
 հիանալի - 1. пр. удивительный; замечательный; чудесный 2. и удивительно...
 գնդակ [гәндәк] - мяч
 ցանց - сетка
 հոգնել [һокнэл] - уставать
 քաղցածանալ - проголодаться
 կրակ [кәрак] - огонь; կրակ վառել՝ անել - зажигать (разводить) огонь
 խորրված - шашлык
 զովացուցիչ - 1. пр. прохладительный 2. с прохладительное
 արդ է *ввод.* - ясно, ясное дело
 լուսանկարչական [լусանәкарчакан] արարար - фотоаппарат
 լուսանկարել, նկարել - фотографировать
 լուսանկար, նկար - фото(карточка)
 հիշատակ - память (о ...); ի հիշատակ - в (на) память
 դրսի *п/л* - вне
 ճիշտ է *ввод.* - правда, хоть и, несмотря на то, что
 վազվզել [вәзвәзэл] - бегать (туда-сюда)
 ցատկոտել - подпрыгивать
 հոգնածություն - усталость
 բոլորովին + *отр.* - вовсе, отнюдь; ничуть
 զգալ - чувствовать
 քնդակառակ [кәnthакәfакә] - наоборот
 ուժ - сила
 կուտակել - набирать (аккумулировать)

Ընկերներով որոշեցինք այս շաբաթավերջին զբոսանք կազմակերպել (զբոսանքի գնալ):

Мы с друзьями решили организовать прогулку (поехать на прогулку) на этот уикэнд.

Մեր քաղաքի արվարձանում գեղեցիկ մի անտառ կա. այնտեղ էինք պտույտի գնալու:

...есть красивый лес; ...

Ասացինք, որ ավտոյով (ավտոմեքենայով, մեքենայով) կամ ավտոբուսով չենք գնալու, այլ գնացքով:

Мы сказали (себе), что поведем не на (авто)машине или автобусе, а поездом.

Այդպես ավելի հարմար է ու հաճելի. կարող ենք դրսի գեղեցիկ տեսարանները դիտել և դրանք ամբողջովին վայելել:

... и полностью наслаждаться ими.

Էլեկտրիչկայի տոմսեր առանք: Ոչ թե մի՛ մեկ կողմի, այլ երթուղարձի (երկու կողմի),

Взяли (купили) билеты на электричку (досл.: электрички). Не в одну сторону, а туда-обратно (в два конца),

...որպեսզի վերադարձի տոմսերն էլ ապահովենք:

...чтобы обеспечить (себе) и обратные билеты (досл.: билеты возвращения).

Մեկուկես ժամ հետո (մեկուկես ժամից) տեղ հասանք. արդեն անտառում էինք: ?

Բայց ինչ հիանալի անտառ: Միայն տեսնելը բավական է:

Но какой замечательный лес! ...

Հետներս (= ? - XXV,49) գնդակ ու ցանց էինք վերցրել: Գրեթե (համարյա) ամբողջ օրը խաղացինք, ուրախացանք:

... мяч и сетку. ...

Հետներս ձայնագրիչ էլ էինք տարել. երաժշտություն լսեցինք, պարեցինք, երգեցինք: ?

Ու երբ խաղալուց և պարելուց հոգնեցինք ու քաղցածացանք, մի քիչ հանգստացանք:

И когда устали от игр и танцев (досл.: играть и танцевать) и проголодались, ...

Հետո կրակ վառեցինք, խորոված արեցինք ու մեծագույն ախորժակով կերանք:

Потом зажгли (развели) огонь, пожарили (досл.: сделали) шашлык и с превеликим аппетитом поели.

Պարզ է, զինի (օդի, զարեջուր), զովացուցիչ խմեցինք:

Ясно, мы и ..., прохладительные напитки выпили.

Լուսանկարչական ապարատ ունեինք. նկարվեցինք (լուսանկարվեցինք),

У нас был фотоаппарат; сфотографировались,

...որպեսզի այդ օրից գոնե մի լուսանկար (նկար), մի հիշատակ մնա:

...чтобы (у нас) хоть одно фото осталось на память об этом дне (досл.: от того дня).

Ի հիշատակ այդ օրվա շատ նկարվեցինք (= ?):

Мы много фотографировались на память об этом дне.

Այդ օրը բաղաբից դուրս իրոք (որ) հիանալի ժամանակ անցկացրինք:

В тот день мы действительно провели чудесное время за городом.

Ավելի լավ, կարծում եմ, երբեք չէինք կարող հանգստանալ:

Лучше, я думаю, мы никогда не смогли бы отдохнуть.

Ճիշտ է, շատ խաղացինք, վազվզեցինք, ցատկոտեցինք, բայց բոլորովին հոգնածություն չզգացինք:

Мы, правда, много играли, бегали, но усталости вовсе (ничуть, отнюдь) не чувствовали.

Ընդհակառակը, ամբողջ եկող շաբաթվա համար ուժ հավաքեցինք:

Наоборот, силу набрали (набрались сил) на всю будущую неделю.

Таблица 52

a ₁	փոխեցի я изменил(а)...	փոխեցինք мы изменили...
փոխել	փոխեցիր փոխեց	փոխեցիք փոխեցին
a ₂	տեսա я увидел(а)...	տեսանք мы увидели...
տեսնել	տեսար տեսավ	տեսարք տեսան
a ₃	փախա я убежал(а)...	փախանք мы убежали...
փախել	փախար փախավ	փախարք փախան
a ₄	վերցրի я взял(а)...	վերցր(եց)ինք мы взяли...
վերցնել	վերցրիր վերցրեց	վերցր(եց)իք վերցր(եց)ին
	մոտեցրի я приблизил(а)...	մոտեցրինք мы приблизили...
մոտեցնել	մոտեցրիր մոտեցրեց	մոտեցրիք մոտեցրին
	լավացրի я улучшил(а)...	լավացրինք мы улучшили...
լավացնել	լավացրիր լավացրեց	լավացր(եց)իք լավացր(եց)ին
b ₁	խաղացի я сыграл(а)...	խաղացինք мы сыграли...
խաղալ	խաղացիր խաղաց	խաղացիք խաղացին
b ₂	հասկացա я понял(а)...	հասկացանք мы поняли...
հասկանալ	հասկացար հասկացավ	հասկացարք հասկացան
b ₃	մոտեցա я приблизился (-лась)...	մոտեցանք мы приблизились...
մոտեցալ	մոտեցար մոտեցավ	մոտեցարք մոտեցան

Միմ.- Спряжение в прошедшем времени (равно как и в повелительном наклонении) иррегулярных (неправильных) глаголов дается в словаре (в конце учебника).

Таблица 53

մեծ великий -	մեծագույն величайший
խոշոր крупный -	խոշորագույն крупнейший
բարձր высокий -	բարձրագույն (наи)высший; высочайший
լավ хороший -	լավագույն (наи)лучший

Ср.: XIII,28

Прим.- Превосходная степень любого качественного прилагательного может быть образована с помощью частицы *ամենից* или префикса *ամենա-*; суффикс *-ագույն* не очень употребителен. Напр.: *լավ - ամենից լավ = ամենալավ = ամագույն*, но: *բարձր (храбрый) - ամենից բարձր = ամենաբարձր (բարագույն - ?)*.

Таблица 54

ա. <i>ցատկել</i> прыгать -	<i>ցատկալուել</i> подпрыгивать
<i>թռչել</i> прыгать -	<i>թռչկալուել</i> скакать
<i>լուրել</i> ломать -	<i>լուրատել</i> разламывать
<i>լորել</i> резать -	<i>լորալուել</i> разрезать
б. <i>ծարել</i> треснуть -	<i>ծարծրել</i> растрескаться
<i>քաշել</i> тянуть -	<i>քաշքշել</i> дергаться
<i>վազել</i> бегать -	<i>վազվզել</i> бегать (туда-сюда)

Прим.- Как вы, наверное, заметили, значение итератива (многократности действия) в армянском выражается или с помощью суффиксов *-լու-*, *-կու-*, *-ալու-*, *-ալ-*, или путем дубликации глагольной основы – *ծարել - ծար + ծր + ել* (в этом случае происходит чередование гласных).

Упражнения

1. Расскажите об одной вашей прогулке.

2. Скажите по-армянски:

(я) наслаждался (*վախելել*), (мы) посмотрели (*դիտել*), (мы) нашли (*գտել*), (я) вошел (*մտնել*), (они) преподнесли (*հրամցել*), (ты) поднял (*բարձրացել*), (он) проснулся (*արթնանալ*), (вы) удалили (*հեռացել*), (я) поговорил (*խոսել*), (ты) смог (*կարողանալ*), (они) поднялись (*բարձրանալ*), (вы) полюбили (*սիրել*), (вы) позаботились (*հոգալ*).

3. Образуйте превосходную степень (во всех трех вариантах):

ծանր, թեթև, հաջող, պարզ, համեստ, երկար, հարմար, էժան, հզոր (мощный), *ուժեղ*.

Пример: *ազնիվ - ամենից ազնիվ, ամենաազնիվ, ազնվագույն*.

Н А Д А Ч Е
ԱՄԱՆԱՆՆՅՈՒՄ

Словарь

- ամառանոց - дача
 հյուսիս - север
 գտնվել [գտնվեալ] - находиться
 հարավ - юг
 ճիշտ, ուղիղ - прямо
 հակառակ - противоположный
 չգիտեմ ինչու ետօժ. - не знаю почему (отчего, с чего это)
 ամեն անգամ, երբ - каждый раз, когда
 քարե - каменный, из камня
 ցանկապատ - забор; ограда
 շուրջը - вокруг
 ծաղկանոց - цветник
 գույնզգույն [գյւնազգյւն] - разноцветные
 գույն - цвет; ամեն գույնի - любого цвета
 վարդ - роза
 մեխակ - гвоздика (цветок)
 շուշան - лилия
 թրաշուշան - гладиолус
 քաջվարդ - пион
 քրիզանթեմ - хризантема
 բույր - аромат
 վարդագույն - розовый
 դեղին - желтый
 կապույտ - синий; голубой
 մանուշակագույն - фиолетовый
 սրճագույն [սաքսագյւն] - коричневый
 բազմաթիվ - многочисленный
 երանգ - оттенок
 բուրել - благоухать; пахнуть
 հետևում - позади; за
 տեսակ-տեսակ + մն. - разного рода, разнообразный
 պտղատու [թտղատու] - фруктовый
 ծառ - дерево
 խնձորենի [խնձորենի], խնձորի ծառ - яблоня
 տանձենի, տանձի ծառ - груша (грушевое дерево)
 սալորենի, սալորի ծառ - слива (дерево)
 խնձոր - яблоко
 տանձ - груша
 սալոր - слива
 թուփ - куст
 աճել - расти
 հատապտուղ [հատապտուղ] - ягода
 հաղարջ - 1. смородина 2. крыжовник

- ելակ - клубника
- մոր - земляника
- մոջ - ежевика
- մորի - малина
- բաղել - рвать, срывать
- ախր [эхэр] - же; ведь
- անհամբեր - 1. пр. нетерпеливый 2. и нетерпеливо
- մի տեսակ - своего рода; как-то; что-то
- ագարակ - ферма
- ոչխար - овец; овца
- ալծ - козел; коза
- խոզ - свинья
- կով - корова
- հավ - курица
- աքլոր - петух
- հնդկահավ [հանкаհав] - индюк; индейка
- ծի - конь; лошадь
- պահել - разводить; держать
- շուն - пес; собака
- կատու - кот; кошка
- լսող - послушный, смир(ен)ный
- կենդանի [кэнтани] - животное
- քսել [кэсэл] - тереться; потираться
- շոյել - гладить; ласкать
- խելոց - тихий, смир(ен)ный
- հաչել - лаять
- ով (որ) - кто
- գոհ մնալ - оставаться довольным
- բարի - добрый
- հյուրասեր - гостеприимный

Հորեղբորս ամառանոցը բաղաբից հյուսիս է (գտնվում), իսկ մենք հարավում ենք ապրում, ճիշտ (ուղիղ) հակառակ կողմում:

Дача моего дяди находится к северу от города, а мы живем на юге, прямо на противоположной стороне.

Թե՛ն մի քիչ հեռու է, բայց միշտ հաճույքով ենք այնտեղ գնում: ?

Զգիտեմ ինչու, այդ ամառանոցը բոլորս շատ ենք սիրում:
He знаю почему, ...

Ամեն անգամ, երբ այնտեղ ենք գնում, շատ ուրախ ժամանակ ենք անցկացնում:
Каждый раз, когда ...

Այդ ամառանոցը բարե, սպիտակ, գեղեցիկ մի տուն է՝ երկու կողմից պատշգամբներով, ցանկապատով, շուրջը՝ այգի:
... каменный (из камня), ..., с забором, вокруг (него) - сад.

Տան առաջ հիանալի մի ծաղկանոց կա:
Перед домом - (есть) замечательный цветник.

Այնտեղ կարող եք ամեն գույնի (գույնզգույն) ծաղիկներ տեսնել.

...увидеть цветы любого цвета (разноцветные):

...թե՛ վարդ և մեխակ, թե՛ շուշան և թրաշուշան, թե՛ քաջ-
վարդ և քրիզանթեմ...

... розу и гвоздику, лилию и гладиолус, пион и хризантему...

Ինչ (ինչպիսի) գույներ և բույրեր. էլ կարմիր և վարդագույն,
էլ դեղին և կապույտ, էլ մանուշակագույն և սրճագույն...

А какие цвета и ароматы! И красный и розовый, и желтый и
синий (голубой), и фиолетовый и коричневый...

Եվ դրանցից ամեն մեկը՝ բազմաթիվ երանգներով:

И у каждый из них - множество оттенков.

Ու քանի որ այդ ծաղիկները տարբեր ժամանակներում են
ծաղկում (բացվում), գարնանից մինչև համարյա ուշ աշուն
բուրում են.

И так как цветы эти цветут (раскрываются) в разное время (в
разные времена), (они) благоухают...;

...դրանցից կարող եք հոտ քաշել, դրանց գույները և բույրը
վայելել: ?

Տան հետևում տեսակ-տեսակ պտղատու ծառեր կան. էլ
խնձորենիներ, էլ տանձենիներ, էլ սալորենիներ...

За домом - фруктовые деревья: яблони, груши, сливы...

Այնպես որ խնձոր, տանձ կամ սալոր այլևս (էլ) շուկայից
չենք անում (= ?): ?

Եվ ոչ միայն դրանք, այլև թփերի վրա աճող շատ հատա-
պտուղներ՝ հաղարջ, ելակ ու մոր, մոշ ու մորի...

...растущие на кустах ягоды - смородину, крыжовник, клубнику
и землянику, ежевику и малину...

Մենք՝ փոքրերս (սր.: XVIII, բոլորս), շատ ենք սիրում մեր
ձեռք(եր)ով քաղել դրանք և նույնիսկ առանց լվալու ուտել.
ախր մենք անհամբեր ենք:

Мы - детвора - очень любим срывать их своими руками и даже
есть немывыми; мы же (ведь) нетерпеливые.

***

Բայց հորեղբորս ամառանոցը ոչ միայն ամառանոց է, այլև
մի տեսակ ագարակ:

... своего рода ферма.

Հորեղբայրս պահում է ոչխար, այծ, խոզ, կով, հավ (սա
տանց արջորի չի լինում), հնդկահավ, ձի:

(Мой) дядя разводит овец, коз, свиней, коров, кур (они без пету-
хов не бывают!), индюков, лошадей.

Ամեն մեկից՝ քիչ, բայց պահում է:

... - понемногу, ...

Ու դեռ տանն էլ շուն, կատու է պահում: Շատ հնազանդ կեն-
դանիներ են:

... держит собаку, кошку. Они очень послушные животные.

Անձամբ ես, օրինակ, ավելի շատ սիրում եմ կատվի հետ
խաղալ:

Например, лично я больше люблю с кошкой играть.

Չափս է, ոտքերիդ (=?) քսվում, ուզում է, որ ականջների
հետևը շոյես:

..., трется о твои ноги: ... ты погладил(а) (ее) за ушками.

Շունն էլ խելոք է. ուրիշների վրա հաչում է, բայց չի կծում:

И собака тихая (смирная); лает на других (чужих), но не кусается.

Ով որ հորեղբորս ամառանոց-ագարակն այցելի, շատ գոհ
լվնա [каменя]:

Кто посетит дачу-ферму (моего) дяди, останется очень (весьма)
довольным.

Սանազանդ որ նա բարի, հյուրասեր մի մարդ է:

Тем более что он человек добрый и гостеприимный.

Таблица 55

խնձոր	яблоко	-	խնձորենի	яблоня
տանձ	груша	-	տանձենի	груша (дерево).
սալոր	слива	-	սալորենի	слива
ընկույզ	орех	-	ընկույզենի	орешник

Таблица 56

ուկի	золото	-	ուկե	=	ուկյա	золотой, из золота
մարմար	мрамор	-	մարմարե	=	մարմարյա	мраморный...
մետաքս	шелк	-	մետաքսե	=	մետաքսյա	шелковый...
ալյակի	стекло	-	ալյակե	=	ալյակյա	стеклянный...
քար	камень	-	քարե			каменный...

Прим.- В этой конструкции суффикс -ե более употребляем.

Упражнения

1. թարգմանել:

- a. Լույսը վաղուց բացվել էր¹,
 Բայց կատուն լվացված չէր.
 Չէր սաւերել մազն ու բեղը²,
 Չէր հարդարել իր տեղը:
 Քնած էր դեռ իր մեջքին:
 Ինչ լավ օր է կիրակին:

1. рассвело 2. ед. ч. - усы

- б. Ուսուցիչ. – Ո՞ր կենդանիները չորս ոտք ունեն:
 Աշակերտ. – Շունը, կատուն, կովը...
 Ուսուցիչ. – Ուրի՞շ:
 Աշակերտ. – Երկու հավը:

2. Опишите ферму, на которой вы побывали.

3. Расскажите о любимом животном.

4. Дополните:

- Իմ սիրած գույնը .....ն է:
- Իմ սիրած ծաղիկը .....ն է:
- Իմ սիրած կենդանին .....ն է:
- Իմ չսիրած ճաշը .....ն է:
- Իմ սիրած միրգը .....ն է:
- Տարվա մեջ իմ սիրած եղանակը .....ն է:
- Իմ սիրած զբաղմունքը (хобби) .....ն է:
- Իմ սիրած քաղաքը .....ն է:
- Իմ չսիրած երկիրը .....ն է:

5. Выучите армянские пословицы и поговорки (не забудьте их и перевести):

- Կատվի խաղը մկան (мышки) մահն է:
- Այծը այծի համար ավելի լավ է, քան (чем) հարյուր ոչխարը:
- Ավելի լավ է առյուծի (льва) պոչ (хвостом) լինել, քան ոչխարի գլուխ:
- Կարմիր կովն իր կաշին (шкуры) չի փոխի:
- Շունը շան թաթ (лапу) չի կծի: (т. е. негодяи друг другу не навредят)

Словарь

- ի՞նչ կասես (կասեք) *ввод.* - что ты скажешь (Вы скажете)?
 լողալ - плавать, купаться
 գնանք = չգնանք - пойдем?, пошли?, не пойти ли нам?
 ի՞նչ կա որ *ввод.* - (а) что ж!
 լողափ - пляж
 այս անգամ - в этот раз
 լողափազան - бассейн
 այդ դեպքում - в таком случае, тогда
 դուռ - дверь
 համաձայն եմ - я согласен (-на)
 հանդերձարան - раздевалка
 փոխվել - переодеваться
 լողազգեստ *ед. ч.* - купальник; плавки
 լող - плавание
 մրցում [*мәрцум*] - соревнование, состязание
 տեղի ունենալ - иметь место; происходить
 մրցել [*мәрцэл*] - соревноваться; состязаться
 բուհական - *см.* XVII,37
 թիմ - команда
 զարմանալիք բան (է) - удивительная вещь (штука, -ное дело)!
 մարզիկ - спортсмен; մարզուհի - ? (III,9)
 հաղթել - побеждать
 մրցանակ - приз
 եզրափակիչ - 1. *пр.* заключительный; финальный 2. с финал
 շահել - выигрывать
 ռեկորդ սահմանել - устанавливать рекорд
 ռեկորդակիր - рекордсмен; ռեկորդակրուհի - ?
 ասում են *ввод.* - говорят
 ժամերով - часами
 մարզել - тренировать; մարզվել - ? (IV,14)
 արդյունք - результат
 հասնել - достигать
 միավոր - очко; միավորներ վաստակել՝ շահել - выиграть очки
 պարտություն - поражение
 ի՞նչ ասել կուզի *ввод.* - что (ничего) и говорить
 պարտվել - проигрывать
 գրավել - занимать (*место*)
 թեթև ատլետիկա - легкая атлетика
 իզուր - зря; напрасно
 թագուհի - королева
 մարզածն - вид спорта

ամենօրյա - каждодневный; ежедневный; повседневный
 մարզում - тренировка
 պահանջել *что?* - требовать *чего?*
 հատուկ - специальный
 մարզադպրոց - спортшкола
 մարզադահլիճ - спортплощадка
 մարզադահլիճ - спортзал
 խմբակ [хэ́мбак] - группа, кружок
 փորձառու - опытный
 մարզիչ - тренер
 պարապել - заниматься
 մարզընկերություն - спортивное общество
 ծախսել - тратить; расходовать
 մարզահանդես - спортивный праздник
 մարզադաշտ - стадион
 ոմանք - некоторые; одни
 օլիմպիական խաղեր - олимпийские игры

Անդրանիկն Անահիտին գանգահարեց. ?

— Ի՞նչ կասես, այսօր լողալու գնանք (չգնանք):

— Что скажешь, пойдём сегодня поплаваем (не пойти ли нам купаться)?

— Ի՞նչ կա որ, կարելի է, մանավանդ որ այսօր բավական հոգնած եմ և ազատ ժամանակ ունեմ:

— (A) что ж, ...

— Ո՞ր ես ուզում, որ լողալու գնանք, լողա՞լի:

— ..., на пляж?

— Ո՞չ, լողալի չէ (ոչ թե լողալի), այլ արի այս անգամ լողափազան գնանք:

— ..., на сей (этот) раз давай пойдём в бассейн.

— Շատ լավ, գնանք: ?

— Այդ դեպքում մի (մեկ) ժամից քեզ լողափազանի դռան առաջ կսպասեմ:

— В таком случае (тогда) через час я буду тебя ждать перед входом (досл.: перед дверью) в бассейн.

— Համաձայն եմ:

— Согласна.

Անդրանիկն ու Անահիտը ներս մտան, հանդերձարանում փոխվեցին (հագուստները փոխեցին), լողազգեստ հագան:

..., переоделись в раздевалке, надели купальник, плавки.

Ուզեցին (ցանկացան) լողավազան մտնել, սակայն տեսան, որ այնտեղ լողի մրցումներ էին տեղի ունենում.

..., что там проходили (досл.: происходили) соревнования по плаванию (досл.: плавания);

...բուհական երկու թիմեր մրցում էին:

...соревновались две вузовские команды.

Զարմանալի բան (էր). թիմերից մեկում իրենց համալսարանի մարզիկ-մարզուհիներն էին, իսկ իրենք չգիտեին:

Удивительная вещь (удивительно)! В одной из команд были спортсмены и спортсменки из их университета, а они не знали (им не было известно об этом).

Եզրափակիչ օրն (եզրափակիչն) էր. իրենց թիմը հաղթեց և մրցանակը շահեց (տարավ), չեմպիոն դարձավ:

Был заключительный день (финал); победила их команда и выиграла приз и стала чемпионкой.

Տղաներից մեկը նույնիսկ ռեկորդ սահմանեց, ռեկորդակիր դարձավ: Ինչ ուրախալի էր:

Один из парней (ребят) даже рекорд установил, стал рекордсменом. Какая радость!

Ասում են, նա ամեն օր ժամերով մարզվում է, որպեսզի բարձր արդյունքների հասնի (արդյունքներ ցույց տա):

Говорят, он каждый день (целыми) часами тренируется, чтобы достичь высоких результатов (показать... результаты).

Իսկ պարտությունը, ինչ ասել կուզի, հաճելի (մի) բան չէ, բայց այսօրվա պարտվող թիմը հո երկրորդ տեղը գրավեց:

А поражение, что (нечего) и говорить, вещь неприятная (дело - ое), но ведь (зато) проигравшая сегодня команда заняла второе место.

Լողի մրցումները շատ հետաքրքիր են, սակայն, ասում են, թեթև ատլետիկան ավելի հետաքրքիր է:

..., однако, говорят, легкая атлетика интереснее.

Իզո՞ր են այն «սպորտի թագուհի» կոչում:

Зря (что ли) ее называют "королевой спорта"?

Թեթև ատլետիկան էլ, մյուս բոլոր մարզաձևերի պես (նման), ամենօրյա մարզումներ է պահանջում:

Легкая атлетика, подобно всем другим видам спорта (как и все другие виды спорта), требует повседневных (каждодневных) тренировок.

Մարզիկների և մարզուհիների հետ հատուկ մարզադպրոցներում, մարզահրապարակներում, մարզադահլիճներում, խմբակներում փորձառու մարզիչներ են պարապում:

В специальных спортшколах, на спортплощадках, в спортзалах, в группах (кружках) опытные тренеры занимаются со спортсменами и спортсменками.

Մարզընկերությունները նրանց վրա ահագին փողեր են ծախսում, որպեսզի մրցումներում շատ միավորներ վաստակեն (շահեն):

Спортивные общества тратят (досл.: расходуют) огромные деньги на то, чтобы завоевать (выиграть) на соревнованиях много очков.

Ամեն գարնան՝ դպրոցներում մարզահանդեսներ են կազմակերպվում. դրանք մարզադաշտներում են տեղի ունենում:

...организовываются спортивные праздники; они проходят на стадионах.

Դրանք միշտ տոնի պես (= ?) են անցնում: ?

Եվ այսօրվա մարզիկ-մարզուհիներից ոմանք վաղը կարող են օլիմպիական խաղերի չեմպիոններ դառնալ:

И некоторые ...завтра могут стать чемпион(к)ами олимпийских игр.

— Ինչո՞ւ չէ: Ապագան ցույց կտա...

— Почему бы (и) нет? Будущее покажет...

Таблица 57

մարզել тренировать -	մարզում тренировка
առնել взять -	առում взятие
իջեցնել снижать -	իջեցում снижение
հեշտացնել облегчать -	հեշտացում облегчение
հարցնել спрашивать -	հարցում запрос
հանգչել гаснуть -	հանգում гашение
զգալ чувствовать -	զգացում чувство(вание)
զարգանալ развиваться -	զարգացում развитие
մոտենալ близиться -	մոտեցում сближение; подход

Упражнения

1. Переведите текст (чтобы проверить ваше знание, в частности, материала последних четырех уроков):

ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ (ради здоровья) ԶԲՈՍԱՆՔ

Շաբաթ օր էր: Լավ չէի զգում: Որոշեցի տնից դուրս գալ, գրոսանքի գնալ, գոնցե անցնել:

Շնկերոջս զանգահարեցի:

— Արի, — ասացի նրան, — իրար հետ մի տեղ գնանք, մի քիչ օդափոխվենք (переменить климат): Լավ չեմ զգում:

— Ան՞ժ սիրով (= հաճույքով), — պատասխանեց ընկերս: — Ինչո՞վ ենք գնալու և ո՞ւր:

— Արի իմ մեքենայով գնանք, բաղաքից դուրս (за):

— Լավ: Բայց դու կարո՞ղ ես մեզ մոտ գալ ու ինձ վերցնել:

— Դա էլ խո՞ւք է, իհարկե: Տասնհինգ րոպեից այդտեղ կլինեմ:

Սափրվելով՝ անմիջապես դուրս եկա: Ճիշտ (ուղիղ) մեր պայմանավորված ժամին հանդիպեցինք: Մեքենաս նստեց, մեծ քաղաքի փողոցներով ու խաչմերուկներով շտապեցինք դեպի մաքուր օդ (воздух):

Մի քանի ժամից (за), արդեն ամբողջովին առողջացած, լավ զգալով տուն վերադարձանք:

2. Ответьте на вопросы (как можно обстоятельнее):

а. — Ձեր հեռախոսի համարը ո՞րն է:

— Ձեր տան մոտ հիվանդանոց կա՞:

— Ո՞ր եք սիրում պտույտի գնալ:

— Ինչո՞վ եք սիրում ճանապարհորդել (путешествовать):

— Ո՞ր մրցումներն են ձեզ համար ավելի հետաքրքիր:

— Սպորտով զբաղվո՞ւմ եք (заниматься):

— Լողի կամ ֆուտբոլի մրցումները հեռուստացույցո՞վ եք դիտում, թե՞ լողավազան կամ մարզադաշտ եք գնում:

— Սափրվելու համար վարսավիրի մո՞տ, վարսավիրանո՞ց եք գնում:

— Ձեր մազերը տա՞նն եք հարդարում, թե՞ կանանց սալոնում:

б. — Այս կիրակի ձեր սիգած թիմը հաղթե՞ց, թե՞ պարտվեց:

— Զանի՞ միավորով ո՞ր տեղը գրավեց:

— Մեկի ո՞րտեղացի (откуда родом) լինելն ինչպե՞ս եք հարցնում:

— Երբ ձեր տուն հյուր է գալիս, նրան ինչո՞վ եք հյուրասիրում:

— Ի՞նչ եք ասում

ա) երբ ձեզ «բարև Ձեզ» են ասում,

բ) երբ մեկն ուզում է ձեր տուն այցելել կամ այցելում է,

գ) երբ մեկը «շնորհակալություն» է ասում ձաշ, սուրճ կամ խմիչք հյուրասիրվելուց հետո,

դ) երբ մեկը լողանում է, ցնցուղ ընդունում կամ սափրվում է,

ե) երբ հյուրին ձեր տնից ճանապարհ եք դնում:

Прим.- Постарайтесь употреблять конструкции: ոչ թե..., այլ...; ոչ միայն..., այլև..., а также слова и обороты: բարով եք եկել, ամեն օր, անո՞ւշ (լինի), միշտ, անընդհատ, արդեն, որովհետև, նորից հրամեցեք, которые очень употребительны в армянском повседневном обиходе.

3. Расскажите:

а. о спортивном празднике в вашей школе (в вашем вузе);

б. о соревновании, на котором вы присутствовали.

4. Скажите по-армянски (XXVI,50):

(я) написал (գրել), (мы) продолжили (շարունակել), (ты) взял (վերց-
նել), (вы) спустились (իջնել), (он) спугнул (վախեցնել), (они) развили
(զարգացնել), (я) провел (անցկացնել), (вы) достигли (հասնել), (ты) по-
чувствовал (զգալ), (они) испугались (վախեցնալ), (мы) присоединились
(միավալ), (я) имел (ունելալ), (они) хвастались (պարծելալ).

ЖИЗНЬ, ВОЗРАСТ И...
 ԿՅՈՒՔ, ՏԱՐԻՔ ԵՎ...

С л о в а р ь

- տարիք - возраст
 անցյալ օրը - на днях
 քա՛վոր, կնքահայր [кәнкаһайр] - крестный
 քա՛վորկին, կնքամայր - крестная
 դեսից-դենից - о том, о сем
 ինչպես գիտես (գիտեք) *ввод.* - как знаешь (знаете)
 հազիվ - едва; еле(-еле)
 խեղճ - бедный
 գիշեր-ցերեկ, առավոտից (մինչև) երեկո - день и ночь, денно
 и ночью, с утра до вечера
 չարչարվել - мучиться
 ծայրը ծայրին հասցնել [һасцәнэл] - сводить концы с концами
 ապրուստ - пропитание, средства к жизни (существования);
 (իր) ապրուստը հոգալ - зарабатывать себе на жизнь (на
 хлеб), добывать себе на пропитание
 քան союз - чем
 սրանից առաջ - перед этим; դրանից առաջ - перед тем;
 Արանից առաջ - перед тем (*ср.: ալի... - VI*)
 ուզում եմ ասել(, որ) *ввод.* - хочу сказать(, что)
 էժանանալ - дешеветь, становиться дешевле
 օր օրի - день ото дня, с каждым днем
 թանկանալ - дорожать, становиться дороже
 ինձնից - от меня; մեզնից - от нас; քեզնից - от тебя; ձեզնից -
 от вас; Արանից - от него / нее; Արանցից - от них; իրենից, ի-
 րենցից - от себя; ինձնից...(ալելի) լավ - лучше меня...
 տեղեկություն *ед. ч.* - 1. вести 2. информация
 ողջ-առողջ է - жив(а)-здоров(а)
 ոտքի վրա (լինել) - (быть) на ногах
 նայել - смотреть (за)
 մինչև (որ) + *полож.* - пока; до тех пор, пока
 հարգել - уважать
 շնորհքով - приличный
 մաքրասեր - опрятный, чистоплотный
 ա՛յ քեզ բան - вот тебе на (те раз)!
 չ[ի]նի՞ թե - неужто?
 նա ինքը - он(а) сам(а)
 բարևել - здороваться
 որքան - как!; настолько!
 մեծանալ - вырасти; взрослеть

Աստված պահի - да хранит (его / ее) Бог!

քանի՞ տարեկան ես - сколько тебе лет?

ցածր [цафэр] - низкий

ապրես, կեցցես (ապրեք, կեցցեք), ապրեն (կեցցեն) - молодец! (молодцы!)

կյանքը քեզ (Ձեզ), դու (Դուք) ողջ լինես (լինեք) - первое употребляется при сообщении о смерти кого-либо, а второе - при этом и при выражении соболезнования, в утешение скорбящего (-ящих)

մեռնել, մահանալ - умереть

ախոսն - жалы!; жалко его / ее!

համեստ - скромный

ողորմած հոգի(ս) - светлой (блаженной) памяти

աշխատասեր - трудолюбивый; работяга

Աստված հոգին լուսավորի - упокой Бог его / ее душу!, царство ему / ей небесное!

հողը թերև՛ լինի (վրան) - да будет земля пухом (над)

ցավակցություն - соболезнование; (ընդունեցեք) ցավակցություններս [цавакцуюнներэс] - (примите) мои соболезнования!

մարդ Աստծո - божий (ты, Вы) человек!

տանջվել - страдать; мучиться

ամեն - аминь!

Աստված քեզ (Ձեզ) հետ - с Богом!, Да будет с тобой (с Вами) Бог!

Անցյալ օրը քապրն ու քապրկինը (կնքահայրն ու կնքամայրը) մեր տուն էին եկել:

На днях к нам (досл.: в наш дом) пришли крестный и крестная.

Հայրս ու քապրը դեսից-դենից խոսում էին, ուրախ-ուրախ կարդի խաղում.

Мой отец и крестный говорили о том, о сем, играли в нарды;

...մայրս ու քապրկինն էլ առանձնացել, խոհանոցում զրուցում էին:

...а моя мать и крестная уединились и беседовали на кухне.

— Է, ինչպե՛ս եք. վաղուց չեք երևում: ?

— Ի՛նչ անենք: Ինչպես գիտեք, գործերը շատ են: Հազիվ տնից աշխատանքի, աշխատանքից՝ տուն:

— Что же (нам) делать? Как Вы знаете, ... Еле (услеваем) из дома на работу и с работы домой.

Խեղճ ամուսինս գիշեր-ցերեկ (առավոտից երեկո) չարչարվում է, հազիվ է ծայրը ծայրին հասցնում:

Бедный мой муж день и ночь (с утра до вечера) мучается, еле сводит концы с концами.

Ապրուստը հոգալն այսօր հեշտ գործ չէ. շատ ավելի դժվար է, քան սրանից մի քանի տարի առաջ:

Зарабатывать на жизнь (на хлеб) сегодня дело нелегкое, на-
много труднее, чем несколько лет (тому) назад.

Ուզում եմ ասել, ամեն ինչ (ամեն բան) ոչ թե էժանանում է,
այլ, ընդհակառակը, օր օրի թանկանում: Դուք ինձնից (ապելի)
լավ գիտեք:

Хочу сказать, (все) не дешевет, а, наоборот, дорожает день
ото дня (с каждым днем). Вы лучше меня знаете.

— Ծիշտ ես: Ասա տեսնեմ, մայրդ՝ տիկին Զրիստինե՞ն ինչ-
պես է: Հայրդ՝ պարոն Սարգիսը: Նրանց մասին վաղուց տեղե-
կությունն չունենք:

— Ты права. ...как твоя мама - мадам Кристинэ? А (твоей) отец -
господин Саркис? Давно у нас нет о них вестей (новостей).

— Մայրս, փառք Աստծո, ողջ-առողջ է, ուղի վրա է: Դեռ ինձ
էլ բավական օգնում է. երեխաներին է նայում, մինչև որ աշ-
խատանքից վերադառնամ:

— ..., жива-здорова, она на ногах. ..., присматривает за детьми
(до тех пор), пока я...

— Ծիշտն ասած՝ մենք Զրիստինե մորաքրոջը միշտ էլ հա-
վանել ու հարգել ենք. ազնիվ, շնորհքով, մաքրասեր կին է...

— ...тетя Кристинэ нам всегда нравилась, мы ее уважали. Она
женщина честная, приличная, аккуратная.

...Այ քեզ բան, չլինի՞ թե քո հետի (հետիդ) այս տղան Անդրա-
նիկն է:

...Вот тебе на! Неужто этот мальчик, что с тобой, (это) Андраник?

— Նա ինքն է: Արի՛, Անդրանիկ, մորաքրոջը բարևիր:

— Он самый. Подойди, ...

— Արի՛, տղան: Այս որբան ես մեծացել: Աստված պահի:
Քանի՞ տարեկան ես:

— ... Как ты вырос! Да хранит тебя Бог! Сколько тебе лет?

— Տասնմեկ:

— Իհարկե դպրոց գնում ես: Ո՞ր դասարանում ես: Էսկո ես
սովորում: ?

— Հինգերորդ: Չնահատականներս էլ ցածր չեն: ?

— Համեստ տղա ունես: Ապրեն (կեցցեն), տղան: Դե, գնա՛,
մեր Տիգրանի հետ խաղա՛:

— ... Молодец, сынок!...

է, քավորկին, պարոն Սարգիսի մասին բան չասացիր: ?

— Կյանքը Ձե՛զ, հայրս մի քանի ամիս առաջ մեռավ
(մահացավ):

— Мой отец несколько месяцев (тому) назад умер.

— Ինչ ես ասում: Ափսոս, խեղճ մարդ: Ողորմած հոգին շատ համեստ, աշխատասեր մարդ էր:

— ... Жаль! Бедный человек! Светлая ему память, он был человеком скромным, трудолюбивым.

Աստված հոգին լուսավորի, հողը թեթև լինի: Դուք ողջ լինեք: Ցավակցություններս:

Упокой Бог его душу! Да будет ему земля пухом! Мои соболезнования!

Մարդ Աստծո, ինչո՞ւ մեզ չեք հայտնել: Ինչի՞ց մեռավ:
Божий (ты) человек! ...

— Ծանր հիվանդությունից: Խեղճը շատ տանջվեց, մինչև որ մեռավ, ցավերից ազատվեց:

— ... Очень измучился бедный, ... избавился от боли.

— Աստված մորդ, երեխաներիդ առողջություն տա: ?

— Ամեն: Աստված ձերոնց պահի: ?

Упражнения

1. Переведите:

Ես Պետրոս Բեդիրյանն եմ, այս դասագրքի հեղինակը (автор): Գիմա, այսինքն՝ 2004 թ. (= թվին), ուղիղ յոթանասուններեք տարեկան եմ:

Վեց տարեկանում (վեց տարեկան ժամանակ) հայկական տարրական դպրոց (начальная школа) եմ գնացել (հաճախել), Զալեպում: Տասներկու տարեկանում 1943-ից, արդեն Կիպրոսում (на Кипре) էի սովորում: Երեք տարի այստեղ սովորելուց և մի (մեկ) տարի աշխատելուց հետո (դարձյալ Զալեպում)՝ մորս, մեծ եղբորս և փոքր քրոջս հետ Գայաստան եմ եկել: Դա 1947 թ. (= ?) էր, երբ դեռ ընդամենը տասնվեց տարեկան էի:

Այստեղ քսանմեկ տարեկանում հայկական մանկավարժական (педагогический) ինստիտուտն ավարտեցի և քսանչորս տարեկանում արդեն նույն ինստիտուտի դասախոս (преподавателем, лектором) էի: Ուղիղ քառասուն տարի դասախոսել եմ (преподавать - в вузе):

Սնողներս շատ երիտասարդ տարիքում են մահացել. Աստված նրանց հոգին լուսավորի...

Մինչև այս տարիքս մի քանի երկրներ ման եմ եկել. Եղեյ եմ (но-бывал) Ռուսաստանում, Ֆրանսիայում, Ամերիկայում, Կանադայում, Աիրիայում, Լիբանանում...

Ամուսնացած աղջիկներ ունեմ Գայանե, Ռուզան, Օսվինար, ու թոռներ՝ Արամ, Սարգիս, Գևորգ, Զայկ և Պետրոս, նույնիսկ ծոռ (правнучка; правнук)՝ Արաքսիկ:

Տեսել եմ քսաներորդ (20-րդ) դարը (век)՝ երկրորդ հազարամյակի վերջը (конец...тысячелетия), և հիմա քսանմեկերորդում (21-րդում) երրորդ հազարամյակի սկզբում, դեռ ապրում եմ:

Ուզում եմ ասել, գոհ եմ (я доволен + ...-ից) իմ կյանքից ու բախտից (судьба), փառք Աստծո:

Ավելին (большого) ձեզ եմ ցանկանում (մաղթում - желать): Ամեն:

2. Напишите свою биографию (по образцу предыдущего упражнения).

3. Укажите возраст своих родственников.

4. Переведите диалог:

ՄՏԵՐՄԻԿ (задушевная) ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մի անգամ երկու տիկիներ, որոնք առաջ ընկերուհիներ էին, մի խանութի առաջ հանդիպեցին:

- Բարև, Ջարոսի, ասա տեսնեմ, ինչպե՞ս ես:
- Բարև, Վարդուհի:
- Ո՞ր այսպես:
- Աղջկա տուն եմ գնում թոռանս տեսնելու և նայելու:
- Ի՞նչ ես ասում, արդեն թո՞ռ ունես: Ապրե՞ս (կեցցե՞ս), շնորհավորում եմ: Ասունն ի՞նչ է:
- Վահան, պապիկի անունն է:
- Աստված պահի: Ջանի՞ տարեկան է:
- Աստված ձերոնց էլ պահի: Չորսը լրացրեց, հինգի մեջ մտավ (пятый год пошел):
- Ուրեմն արդեն բավական մեծացել է:
- Այո, մյուս (հաջորդ) տարի հավանաբար դպրոց գնա:
- Հայերեն խոսո՞ւմ է:
- Մի քիչ, ինձնից է սովորել: Երբ «Բարև, տատիկ» է ասում, ինձ յոթերորդ երկնցում [сержанком] եմ զգում (чувствую себя на седьмом небе):
- Ասում ես, թոռ ունենալը մեծ ուրախություն է:
- Այո, տարուսը քեզ (XII):
- Ողորմած հոգի ամուսնուս մահից (смерть) հետո մեր ամբողջ ուրախությունը Վահանն է:
- Ի՞նչ լավ եղավ, որ հանդիպեցինք. վաղուց իրար չէինք տեսել:
- Ճիշտ ես: Խոսեցինք, թեթևացանք: Տոնություն:
- Տոնություն, մինչ(և) նոր հանդիպում:

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПРАЗДНИК
Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն Տ Ո Ն

Словарь

- հանդիսաւոր նիստ - торжественное собрание
մի՞թէ - разве?; неужели?
Սուրբ (Սբ., Ս.) Ծնունդ - Рождество (Христово)
(Սուրբ...) Զատիկ - Пасха
Աստված վրա - Бог свидетель!
այս պահին - в данный момент
տոնակատարութիւն - торжество
մասնակցել чому? - участвовать, принимать участие в чем?
խոստովանել - сознаваться; признаваться
որոշակի - определенный; ясный
պատկերացում - представление
եկեղեցի - церковь
պատարագ - обедня, литургия, месса; պատարագ մատուցել
- служить обедню...
պատարագիչ - служащий обедню...
քարոզ - проповедь; քարոզ կարդալ - читать проповедь
ինչ էիր (էիր) կարծում հաշտ - а что ты думал (Вы думали)?!
քաջ - храбрый, отважный
կողմնակից - сторонник
դար - век
հերոսաբար - героически
կռւել [кəթэл] - воевать; сражаться
պարսկական - персидский
զորք - войско
դեմ ո/ն, ընդդէմ предл. - против
հանուն - ради; во имя; за
հայրենիք - родина; отчизна
ազատութիւն - свобода
հաւատ - вера; рел. հաւատք
թշնամի [тəшнами] - враг
պաշտպանել - защищать
սրբութիւն [сəрбутион] - святыня
պարսպել - ужасаться; испугаться
նախընտրել, գերադասել - предпочитать
դիմադրել - сопротивляться
մարտ - битва
ինքի - человек, душа
զոհուել - 1. становиться (пасть) жертвой 2. իրեն զոհել жертво-
вать собой
զոհ - жертва
միևնիջ - в то время как; тогда как

դավաճան - предатель
 դավաճանել - предавать
 հաշտվել - мириться
 հետևել - следовать
 օտար - 1. пр. чужой; чужеземный 2. с чужой; чужеземец
 հայրենասիրություն - патриотизм
 խորհրդանիշ [xorphertaniš], խորհրդանշան - символ
 տող - строка
 արձան - статуя
 հուշարձան - памятник; монумент; հուշարձան (արձան)
 կանգնեցնել - ставить памятник; воздвигать монумент
 հերոս - герой
 սուր, թուր - меч
 խաչ - крест
 նման - похожий; схожий; նման է - похож(а, -е)...
 ահա թե ինչ - вот что; ահա թե ինչու - вот почему
 բանի դեռ - пока; покуда
 գեկուցել - докладывать; գեկուցող - докладчик
 գեկուցում - доклад; գեկուցում կարդալ - читать (делать)
 доклад
 գեղարվեստական ծրագիր [թերացիր] - художественная про-
 грамма
 արտասանություն - чтение, декламация
 ներկայացում - представление
 սուրբ - святой
 բաժին - доля

Վարդանը գանգահարեց Հասմիկին. ?

— Հասմիկ, — ապաց, — այս երեկո համալսարանի հանդի-
սավոր նիստին գալո՞ւ ես:

— ...ты пойдешь на торжественное собрание университета?

— Ի՞նչ հանդիսավոր նիստ, ինչի՞ առթիվ է (ինչի՞ն է
նվիրված): ?

— Սի՞րե չգիտես, թե այսօր ինչ օր է: Հինգշաբթի է: ?

— Ի՞նչ անենք հինգշաբթի է: Հատուկ մի բան կա: ?

— Չգիտե՞ս, որ Սուրբ Ծնունդից մոտավորապես մեկուկես
ամիս հետո, ավելի ճիշտ՝ Զատիկից հիսուներկու օր առաջ, ան-
պայման հինգշաբթի օրը Վարդանանց տոնն է նշվում:

— ...после (Святого) Рождества (Христового), (а) точнее - за
пятьдесят два дня до Пасхи, обязательно в четверг, отмечается
праздник Вардананц?

— Աստված վկա, գիտեի, բայց այս պահին մոռացել էի:

— Бог свидетель, (я) знала, но в данный момент забыла.

«Վարդանանց տոն» լսել եմ, մի քանի անգամ տոնակատարություններին էլ մասնակցել եմ:

Я слышала о "Празднике Вартананц", несколько раз участвовала (принимала участие) в торжествах.

Սակայն, անկեղծորեն խոստովանեմ, այդ տոնի մասին որոշակի պատկերացում չունեմ:

Однако признаюсь честно, что определенного (ясного) представления об этом празднике у меня нет.

— Ուր ազգային մի մեծ տոն է: Սիյունքում (XIV) այդ օրը հայկական դպրոցները, հայերի նոյնիսկ խանութները փակ են լինում:

— Это национальный праздник. ...

Հայկական եկեղեցիներում ի հիշատակ Վարդանանց պատարագ է մատուցվում. պատարագիչը քարոզ է կարդում:

В армянских церквях в память Вартананц служится обедня; служащий (обедню) читает проповедь.

— Վարդանանք* մի՞թե այդքան մեծ մարդիկ են եղել: ?

— Ի՞նչ ես կարծում հապա: Տոնը «Վարդանանց» է կոչվում ի հիշատակ Վարդան Սամիկոնյանի և նրա քաջ կողմնակիցների:

... А ты что думала? ... в память о Вартане Мамиконяне и его соратниках.

Հինգերորդ դարում՝ 451 թ. մայիսի 26-ին, Ավարայրի դաշտում նրանք հերոսաբար կռվեցին պարսկական զորքերի դեմ (ընդդեմ ... զորքերի), հանուն իրենց հայրենիքի ազատության և հավատքի: Պաշտպանեցին այս սրբությունները:

В пятом веке, ..., они героически сражались на Аварайрском поле против персидских войск во имя свободы своей отчизны и за (свою) веру и защитили эти святыни.

Չնայած (թե՛ն) թվով շատ քիչ էին, քան թշնամին, բայց նրանից չսարսափեցին, այլ նախընտրեցին (գերադասեցին) մահը:

Несмотря на то, что (они) были намного многочисленнее, чем враг, не испугались, а предпочли смерть.

Դիմադրեցին, կռվեցին: Այդ մարտում հազար երեսունվեց հոգի զոհվեցին (իրենց զոհեցին, ... հոգի զոհ դարձան):

Сопротивлялись, сражались. В той битве... человек пало жертвой (пожертвовало собой).

*Վարդանանք - Вартаниды, Вартан и его сторонники. Вартан Мамиконяни был спаранетом, глав-скомандующим армянскими войсками, весной 451 г. участвовавшими в Аварайрской битве против во много раз превосходящих сил персидского царя царей Язигида.

Մինչդեռ այդ շրջանում նաև դավաճաններ եղան (մարդիկ, որոնք դավաճանեցին), օրինակ՝ Վասակ Սյունին* և նրա կողմնակիցները, որոնք ուզում էին թշնամու հետ հաշտվել:

Между тем в тот период выявились и предатели (люди, которые предали); ..., которые хотели помириться с врагом.

Հայերը բարեբախտաբար Վարդանին ու Վարդանանց հետևեցին և դարերով դիմադրեցին օտարներին:

...пошли за Вартаном и Вартанидами и веками (в течение веков) сопротивлялись чужеземцам.

Եվ հայերի համար հայրենասիրության խորհրդանշաններ դարձան (եղան):

...стали для армян символами патриотизма.

Փոքր ժամանակ այս տողերը չե՛ս կրկնել՝

*Հա՛յ եմ ես, Հա՛յ եմ ես,
Քաջ Վարդանի թո՛ւն եմ ես:*

Когда ты была маленькой, не повторяла эти строки: ...?

Երևանի կենտրոնի փողոցներից մեկը Վարդանանց է, իսկ փողոցի ծայրին Վարդան Մամիկոնյանին հուշարձան (արձան) է կանգնեցված:

...поставлен памятник Вартану Мамиконяну.

Քաջ հերոսը ձիու վրա է, ձեռքին սուր (թուր), որը նաև խաչի նման է (խաչ է հիշեցնում):

..., в руке – меч, который также похож на крест...

— Է՛, համալսարանի հանդիսավոր նիստում ի՞նչ է լինելու: ?

— Այդ առթիվ նախ Վարդանանց մասին գեկուցում կլինի. գեկուցողը պատմության մի պրոֆեսոր է (...-ը կգեկուցի):

— ...будет доклад; докладчик – профессор истории (будет докладывать, сделает доклад ...).

Չետո ուսանողների և դրսի ուժերով գեղարվեստական ծրագիր կլինի՝ համերգ, երգեր, փոքրիկ ներկայացում, արվեստանույթյուններ...

...будет художественная программа — концерт, небольшой спектакль, чтение стихов...

Անահիտ, գիտե՛ս, որ Վարդանանցը նաև անվանակոչության օր է: Նախ՝ բոլոր Վարդանների: ?

— Ի՞նչ ես ասում: Ուրեմն քո անվանակոչության օրն է: Շնորհավորում եմ: ?

*Васак Сюни был марзпаном - заместителем персидского царя в Армении.

— Ոչ միայն իմ, այլև բոլոր տղամարդկանց, որոնց անունով սրբեր չկան (Սուրբ Սարգիս, Սուրբ Պետրոս, Սուրբ Հակոբ և այլն կան):

— ..., чьи имена не носят святые ...

— Ուրեմն որքան մարդիկ այս տոնից բաժին ունեն:

— Выходит, скольким же людям перепадет от этого праздника!

Таблица 59

ա.	հերոս	герой	-	հերոսաբար	героически
	քաջ	отважный	-	քաջաբար	отважно
բ.	խոր	глубокий	-	խորապես	глубоко
	հատուկ	особ(енн)ый	-	հատկապես	особ(енн)о
գ.	անկեղծ	искренний	-	անկեղծորեն	искренне
	մեղմ	тихий	-	մեղմորեն	тихо

Таблица 60

ա.	փոքր	маленький	-	փոքրիկ	малюсенький
	մանուկ	ребенок	-	մանկիկ	ребеночек
բ.	գետ	река	-	գետակ	речка
	տուն	дом	-	տնակ	домик
գ.	գառ	ягненок	-	գառնուկ	ягненок
	մարդ	человек	-	մարդուկ	человечек

Прим.- Մարդիկ к этой модели не относится: это форма мн. ч., а не уменьшительно-ласкательная.

Упражнения

1. Переведите вопросы и ответьте на них:

Այսօրվա զեկուցողն ո՞վ է:

Զեկուցողը որտեղի՞ց է:

Ի՞նչ նյութով (թեմայով) է զեկուցելու:

Հանդիսավոր նիստը համալսարանի դահլիճո՞ւմ (зал) է լինելու:

Հայաստանի ուրիշ ի՞նչ հուշարձաններ գիտեք:

Ուրիշ տեղերում ինչ հուշարձաններ եք տեսել:

Ի՞նչ եք կարծում, հայոց (հայ ժողովրդի) պատմության մեջ ի՞նչն է ավելի օգտակար եղել, սո՞ւրը, թե՞ խաչը:

Հայկական եկեղեցի գնում եք (զևազե՞լ եք):

Պատարագը, եկեղեցու երաժշտությունը լսե՞լ եք, սիրո՞ւմ եք:

Ի՞նչ ազգային երգեր գիտեք:

Հայկական մշակութային միջոցառումների մասնակցո՞ւմ ես:

2. Переведите:

ԿԱՂ (хромой) ԶԻՆՎՈՐԸ

Ավանդությունը (легенда) պատմում է, որ մի անգամ ժողովուրդը մի կողմ գինավորի է նկատում, որը մյուսների հետ պատերազմ (на войну) կռվելու է գնում: Մարդիկ ծիծաղելով (смеяться) նրան ասում են.

— Մարդ Աստծո, որ՞ւ այդպես ուր ես գնում: Չէ՞ որ (այն [ахәр]) եթե մի բան պատահի, չես կարող փախչել (бежать, убежать):

— Ես ճակատ (на фронт) եմ գնում ոչ թե փախչելու, այլ կռվելու և հաղթելու համար, — պատասխանում է քաջ գինավորը:

3. Детские анекдоты (переведите):

■ Սարգիսը (*երկու տարեկան*) իր մեծ եղբորն ասում է.

— Արամ, տես, կեռասը (черешня) ծառն է բարձրացել:

■ Հասմիկը (*երեք տարեկան*) իր քրոջը հարցնում է, թե մայրիկը որտեղ է:

— Մայրիկը շուկա է գնացել՝ ուտելիք (еду) բերելու:

— Ինչո՞ւ, մեր մոտի խանութը փչացել է (XII):

■ Պևրոզը (*երեքուկես տարեկան*) փորձում է ակվարիումի ձկներին կերակրել (кормить), նրանց հաց տալ: Երան ասում են, որ դրանց պետք չէ հաց տալ:

— Ուրեմն արի ջուր տանք, թող խմեն:

■ Տարեհիկը (*չորս տարեկան*) հարցնում է.

— Մայրիկ, երբ ես ծնվեցի, քանի՞ տարեկան էի:

■ Փայանեն (*չորս տարեկան*) հեռուստացույցով մի երգչուհու (певица) համերգն է լսում: Համերգից հետո երգչուհին թղթակցի (ֆոտոֆակս) կորրեսպոնդենտ) հարցերին է պատասխանում:

— Վա՛յ, — գարմանում է (удивляться) Փայանեն, — խոսել էլ գիտե:

■ Արան (*երեքուկես տարեկան*) հարցնում է.

— Մայրիկ, ո՞ւմ են տնային ծառայող (служанка) ասում:

— Մի կին է, որ տունը մաքրում է, լվացք է անում (стирает, делает стирку), ճաշեր պատրաստում...

— Ուրեմն դու տնային ծառայո՞ղ ես:

4. Расскажите об одном из армянских культурных мероприятий.

5. Образуйте от данных ниже слов наречия согласно таблице 59.

Եղբայր, ընկեր, բարեկամ, մասնավոր, հաջորդ, մեքենա (ա.); արև, գերազանց, պարզ, վերջ, ամբողջ (ճ.); ծանր, ազատ, պետական, վարպետ, հաճելի, զարմանալի, համեստ (Յ.).

6. Образуйте уменьшительно-ласкательные формы следующих слов (60):

արթո՞ղ, գյու՞ղ, գան՞գ, տեղո՞ղ, տոմս, շրջան (ա.); սեղան, գրպան, մոտ, տուփ, մեղմ, սիրուն, շղթա (ճ.); խոզ, կարճ, երկար, ծեր, մարդ, սոխ, սև (Յ.).

ПАМЯТНИКИ
ՀՈՒՏԱՐՁԱՆՆԵՐ

Словарь

- հայտարարել - объявлять; заявлять
 գրուաշրջիկ [збосашәрджик] - турист
 բլուր [бәлур] - холм
 մեծ եղեռն - Великая резня
 ցեղասպանություն - геноцид
 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս - Католикос Всех Армян
 կառավարություն - правительство
 ղեկավար - руководитель
 գիտնական с - ученый
 արվեստ - искусство; արվեստի գործիչ - деятель искусств
 գրող - писатель
 տասնյակ - десяток; տասնյակ հազարավոր - десятки тысяч
 Հավերժական կրակ - Вечный огонь
 խոնարհել - склонять; գլուխը խոնարհել (...-ի առաջ) - скло-
 нять голову (перед ...)
 լաց լինել (լալ) - плакать
 լուռ - 1. пр. молчаливый 2. и молча
 իր ներսում - про себя (досл.: внутри себя)
 ընկնել - падать (+ лер.); ընկած - ? (V, 16)
 հայրենակից - земляк
 շուրջ(ը) - возле
 հարգել - чтить
 արևմուտք - запад; հարավ-արևմուտք - юго-запад; հյուսիս-
 արևմուտք - ?
 արևմտյան [арэвмәтян] - западный
 արևելք - восток; հարավ-արևելք - ?; հյուսիս-արևելք - ?
 արևելյան - восточный
 ողբերգություն - трагедия
 համեմատել - сравнивать; համեմատվել - ? (IV,14)
 գլխին [գәлхин] գալ - свалиться на голову, постигать
 ահավոր - ужасный
 աղետ - бедствие
 երկրաշարժ - землетрясение
 ...-ից ավելի - более (больше) + род., ավելի քան... более
 чем...
 շրջան [шәрджан] - район
 բնակավայր - населенный пункт, поселение
 գյուղ - село; деревня; գյուղացի - ? (XXVI,51)
 ավերել - разрушать; ավերվել - ?
 զրկել [зәркәл] + ...-ից - лишать + род.; զրկվել - ?
 որբանալ - осиротеть; որբ մնալ - стать сиротой

պատկանել - принадлежать; պատկանող - ? (XVIII,39)
 աշխարհ - мир (земля)
 օգնության ձեռք մեկնել - протягивать руку помощи
 ուտելիք, սնունդ - пища; еда; питание
 կառուցում - стройка
 շինարարություն - строительство
 միջոց - средство
 վերականգնել - восстанавливать; վերականգնվել [գերականգնեց] - ?
 հույսը կորել - терять надежду, отчаиваться, впасть в отчаяние
 լռություն - молчание
 գերեզմանատուն - кладбище
 գերեզման - могила
 հանգչել - покоиться
 թե - или, да; употребляется при перечислении парами
 լեռ, սար - гора
 ճակատամարտ - битва; сражение
 թուրք - 1. с турок 2. пр. (թուրքական) турецкий
 բանակ - армия
 ֆիզիկական - физический
 գոյություն - существование
 հաղթանակ - победа
 համալիր - комплекс
 ծրագիր [գործարար] - программа
 անկախություն - независимость
 հանրապետություն - республика
 ստեղծում - создание
 ճակատ - фасад
 միջնադար, միջին դարեր - средневековье; միջնադարյան, միջին դարերի - средневековый
 հին - старый; древний
 ձեռագիր - рукопись
 թանգարան - музей
 գրադարան - библиотека
 կշռել - 1. весить 2. взвешивать
 լուցկի եժ. Կ. - спички; լուցկու տուփ - спичечная коробка
 մեծություն - величина
 յուրաքանչյուր - каждый
 անգնահատելի [անգնահատելի] - неоценимый
 գանձ - сокровище; клад
 հոգևոր - духовный
 հարստություն [հարստություն] - богатство

— Այս առավոտ Ծիծեռնակաբերդը ենթ գնալու, — հայտարարեց գրոսաշրջիկների խմբի գլուխը:

— ...,- объявил(а) гид группы туристов.

Ծիծեռնակաբերդը մի բլուր է, որ գտնվում է Երևանի արվարձանում, հարավ-արևմուտքում:

Цицернакаберт — это холм, который находится в пригороде Еревана, на юго-западе.

Այդ բլրի վրա 1915թ. (= ?) Մեծ եղեռնի (հայոց ցեղասպանության) զոհերի հուշարձանն է: Եվ ապրիլի 24-ն այդ զոհերի հիշատակի օրն է:

На этом холме (находится) памятник жертвам "Великой резни" (геноцида армян) 1915 г. ...

Այդ օրը Միջնադարերդ են գալիս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Հայաստանի ղեկավարները, կառավարության անդամները,

...Католикос Всех Армян, руководители Армении, члены правительства,

... գիտնականներ, արվեստի գործիչներ, գրողներ, տասնյակ հազարավոր հասարակ մարդիկ, օտարերկրյա հյուրեր, մոտավորապես կես միլիոն մարդ:

...ученые, деятели искусств, писатели, десятки тысяч простых людей, иностранные гости, примерно (порядка) полмиллиона человек.

Նրանք ծաղիկներ են դնում հուշարձանին՝ հավերժական կրակի շուրջը:

..., возле Вечного огня.

Իրենց գլուխը խոնարհում են՝ միլիոնավոր զոհերի հիշատակը հարգելու համար:

Они склоняют (свои) головы, чтобы почтить память миллионов жертв.

Այդ օրը (մենք) բոլորս տխրում ենք (տխուր ենք լինում), բայց լաց չենք լինում (չենք լալիս):

В этот день мы все грустим (бываем грустны), но не плачем.

Սեզնից յուրաքանչյուրը լուռ, իր ներսում երևի մտածում է ի հիշատակ ընկած հայրենակիցների մի բան անել:

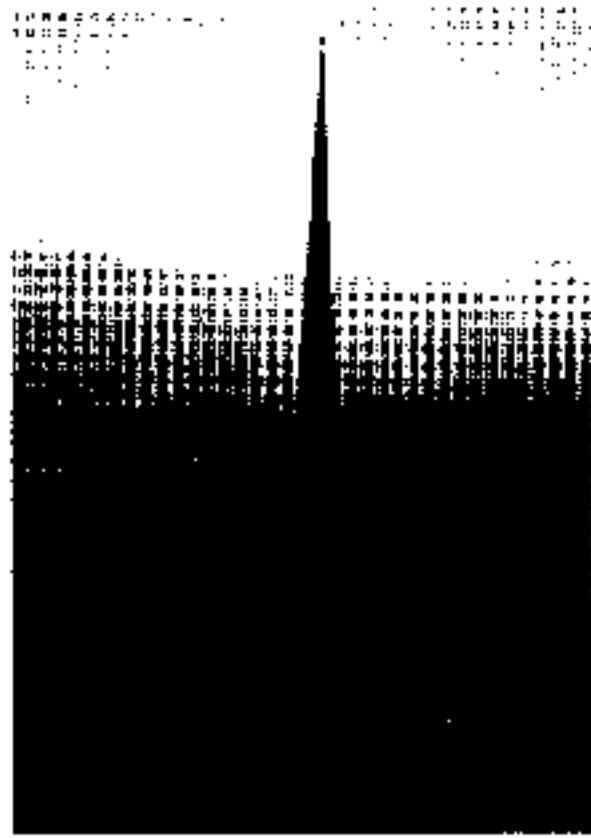
Каждый из нас, наверное, про себя в молчании думает, что нужно сделать в память о павших земляках.

***

— Ցեղասպանության ողբերգության հետ իհարկե չի կարող համեմատվել, բայց մեր ժողովրդի գլխին եկած ահավոր աղետ էր 1988 թ. դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժը,

— Невозможно, конечно, сравнивать с трагедией геноцида, однако землетрясение 7-го декабря 1988 г. стало ужасным бедствием, свалившимся на голову нашего народа (постигшим наш народ).

...որ հարյուր հազարից ավելի (ավելի քան հարյուր հազար) զոհեր իլեց Ապիտակի շրջանից, Լենինականից (այժմ՝

A series of horizontal lines for writing, corresponding to the text on the left.

Գյումրի), Կիրովականից (այժմ՝ Վանաձոր) և այլ բնակավայրերից:

...которое унесло (досл.: отняло) более ста тысяч (более чем сто тысяч) жертв в Спитакском районе (досл.: из...района...), Ленинкане (ныне Гюмри), Кировакане (ныне Ванадзор) и в других населенных пунктах.

Անրող գյուղեր, հազարավոր բնակելի շենքեր ավերվեցին:
Были разрушены (досл.: разрушились) целые деревни, тысячи жилых домов.

Տասնյակ հազարավոր երեխաներ ծնողներից զրկվեցին, որրացան (որր մնացին):

Десятки тысяч детей лишились родителей, осиротели (стали сиротами).

Հաշմանդամների թիվն էլ դժվար է հաշվել:

Трудно установить (досл.: счастье) количество инвалидов.

Հայ ժողովուրդն այդ օրերին, և դրանից հետո դեռ տարիներ, բարեբախտաբար մեռակ չմնաց.

...к счастью не остался в одиночестве;

...աշխարհի բոլոր ծայրերից տարբեր ազգերի պատկանող մարդիկ օգնության ձեռք մեկնեցին՝ ով ինչով կարող էր՝ փող, հագուստ, ուտելիք (սնունդ), շենքերի կառուցում (շինարարություն)...

...люди разных национальностей (досл.: принадлежащие разным нациям) со всех концов мира протянули руку помощи, кто чем мог – деньгами, одеждой, пищей (продовольствием), строительством (досл.: стройкой) домов...

Ռեռ շատ, շատ ժամանակ, աշխատանք ու միջոցներ են անհրաժեշտ, մինչև (որ) ամեն ինչ վերականգնվի:

Понадобится еще много-много времени, труда и средств, пока все не будет восстановлено.

Սակայն մարդիկ իրենց հույսը չեն կորցրում:

Однако люди не теряют (свою) надежды (не отчаиваются, не впадают в отчаяние).

Ամեն տարի դեկտեմբերի 7-ին՝ ժամը տասներկուսին քան պակաս, հայ ժողովուրդը մեկ րոպե լռությամբ հարգում է երկրաշարժի զոհերի հիշատակը:

...минутой молчания чтит память жертв землетрясения.

***

— Այժմ վերադառնա՞նք մեր հուշարձաններին: ?

Ծիծեռնակաբերդից մի քիչ այն կողմ մի ուրիշ բլուր կա, որ եռաբլուր է կոչվում: ?

Աս արդեն նոր գերեզմանատուն է, դարաբաղյան մարտերում զոհվածների գերեզմաններ, որտեղ հանգչում են նոր ժամանակների մի քանի հազար հերոսներ՝ մանուկ թե՛ ծեր:

Это уже новое кладбище, могилы павших в карабахских сражениях; здесь покоятся несколько тысяч героев нового времени, молодые и старые.

— Երևանից մոտավորապես քառասուն կիլոմետր դեպի հարավ-արևմուտք եթե գնաք, — շարունակում է իր պատմությունը գիղը, — ?

...մի ուրիշ հուշարձանի կհասնեք, դարձյալ նշանավոր հուշարձանի: ?

Մի գյուղում է, Արարատ լեռանը շատ մոտ: Կոչվում է «Սարդարապատի ճակատամարտի հուշարձան»:

Это в одной деревне, близ горы Арарат. (Памятник) называется «Монумент Сардарапатовской битвы».

1918-ի գարնանը՝ մայիսի 28-ին, այստեղ հայ գյուղացիները, ամբողջ ժողովուրդը, կին թե՛ տղամարդ, ծեր թե՛ մանուկ,

Здесь весной 1918 г., 28-го мая, армянские крестьяне, весь народ, женщины и мужчины, старики и дети,

...հերոսաբար կռվեցին թուրք (թուրքական) բանակների դեմ, իրենց ազատության, իրենց ֆիզիկական գոյության համար:

...героически сражались против турецких армий, за свою свободу, за свое физическое существование.

Եվ հաղթեցին: Ահա ի հիշատակ այդ ճակատամարտում տարած հաղթանակի կանգնեցված է այդ հուշարձան-համալիրը:

...воздвигнут этот памятник-комплекс.

Դուք այն տեսնելու եք մի քանի օր հետո, որովհետև մեր այցելությունների ծրագրում կա:

...есть (значится) в программе наших посещений.

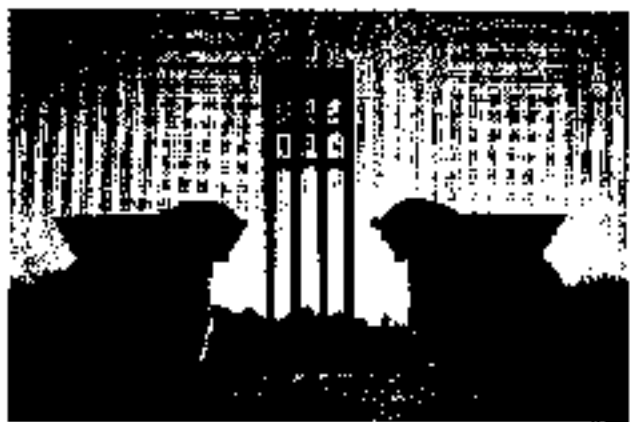
Բայց իմացեք նաև, որ Մայիսի 28-ը Հայաստանի անկախության, առաջին հանրապետության ստեղծման օրն է:

Но знайте также, что 28-ое мая – День независимости Армении, день провозглашения первой республики.

Իսկ իմա Մատենադարան² գնանք: ?

Նրա ներքևում Մեսրոպ Մաշտոցի և նրա աշակերտ Կորյունի³ արձանն է: ?

Իսկ շենքի ճակատին միջնադարի (միջնադարյան) հայ գիտնականների և գրողների արձաններն են՝ Եզնիկ Կող-

A series of horizontal lines for writing, intended for the student to take notes on the text.

բացու, Մովսես Խորենացու, Ռափիթ Անհաղթի, Անանիա Շիրակացու և այլն:

А на фасаде здания – скульптуры средневековых армянских ученых и писателей ...

Մատենադարանում մոտավորապես տասնմեկ հազար հնագույն (XXVII,53) ձեռագրեր կան՝ միայն հայերենները (XI,22) հաշված: Սրանք հայերեն ձեռագրերի համարյա կեսն են:

...есть...древнейших рукописей, считая только армянские. ...

Բացի դրանցից՝ կան նաև ուրիշ՝ հին լեզուներով ձեռագրեր՝ պարսկերեն, հին հունարեն (на древнегреческом), ասորերեն (на ассирийском), արաբերեն: ?

Հայերեն շատ ձեռագրեր կան աշխարհի տարբեր թանգարաններում և գրադարաններում՝ Վենետիկում, Վիեննայում, Երուսաղեմում⁴, Լոնդոնում...

...в разных музеях и библиотеках мира - ...

Մատենադարանի ամենամեծ (= ? - XII,28) ձեռագիրը քսանութ կիլոգրամ է կշռում, ամենափոքրը (= ?) լուցկու տուփի չափ է:

...весит..., а самая маленькая - величиной в спичечную коробку.

Մեծ թե փոքր, այդ ձեռագրերից յուրաքանչյուրն անզնահատելի գանձ է, հոգևոր մեծագույն հարստություն:

Большая или маленькая, каждая из этих рукописей – неоценимое сокровище, величайшее духовное богатство.

Որանք հայ ժողովրդի բարձր մշակույթի հուշարձաններն են: ?

1. Великая резня - геноцид армян, организованный и методически осуществленный мпедотурками; его жертвами стали 1,5–2 миллиона армян, коренных жителей Западной Армении

2. Матенадаран - Институт древних рукописей Армении им. Месропа Маштоца

3. Корюн (Сканчели - Великолепный) - автор 5-го века, сочинитель "Жития Маштоца"; Езник Кохпацци - философ 5-го века; Мовсес Хоренаци - историк того же века, названный Отцом историков; Давид Анахт (Непобедимый) - великий философ 5-6 вв.; Анания Ширакаци - математик 7-ого века

4. Венеция, Иерусалим

Таблица 61

հարյուր օտօ - հարյուր *աւոյր* օտոնի

հարյուր *ներով* օտոնի

հազար տասնչա - հազար *աւոյր* տասնչա

հազար *ներով* տասնչա

միլիոն միլիոն - միլիոն *աւոյր* միլիոն

միլիոն *ներով* միլիոն

հարյուր հազար օտօ տասնչա - հարյուր հազար *աւոյր* օտոնի տասնչա

հարյուր հազար *ներով* օտոնի տասնչա

П У Т Е Ш Е С Т В И Е
ԾԱՆՍՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

Словарь

- ճանապարհորդություն - путешествие; поездка
 գրվել [գըրվэл] - записываться
 գրուաշրջային [գбосашəрджайин] - туристический
 ընկերություն - компания; общество
 ցանկ, ցուցակ - список
 եղանակ, օդ - погода
 ինքնաթիռ - самолет; ինքնաթիռի տոմս - авиабилет, билет на самолет
 ավիաուղիներ - авиалинии
 պատվիրել - заказывать
 մենակ - один (в одиночку)
 ճանապարհ - дорога; путь; ճանապարհ ընկնել - отправляться
 մեկնել - отправляться; մեկնում - ? (XXIX,57)
 մերժել - отказать; մերժվել - ? (IV,14); մերժվող - ? (XVIII,39)
 Մոսկվայի...վրայով, Մոսկվայով... - через Москву...
 նախատեսել - предусматривать
 հյուրանոց - гостиница
 լուծել - решать (устраивать)
 ճանապարհորդել - путешествовать
 համբերել - терпеть
 հնարավոր քան է - возможно ли (такое)?
 նոր-նոր, նորանոր - (все) новые и новые
 կառուցվել - строиться; обустроиваться
 գեղեցկանալ - хорошеть, становиться красивым (красивее)
 սպասարկում - обслуживание; сервис
 կամաց-կամաց - потихоньку; постепенно; со временем
 լավանալ - улучшаться, становиться лучше
 ուղեկցորդուհի - стюардесса
 քաղաքավարի - вежливый
 քան - дорогой!; ставится после собственных и нарицательных имен, придает речи интимную окраску
 ինչ է ասո՞ւմ. - ты (Вы) что(, не знал...)?
 ընտանյոք հանդերձ / հանդերձ ընտանյոք - всей семьей
 թույլ տալ, թույլատրել - разрешать; позволять
 երանի քեզ (Ձեզ...) - блажен ты (блаженны Вы...)!; երանի թե - (О,) если бы (только)!

— Այս տարի արձակուրդդ ինչպե՞ս ես անցկացնելու: ?

— Հայրենիք գրոսաշրջիկ եմ գնալու: ?

— Իրո՞ք: Արդեն գրվե՞լ ես:

— Правда (действительно)? Уже записался?

— Այո՛, վաղուց: Ջրոսաշրջային մի լավ ընկերության ցուցակում (ցանկում) կամ, հոկտեմբերի համար:

— ... (Состою) в списке одной хорошей туристической компании, на октябрь.

— Օ՛, ինչ լավ ժամանակ ես ընտրել: Հոկտեմբերը Հայաստանի ամենալավ (= ?) ժամանակն է. ?

...այդ ամիս, գոնցե արդեն գիտես, այնտեղ եղանակը (օդը) զով է լինում, միրգը՝ առատ: ?

Քո ճանապարհորդությունից մեծ հաճույք ես ստանալու:

Получишь большое удовольствие от своей поездки.

— Հույս ունեմ (հուսով եմ), ո՛չ, վստահ եմ, որ հենց այդպես էլ կլինի:

— Надеюсь; нет, уверен, что именно так и будет.

— Ինքնաթիռի տոմսերը «Հայկական ավիաուղիներում» արդեն պատվիրե՞լ ես:

— В "Армянских авиалиниях" уже заказал билеты на самолет (досл.: самолета)?

— Իհարկե: Երթուղարձի (երկու կողմի) ինքնաթիռի տոմսերն արդեն իմ գրպանում են: ?

Ճիշտն ասած՝ կնախընտրեի (կգերադասեի) գնացքով ճանապարհորդել (ճանապարհ ընկնել), բայց դեպի Կովկաս գնացքները դեռ չեն աշխատում: ?

Դրա համար որոշեցի ինքնատիռով մեկնել:

Поэтому я решил отправиться самолетом.

— Մեկնա՞կ ես մեկնում: Զանի՞ հոգով:

— Отправляешься один? ...?

— Մեր ընտանիքից աղջիկս ու ես ենք, բայց խումբը մեծ է: Կարծում եմ, ամբողջ ինքնաթիռում միայն մեր խումբն է լինելու: ?

Այս անգամ, ասում են, նոյնիսկ մերժվողներ եղան:

На этот раз, говорят, были даже отказы (досл.: отказанные).

— Ուղիղ երևան եք մեկնելու: ?

— Այ, Թիֆլիսի վրայով (Թիֆլիսով): Խմբի ծրագրում նախատեսված է մի քանի օր Վրաստանին ծանոթանալ:

— Нет, через Тбилиси. В программе группы предусмотрено знакомство (досл.: знакомиться) с Грузией в течение нескольких дней.

Երկու տեղերում էլ հյուրանոցի հարցը լուծված է:
В обоих местах вопрос с гостиницей (досл.: гостиницы) решен.

— Հայաստան առաջին անգամ ես մեկնում: ?

— Այ, ինչ ես ասում: Այսքան տարի կարելի՞ էր համբերել: Հնարավոր՞ էր քան է:

— ...! Можно ли было столько лет терпеть? Возможно ли такое (-на ли такая вещь)?

Աղջիկս է առաջին անգամ լինելու հայրենիքում: Իսկ իմ երրորդ ճանապարհորդությունն է, ?

...և ամեն անգամ նոր-նոր (նորանոր) բաներ եմ տեսնում:
...и каждый (всякий) раз вижу (все) новые и новые вещи.

Հայաստանն օր օրի կառուցվում է, գեղեցկանում:
Армения обустроивается день ото дня, хорошеет.

Սպասարկումը լավանում է. հյուրանոցների, ավիատոչի-ների պաշտոնյաները, ուղեկցորդուհիները ավելի քաղաքա-վարի են դարձել:

Улучшается обслуживание; ..., стюардессы стали вежливее.

Մարդկանց հետ «պարոն ջան», «տիկին ջան»-ով են խոսում:
С людьми говорят, обращаясь к ним...

Ի՞նչ է, դու դեռ Հայաստանում չե՞ս եղել:
Ты что, ...?

— Ամաչում եմ խոստովանել, որ ոչ: Բայց որոշել ենք մյուս տա-րի ընտանյոք հանդերձ (հանդերձ ընտանյոք) այցելել այնտեղ:

— Мне стыдно признаться, что нет. Но мы решили в будущем году всей семьей побывать там (досл.: ?).

Մայրս ծեր է. բժիշկները նրան թույլ չեն տալիս (չեն թույլատ-րում) ճանապարհորդել:

...; врачи не разрешают ей путешествовать.

Ամեն անգամ ասում է. «Երանի բե՛գ: Երանի թե՛ հևարավոր լիներ, աչքերս հետդ (= ?) տանեիր, իմ աչքերով էլ հայրենիքին նայեիր»...

...: "Завидаю тебе. Хоть бы ты смог и глаза мои увезти с собой, на родину посмотреть и моими глазами...!".

Таблица 62

լալի хорoший -	լալանալ улучшатся, становится лучше
կարճ короткий -	կարճանալ укорачиваться, ...
գեղեցիկ красивый -	գեղեցկանալ хорошееть, ...

Прим.- По этой модели из прилагательных образуются глаголы.

Упражнения

1. Переведите:

ա. Մեր տանը յոթ հոգի է ապրում չհաշված կատուն և շունը:

Ամռանը տնօրենից արձակուրդ խնդրեցի, բայց մերժվեցի:

Փոքրիկ կղզին (остров) օտար գորքեր գրավեցին:

Ինքնաթիռն օդ բարձրացավ, սակայն անմիջապես օդանավա- կայան (в аэропорт) վերադարձավ, որովհետև վառ եղանակ էր:

Մեծ եղբայրս աշնանը զինվոր գրվեց:

Մինչև ինքնաթիռի մեկնումը (թռիչքը [թօււչիթ] вылет) երկուսուկես ժամ է մնում:

6. Զբոսաշրջիկների խումբը օդային ճանապարհով ճիշտ ժամա- նակին տեղ հասավ:

Այս բարձրահարկ տունը միայն վերջերս (недавно) կառուցվեց:

Եղբորս հարսանիքին մեր բարեկամները ընտանյոք հանդերձ հրա- վիրված էին:

Երանի եղբորս, որ երջանիկ ընտանիք կազմեց:

Երանի թե քույրս էլ բախտավոր ամուսնություն (замужество; же- нитьба) ունենա:

2. Скажите по-армянски:

в первый раз; десять раз; каждый раз; (это) невозможно; неужели (это) возможно?; он изменяется со дня на день; мои родители разрешили мне пойти прогуляться; путешествовать поездом (досл.); не почувствуй себя плохо (досл.).

3. Составьте предложения со следующими оборотами:

իմաք Աստծո, հատուկ բարևներ ուղարկել, կյանքը ձեզ, անունը (ինի), բարով եք եկել, Աստված պահի, Աստված հոգին լուսավորի, նեղություն մի բաշեք, Աստված վկա, տարրուր քեզ.

4. Расскажите об одной вашей туристической поездке.

5. Как вы провели ваши каникулы (ваш отпуск)?

В ГОСТИНИЦЕ
ՀՅՈՒՐԱՆԱՅՈՒՄ

Словарь

- կազմ - состав
 ժամանել - прибывать
 օդանավակայան - аэропорт
 ներկայացուցիչ - представитель
 հրապարակ - площадь
 մյուս կողմից - с другой стороны
 մահճակալ - кровать
 փափուկ - мягкий
 հարմարություն - удобство
 կարևոր - важный
 վերև - вверх; наверх; վերևից - сверху
 համոզել - убеждать
 վերելակ - лифт
 վերելակավար - лифтер; վերելակավարուհի - ? (III,9)
 տեղավորել - помещать; устраивать; տեղավորվել - ? (IV,14)
 սպասարան - зал ожидания
 միջոցառում - мероприятие
 բաժանել - раздавать
 մեկական - ? (XIX,40)
 սրահ [сөрահ] - зал; салон
 վարիչ - заведующий
 լվանալ - стирать
 արդուկել - гладить
 պատասխանատու *пр., с* - ответственный
 հերթապահ *пр., с* - дежурный
 արդուկ - утюг
 ցանկության դեպքում - при желании
 տրամադրել - предоставлять
 բանալի *չեզո?* - ключ *от* *չեզո?*
 ճամպրուկ - чемодан
 չի համբերում - ему / ей не терпится
 երգող - ? (XVIII,39)
 շատրվան [шатерван] - фонтан
 լույս - свет
 անակնկալ [անаканкал] - 1. с сюрприз 2. *пр.* неожиданный
 վաղը-մյուս օրը - не сегодня, так завтра
 ծանոթ *пр., с* - знакомый
 տեղը, փոխարեն *և/և* - вместо; за
 մանրամասն - подробно; тщательно; в деталях
 միտք - мысль; մտքերով տարվել - увлекаться мыслями

Ջրուաշրջիկների խումբը, որի կազմում էր նաև Անդրանիկը, Երևան ժամանեց:

..., в составе которой был и Андраник, прибыла в Ереван.

Օդանավակայանում նրանց դիմավորեց զբոսաշրջային ընկերության ներկայացուցիչը: Այնտեղ էր նաև գիղը:

В аэропорту их встретил представитель туристической компании. ...

— Այս խումբը որտեղի՞ց եկավ, — հարցրեց ներկայացուցիչը: ?

— Մենք Ուկրաինայից ենք, Մոսկվայի վրայով (Մոսկվայով) եկանք, — պատասխանեց խմբի ղեկավարը: ?

— Հիմա ավտոբուսներ ենք նստելու և ուղիղ հյուրանոց ենք գնալու, — հայտարարեց գիղը: ?

Ձեր հյուրանոցը «Արմենիան» է, որ գտնվում է Երևանի կենտրոնական՝ Հանրապետության հրապարակում:

..., которая находится на центральной площади Еревана — (на площади) Республики. ....

— Սիա «Արմենիա» հյուրանոցը, — ասում է ներկայացուցիչը: — Ձեզ կարող էինք «Անի» կամ «Դվին» ([dʒəvin]) տանել, բայց այստեղ թե՛ կենտրոն է, թե՛ հաճելի տեսարան ունի: ?

Այլուս կողմից՝ այս շրջանում բոլոր հյուրանոցներն էլ լիքն են լինում, մանավանդ զբոսաշրջիկներով:

С другой стороны, ...

— Ձեր համարները վեցերորդ հարկում են, — ավելացնում է գիղը: — Որ համարը (որ) ուզեք՝ կարող եք ընտրել: ?

Վստահ եմ, որ համարները պետք է հավանեք. հարմար, փափուկ մահճակալներով են, հեռուստացույցով, բոլոր հարմարություններով:

...; они удобные (уютные), с мягкими кроватями, с телевизором, со всеми удобствами.

Ամենակարևորն այն է, որ վերնից շատ գեղեցիկ տեսարան է բացվում դեպի հրապարակ: Շուտով դրանում կհամոզվեք:

... Скоро убедитесь в этом.

Հիմա վերելակով բարձրացեք. վերելակավարը (վերելակավարուհին) ձեզ կօգնի:

Теперь поднимитесь на лифте; лифтер(ша) вам поможет.

Ամեն մեկը թող իր համարում տեղավորվի, հանգստանա:

Каждый пусть (пускай) устроится (поместится), ...

Իսկ առավոտյան՝ նախաճաշից անմիջապես հետո, կիսփաքվենք սպասարանում:

...соберемся в зале ожидания.

Ձեզ պետք է գրասանքների և ուրիշ միջոցառումների ծրագրին ծանոթացնեմ:

Я должна ознакомить вас с программой прогулок и других (прочих) мероприятий.

Այսինքն՝ այդ ծրագրից մեկական օրինակ բաժանելու եմ բոլորին:

То есть раздам вам...

Սրահի վարիչն ավելացնում է.

— **Հյուրանոցը ձեր հագուստները կարող է լվանալ, մաքրել կամ արդուկել:**

Заведующий залом добавляет:

— ...погладить.

Ռա համար կղիմեք հարկի պատասխանատու հերթապահին, որը ձեր ցանկության դեպքում կարող է ձեզ արդուկ կամ անհրաժեշտ ուրիշ բաներ տրամադրել:

За этим (вы) обратитесь к ответственной дежурной по этажу (досл.: этажа), которая по вашему желанию может вам предоставить уют или иные необходимые вещи.

Այժմ ձեր համարների բանալիներն եմ տալիս ձեզ: Մյուս օրերին, երբ դուրս գաք, այդ բանալիները հերթապահին կհանձնեք: Բարի գիշեր:

Сейчас я вам дам ключи от ваших номеров; в другие дни, когда будете уходить (при уходе), сдавайте эти ключи дежурной.

Անդրանիկն իր համարն է բարձրանում, որը հենց հրապարակին է նայում (XVII): Տեղավորում է ճամպուկը:

... Помещает (свой) чемодан.

Առաջին անգամ է հայաստանում և չի համբերում: Վազում է դեպի լուսամուտը և հրապարակն է դիտում:

Он впервые (в первый раз) в Армении, и ему не терпится. ...

Ռիմացը երգող շատրվաններն են՝ լույսերի խաղերով:

Напротив – поющие фонтаны со светомузыкой (досл.: с играми света).

Ամեն ինչ նրա համար նոր է, անակնկալ: Վաղը-մյուս օրը դեռ ինչներ է տեսնելու:

Ему все ново; не сегодня, так завтра чего только он еще не увидит! (досл.: что увидит!)

Բայց իրեն այստեղ հյուր չի զգում. չէ՛ որ սա իր հայրենիքն է, իր տունը:

Но себя он здесь гостем не чувствует: ведь это его родина, его дом.

Եվ դեռ Ուկրաինայում նրա հայ ծանոթներից քանի՞սը նրան խնդրել են իրենց փոխարեն (իրենց տեղն) էլ ամեն բան լավ դիտել:

Сколько знакомых армян (досл.: из его армян-знакомых) Украины попросили его все хорошенько посмотреть (понаблюдать) и за них.

...և վերադառնալուց հետո իրենց մանրամասն պատմել:
...и по возвращении подробно им рассказать!

Քանի՞ աչք պետք է ունենա:

Сколько ему нужно (досл.: должен иметь) глаз!

Այս մտքերով տարված, ալանջը դուրի երաժշտության՝ չզգաց էլ, թե երբ հոգևած աչքերը փակվեցին...

Увлеченный этими мыслями, прислушиваясь к музыке во дворе (досл.: уши ко внешней музыке), (он) и не почувствовал, как его усталые глаза закрылись...

Таблица 63

<p>а. փրկել спасать - փրկիչ спасатель բնակվել жить - բնակիչ житель խթանել стимулировать - խթանիչ стимулятор երգել петь - երգիչ певец բացել открывать - բացիչ открывалка</p> <p>б. գրավել захватывать - գրավիչ захватывающий հրկզել волновать - հրկզիչ волнующий համոզել убедить - համոզիչ убедительный բուժել исцелять - բուժիչ целебный սպանել убить - սպանիչ убийственный</p> <p>в. լրացնել дополнить - լրացնիչ дополнительный շլացնել ошеломлять - շլացնիչ ошеломляющий հոգևեցնել утомить - հոգևեցնիչ утомительный գարթնեցնել будить - գարթնեցիչ будильник</p>

Прим.- Суффикс -իչ образует как отглагольные существительные (а.), так и прилагательные (б.), нередко от той же лексической основы - и то, и другое. Напр.: սպանել карать - սպանիչ 1. пр. карательный 2. с каратель, խլացնել оглушить - խլացնիչ 1. пр. оглушительный 2. с глушитель.

Упражнения

1. Скажите по-армянски:

Откуда прибыли? Куда отправляетесь?

я поднялся; я спустился.

Это наверху; Это внизу.

непосредственно перед уроками; непосредственно после уроков

напротив дома; напротив магазина

за домом; пройти за дом

(Я) отдал свою одежду постирать, погладить и почистить.

2. Сочините диалог на тему: "В гостинице".

3. Опишите свою (или чью-либо) первую поездку в Армению.

4. Образуйте новые слова, следуя таблице 63 (переведите каждое из них про себя):

շարժել (двигать - а., б.), սկսել (а.), գրել (а.), հրաշարել (привлечь - б.), տնտեսագիտել (терроризировать - а., б.), կազդուրել (оздоровить - б.), գրվացնել (XXVII), սրբել (а.), բախրայել (подрывать - б.), քերել (тереть - а. - кухонная принадлежность).

Ե Ր Ե Վ Ա Ն
Ե Ր Ե Վ Ա Ն

Словарь

- մայրաքաղաք - столица
 հայուգոյուն *собир.* - армяне (*армянский народ*), армянство
 ճաշարան - столовая; ресторан
 համաձայն *п/л, предл., ըստ предл.* - согласно; по
 ամերիկահայ *с, пр.* - армянин из Америки
 օջախ - очаг
 տեսարժան վայրեր - достопримечательные места, достопримечательности
 մայր - тротуар
 մեջտեղը - 1. с середина 2. *п/л* в середине; в центре; среди
 խոսք - слово (*высказывание*)
 արտասահմանցի - 1. *с* иностранец 2. *пр.* иностранный (*о человеке*)
 մտնել [*мэтинэл*] - входить
 ուրիշ խոսքով *ввод.* - иными словами; иначе говоря
 էջ - страница (+ *пер.*)
 պատկերասրահ - картинная галерея
 օտարազգի - чужеземный (*иноплеменный*)
 խոշոր - крупный; խոշորագույն - ? (XXVII,53)
 աշխատանք, գործ, ստեղծագործություն - произведение; труд
 քանդակագործ - скульптор, ваятель
 քանդակ - скульптура (*произведение*)
 քանդակագործություն - скульптура, ваяние (*искусство*)
 նախկին - бывший; прежний
 խորհրդային [*хорхэртայин*] - советский
 ԱՊՀ [*апэхэ*] - СНГ
 այնտեղ, որտեղ (*ուր*) - там, где (куда); туда, куда (где)
 կանգնել - стоять; останавливаться
 կառավարական - правительственный; Կառավարական տուն - Дом правительства
 վարչապետ - премьер(-министр)
 նստավայր [*нэствайр*] - резиденция
 ճարտարապետ - архитектор, зодчий
 փոստ - почта; почтамт; կենտրոնական փոստ - главпочтамт
 շքեղ [*шэжэг*] - роскошный
 վերջ - конец; край; վերջում - в конце; под конец
 մոտով, մոտից *п/л* - мимо
 քաղաքապետարան - мэрия; муниципалитет
 քաղաքապետ - мэр
 Ազգային ժողով - Национальное собрание (= парламент)
 նախագահ - председатель; президент
 անվան (*անվ.*) - имени (*им.*)

ֆիլհարմոնիա - филармония
 համերգասրահ - концертный зал
 կամերային դահլիճ - камерный зал
 դահլիճ - зал (концертный...)
 մարզահամերգային համալիր (ՄՀՀ) - спортивно-концертный комплекс (СКК)
 բաց - открытый
 երկինք - небо
 գիտություն - наука
 արդյունաբերություն - промышленность; индустрия
 արդյունաբերական - промышленный; индустриальный
 երկաթուղային կայարան - железнодорожный вокзал
 էլեկտրակայան - электростанция
 մանկապարտեզ - детский сад (детсад)
 իշխել - властвовать (+ пер.)
 թատրոն - театр
 ծննդավայր [ժոնդավայր] - родина (место рождения)
 ճանաչված - признанный; знатный
 երաժիշտ - музыкант; композитор
 նկարիչ - художник
 բոլորը միասին (վերցրած) - все вместе (взятые)
 բնակիչ - житель; բնակչուհի - ?
 բնակչություն - население
 տարեդարձ - годовщина

Երևանը Հայաստանի մայրաքաղաքն է, ամբողջ հայության մայրաքաղաքը:

Ереван – столица Армении, столица всех армян (всего армянского народа).

Օրվա ծրագրի համաձայն (ըստ օրվա ծրագրի)՝ Ռուսաստանից եկած հայ զբոսաշրջիկները ծանոթանալու են Երևանին, այցելելու են թանգարաններ, մշակութային ուրիշ օջախներ ու տեսարժան վայրեր:

Согласно программе дня туристы-армяне, приехавшие из России, познакомятся с Ереваном (досл.: Еревану), посетят музеи, другие культурные учреждения (очаги) и достопримечательности.

Հյուրանոցի ճաշարանում նախաճաշելուց հետո՝ ճիշտ որոշված ժամին, խոսքը հավաքվել է հյուրանոցի առաջ, մայրի վրա (մայրին): Գիդը նրանց մեջտեղում է:

..., на тротуаре. Гид среди них (досл.: в середине).

— Այսօր,— սկսում է նա իր խոսքը,— ձեզ ծանոթացնելու եմ Երևանին:

— Сегодня,— (свое слово) начинает она,— ...

Սկսենք բաղադրի կենտրոնից՝ Հանրապետության հրապա-

րակից: Ասում են, այն աշխարհի գեղեցիկ հրապարակներից մեկն է (մենք չենք ասում, այլ մեր արտասահմանցի հյուրերը):
... (это не мы говорим, а наши иностранные гости).

Ձեր դիմաց շատրվաններն են և պատմության թանգարանը: ?

Մի քիչ հետո թանգարան այցելելու ենք: ?

Երբ նրա սրահներով անցնեք, ձեր աչքերի առաջ կտեսնեք հայ ժողովրդի պատմությունը՝ սկզբից ([*սկզբույ*]) մինչև մեր օրերը:

Когда пройдёте по его залам, ...

Ուրիշ խոսքով՝ կվարդաք մեր պատմության ուրախ և տխուր էջերը:

Иными словами, вы прочтёте радостные и грустные страницы нашей истории.

Այդ շենքի ետևում (մյուս կողմում) պետական պատկերասրահն է, որտեղ կտեսնեք հայ և օտարազգի խոշորագույն (= ?) վարպետ նկարիչների, քանդակագործների աշխատանքներ (գործեր, ստեղծագործություններ)՝ քանդակներ, նկարներ...

За тем зданием (на другой стороне) (находится) картинная галерея, где вы увидите произведения - картины, скульптуры... крупнейших армянских и иностранных мастеров - художников, скульпторов.

Հայաստանի պատկերասրահը նախկին խորհրդային հանրապետությունների (ԱՊՀ-ի) մեջ իր հարստությամբ երրորդը, թե՛ չորրորդն է համարվում:

Картинная галерея Армении по своему богатству считается третьей или четвертой среди бывших советских республик (СНГ).

Աջ կողմում (աջում)՝ այնտեղ, որտեղ (ուր) մեքենաներ են կանգնած, կառավարական տունն է՝ Երևանի առաջին ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանյանի՝ գործը:

..., там, где стоят машины, Дом правительства - творение первого архитектора (зодчего) Еревана.

Այն Հայաստանի վարչապետի, կառավարության նստավայրն է: Նրա աջ կողմում (աջին) փոստն է:

Это резиденция премьер-министра, всего правительства Армении. Справа от него (досл.: его) - почта.

Կենտրոնականը չէ. կենտրոնական փոստը Մարտիրոս Սարյանի՝ փողոցում է, մի բարձրահարկ, շքեղ շենք: Կարող է պատահել, որ այսօր նրա մոտով անցնենք:

1. Александр Таманян (1878-1936) - выдающийся архитектор, теоретик и практик в области армянского зодчества, автор генерального плана реконструкции Еревана 2. Мартирос Сарьян (1880-1972) - всемирно известный художник

Ունի ավտոբուս, տրամվայ, տրոլեյբուս, մետրո, երկաթուղային կայարան, օդանավակայաններ, էլեկտրակայաններ...

Здесь (досл.: имеет) ... железнодорожный вокзал, аэропорты, электростанции...

Երևանն ունի պետական ու մասնավոր դպրոցներ, մանկապարտեզներ, նաև համալսարաններ ու քոլեջներ, բոլորը միասին (վերցրած)՝ քառասուն հազարից ավելի ուսանող ուսանողուհիներով:

...детсады, ... все вместе взятые – более сорока тысяч студентов и студенток.

1968-ին մեր ժողովուրդը տոնեց (նշեց) Էրեբունի* - Երևանի 2750-ամյա տարեդարձը:

...2750-летнюю годовщину Эребуни-Еревана.

Ուրեմն նա հռոմից ամբողջ քսանութ տարով մեծ է:

Стало быть (выходит), он старше Рима на целых двадцать восемь лет.

Սակայն Երևանը հիմա (այժմ) էլ մի գեղեցիկ երիտասարդ է: ?

Таблица 64

ճաշել обедать - ճաշարանի столовая
նստել сидеть - նստարանի сиденье
զրուցել беседовать - զրուցարանի беседка
քաղաքապետ мэр - քաղաքապետարանի мэрия

Прим.- Суффикс -арան придает слову значение места (действия).

* Эребуни - древнейшее название Еревана

Կահեցալ սկլադ - կահեցալ կապալ ձաւսկլադոմ
 գւելը քոլկ - գւելը կապալնիկ քոլկունիկ
 գորք քոյսկո - գորք կապալնիկ քոյսկունիկ

Упражнения

1. Переведите следующие поговорки:

Ավելի լավ է մի անգամ տեսնել, քան հարյուր անգամ լսել:

Սերն առաջին ծանոթությունից (знакомство) է սկսվում:

Սիրի՛ր ընտանիքդ, ծնողների՛դ, հայրենիքդ, որպեսզի կարողանաս
(мочь) նաև աշխարհը սիրել:

Որ էլ գնաս՝ տնից լավը չկա:

Այնտեղ, որտեղ կա աշխատանք, կա նաև հաջողություն:

Բարեկամը ճանաչվում է կեղության (трудность) մեջ, մեկ էլ ճանաչարհորդության ժամանակ:

Ասա՛ ով է ընկերդ, ասեմ՛ ով ես դու:

Պատռնը բարեկամն է, բայց ավելի մեծ բարեկամն ճշմարտությունն (правда) է:

1. Эребуни - древнейшее название Еревана.

2. Скажите по-армянски:

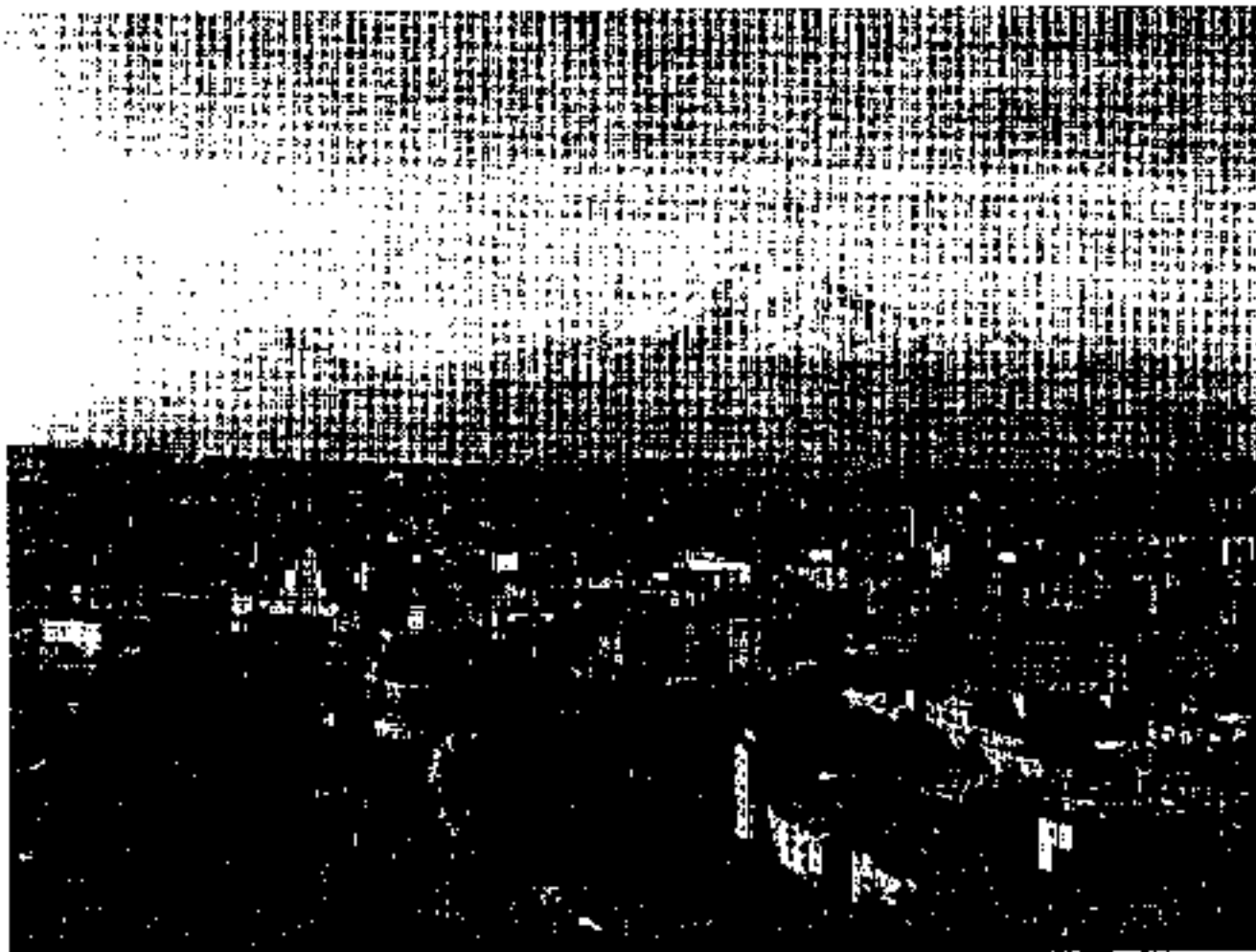
Тысячи туристов посещают Армению.

Сотни лет (веками) у армян не было (армяне не имели) независимости.

Он припарковал (остановил) машину посреди двора (քալ); перед зданием; за зданием; пройти мимо здания; культурный центр; театр имени Сундукяна.

Ученый думает о разных вопросах (проблемах).

3. Ознакомьте нас с достопримечательностям вашего города (расскажите о памятниках, культурных учреждениях...).

СВЯТОЙ ЭЧМИАДЗИН
ՍԼԻԲ ԷԶՍԻՍԻՆ

Словарь

- ինչպես ասում են *ввод.* - как говорится
անցյալ *с* - прошлое; անցյալում - в прошлом; в старину
ինում - в старину
մասնավորապես - в частности
հայտնի - известный
տաճար - собор; храм; Սայր Տաճար - Кафедральный Собор
Սայր Աթոռ - Первопрестол
Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցի - Святая
Армянская Апостольская Церковь
Չաթողիկոսարան - Католикосат
Կրթություն [кэртյուն] - образование
իմաստուն - мудрый
շինարար - строитель
հաջորդել - следовать; идти на смену
զարգացած - развитый
հոգևորական, եկեղեցական - священник, священнослужитель
Երկա - 1. *пр.*, с присутствующий 2. *пр.*, настоящий (*сегодняш-*
ний); Երկայումս [нэркаюмэс] - в настоящее время; Երկա
լինել - присутствовать
սկզբունքային [скэзбункայин] - принципиальный
գործունյա - деятельный, деловой
խստապահանք [хэстапахандж] - взыскательный, строгий
տաղանդավոր - талантливый
Կազմակերպիչ - ? (XXXIV,63)
հարգանք - уважение;
հարգանք վայելել - пользоваться уважением
ընդունել - принимать; давать аудиенцию
Վեհարան - резиденция Католикоса
հայրարար - ? (XXXI,59)
օրհնել - благословлять
հետևյալ - следующий; հետևյալը - следующее
քրիստոնեություն - христианство
կրոն - религия
հանդիսավոր կերպով - торжественно
իրադարձություն - событие
...-ամյակ - ...-летие
հիմնադիր - основатель
կողմից *п/л* - со стороны
հետաքրքրել [հэтакэркэрэл] - интересоваться; հետաքրքրող - ?
(XVIII,39)
խրատ [хэрат] - наставление; խրատ(ներ) տալ, խրատել -
наставлять

Սա Երևանին մոտ մի փոքր քաղաք է, որ անցյալում Վաղարշապատ էր կոչվում:

... , который в прошлом (в старину) назывался Вагаршапат.

Այն մասնավորապես նշանավոր է և ամբողջ աշխարհին հայտնի՝ իր Մայր տաճարով:

Он, в частности, знаменит и известен всему миру своим Кафедральным собором.

Այստեղ է գտնվում Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու Մայր Աթոռը՝ Վաթողիկոսարանը:

Здесь находится Первопрестол Святой Армянской Апостольской Церкви - Католикосат.

Ահա թե ինչու են Սուրբ Էջմիածին ասում: Այն նստավայրն է Ամենայն Հայոց Վաթողիկոսի՝ Վեհափառ Հայրապետի՝:

... Это - резиденция ...

1955-ից 1994 Ամենայն Հայոց Վաթողիկոսը Վազգեն Առաջինն (Ա.) էր, բարձր կրթությամբ, մի իմաստուն և շինարար Հայրապետ:

...,- человек высокообразованный, мудрый, прозванный Строителем.

Նրան հաջորդեց Գարեգին Ա. Վաթողիկոսը, որը նույնպես շատ զարգացած հոգևորական (եկեղեցական) էր, բայց շատ կարճ ատյանով:

Следующим был Гарегин Первый, который тоже был высокообразованным священнослужителем, но прожил он недолго (досл.: коротко).

Ներկայումս մեր Վաթողիկոսն է Գարեգին Երկրորդը (Բ.), մի խելացի, սկզբունքային, գործունյա և խստապահանջ մարդ.

В настоящее время нашим Католикосом является Гарегин Второй — человек умный, принципиальный, деятельный, требовательный,

... տաղանդավոր կազմակերպիչ, որը մեծ հարգանք է վայելում Հայաստանում և Սփյուռքում:

... талантливый организатор, который пользуется большим уважением в Армении и Диаспоре.

Նա բարի եղավ, ժամանակ տրամադրեց ու մեզ ընդունեց Վեհարանում², հայրաբար օրհնեց մեզ ու հետևյալը պատմեց.

Он был (так) добр, уделил (нам) время, принял нас (дал нам аудиенцию) в своей резиденции, по-отечески благословил нас и рассказал следующее:

— Մենք՝ հայերս, աշխարհի առաջին քրիստոնյա ժողովուրդներից ենք:

— Мы, армяне — один из первых христианских народов мира.

1. Վեհ, Վեհափառ, Հայրապետ, Վեհափառ Հայրապետ - эпитеты Католикоса Всех Армян

2. резиденция Католикоса

Քրիստոնեությունն ընդունել ենք չորրորդ դարում, 301 թ. (= ?), և առաջին ժողովուրդն ենք, որ այն պետական կրոն է հայտարարել:

Мы приняли христианство ..., и мы первый народ, который провозгласил его государственной религией.

2001 թ. (= թվին) մենք և աշխարհը հանդիսավոր կերպով տոնեցինք այդ նշանավոր իրադարձության 1700-ամյակը (1700-ամյա տարեդարձը):

...торжественно праздновали (отметили) 1700-летие (1700-летнюю годовщину) этого знаменательного события.

Նույն դարում մեր Եկեղեցու հիմնադիր Գրիգոր Լուսավորչի՝ կողմից կառուցվել է ձեր տեսած հիանալի Մայր տաճարը...

В том же веке основателем (досл.: со стороны основателя) нашей Церкви Григорием Просветителем был построен...

Վեհափառը բավական ժամանակ մեզ հետ զրուցեց մեզ հետաքրքրող տարբեր հարցերի մասին:

...о разных вопросах, интересующих нас.

Նա մեզ խրատներ էր տալիս, մաղթում էր, որ լինեք ու մնանք լավ հայեր, կապվեք Հայրենիքի հետ, որպեսզի օտար երկրներում [երկրներում] չձուլվեք:

Он давал нам наставления, пожелал, чтобы (мы) были и оставались хорошими армянами, поддерживали связь с Родиной, чтобы не ассимилировались в чужих странах.

Վերջում Նորին Արքունիքը շնորհակալություն հայտնեցինք հետաքրքիր զրույցի համար, երկյուղածությամբ Աջը համբուրեցինք և Վեհարանից դուրս եկանք:

В конце мы выразили благодарность Его Святейшеству за его интересную беседу, с благоговением поцеловали (его) Правую Руку и вышли из резиденции.

Վեհափառը վարդապետներից մեկին հանձնարարեց մեզ հետ շարունակել Եկեղեցու մասին զրույցը:

Католикос поручил одному из архимандритов...

***

Հայր սուրբը՝ պատմեց, որ ամեն օր Մայր տաճարում ժամերգություն է լինում, տոն օրերին Սուրբ Պատարագ մատուցվում.

...идет служба, в праздничные дни служат Святую Литургию;

...դրանց ներկա են լինում արքեպիսկոպոսներ, եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, աբեղաներ, քահանաներ, սարկավազներ, դպիրներ, հավատացյալ ժողովուրդ:

...на них присутствуют: архиепископы, епископы, архимандриты, иеромонахи, иереи, дьяконы, псаломщики, верующие.

1. Св. Григорий Просветитель (239-325/326) - основатель Святой Армянской Апостольской Церкви, первый Католикос-Верховный Патриарх (с 302 г.)
2. Святой Отец - эпитет архимандритов и иеромонахов

Մարդիկ մոմ են վառում, խաչակնքում են՝ երկյուղածությամբ աղերթում:

Люди зажигают свечи, крестятся, молятся с благоговением.

Մայր տաճարը թանգարան և գանձատուն ունի, որտեղ պահվում են և ցուցադրվում եկեղեցու հարստությունները, որոնք արվեստի մեծ արժեք էլ ունեն:

...и сокровищница, где хранятся и выставляются богатства Церкви, которые имеют и большую художественную (докл.: искусства) ценность.

Ի միջի այլոց (XVIII), այստեղ են գտնվում նաև Լուսավորչի Սուրբ Աջք, Սրբազան Մեռուի պղնձե հսկա կաթսան:

Между прочим, здесь же находятся Десница Проветителя, огромный медный котел Святого Мира.

(Այդ բոլորը մենք մեր աչքերով տեսանք: Տեսանք նաև Մայր Տաճարի կողքին գտնվող Հոգևոր Ճեմարանը, որ ապագա հոգևորականներ է պատրաստում):

(...Увидели также Духовную Семинарию, находящуюся возле Кафедрального Собора, ...).

— Էջմիածին չմտած՝ դուք արդեն տեսաք Սուրբ (ս.) Հռիփսիմե եկեղեցին, — ավելացրեց Հայր Սուրբը:

— Не заезжая в Эчмиадзин, вы уже увидели церковь Святой Рипсимэ, — ...

Այդ եկեղեցին, Մայր տաճարը և մի քանի ուրիշ եկեղեցիներ հայ ճարտարապետության գեղեցիկ փունջն (XVI) են կազմում:

...составляют красивый букет из творений армянских зодчих.

Իսկ երբ Գառնի գևաք, կտեսնեք Զրիստոսից առաջ (Զ. ա.) երրորդ-երկրորդ դարում կառուցված հեթանոսական տաճարը, որ ավերակ էր ու վերջերս վերակառուցվեց:

..., увидите построенный в III-II в.в. до Рождества Христова (до н. э.) языческий храм, ...

Մի անգամ էլ եկեղեցի մտանք, մոմ վառեցինք Վեհափառի առողջության ու մեր հեռավոր հարազատների համար:

...за здоровье Католикоса и за наших далеких родственников.

Справка

Иерархия духовенства Армянской Святой Апостольской Церкви такова:

Верховный Патриарх и Католикос Всех Армян (Մայրապետի Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց) — Католикос Великого Дома Киликии (Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոս) — Патриарх Константинопольский (Պոլսո Պատրիարք), Патриарх Иерусалимский (Երուսաղեմի Պատրիարք), соответствующие патриаршества (պատրիարքարան) - церковные общины (համայնք) и их главы (Առաջնորդ, резиденция - Առաջնորդարան) — приходы (ծովի).

1. Мы крестимся слева направо, не так, как православные.

▪ Կաթողիկոսին այսպես են դիմում Վեհափառ Տեր, Ձերդ [ձզթթ] Վեհափառություն կամ Ձերդ Սրբություն (Ваше Святейшество!): Նրան այսպես են բարևում «Աստված օգնական, Վեհափառ Տեր» (Бог в помощь, ...!): Նա պատասխանում է. «Աստված պահապան» (Да хранит вас Бог!): Նույն ձևով բարևին պատասխանում են նաև պատրիարքները, արքեպիսկոպոսները, եպիսկոպոսները, վարդապետներն ու արեղաները:

Կաթողիկոսի մայրոց կոչվում է *վեհամայր*:

▪ Պատրիարքի մակդիրն է (эпитет) *Ամենապատիվ*: Նրան այսպես են դիմում «Ամենապատիվ (Ваше Высокопреосвященство!) Պատրիարք Սրբազան»: Այսպես են բարևում «Աստված օգնական, Սրբազան (Հայր)»:

▪ Արքեպիսկոպոսի մակդիրն է *Բարձրաշնորհ*: Նրան այսպես են դիմում «Բարձրաշնորհ Սրբազան (Հայր), Ձերդ Սրբազնություն»: Բարևում են նույն ձևով, ինչպես պատրիարքին:

▪ Եպիսկոպոսի մակդիրն է *Գերաշնորհ*: Նրան այսպես են դիմում «Գերաշնորհ Սրբազան (Հայր), Ձերդ Սրբազնություն»: Բարևում են, ինչպես պատրիարքին և արքեպիսկոպոսին:

▪ Ծայրագույն վարդապետի (верховный архимандрит), վարդապետի և արեղայի մակդիրն է *Հոգեշնորհ*: Նրանց այսպես են դիմում «Հոգեշնորհ Հայր Սուրբ»: Այսպես են բարևում «Աստված օգնական, Հայր Սուրբ»:

▪ Զահանայի մակդիրն է *Արժանապատիվ*: Նրան այսպես են դիմում «Արժանապատիվ Տեր (Հայր)»: Այսպես են բարևում «Օրհնեցե՛ք, Տեր Հայր» (Благословите, Отец!): Պատասխանում է. «Աստված օրհնի» (Да благословит Бог!):

Զահանայի կնոջն ասում են *տիրուհի* կամ *երեցկին*:

▪ Սարկավազի մակդիրն է *Բարեշնորհ*: Նրան այսպես են դիմում «Բարեշնորհ ... (անունը) սարկավազ»: Նրան բարևում են այնպես, ինչպես աշխարհականին (мирянина):

▪ Երբ Սուրբ Ծնունդն են շնորհավորում, ասում են. «Ջրիտոս ծնավ և հայտնեցավ» (ձոսլ.: Христос родился и явился!): Պատասխանը՝ «Օրհնյա՛լ է հայտնություն Ջրիտոսի» (ձոսլ.: Блаженно явление Христа!): Իսկ երբ Սուրբ Զատիկն են շնորհավորում, ասում են. «Ջրիտոս հարյավ ի մեռելոց» (Христос воскрес из мертвых!): Պատասխանը՝ «Օրհնյա՛լ է հարություն Ջրիտոսի» (Воистину воскрес!): ձոսլ.: "Блаженно воскресение Христа!):

▪ Երբ որևէ աստիճանի (любого ранга) հոգևորականի մահվան մասին են հայտնում, ոչ թե *մեռավ* են ասում, այլ *վախճանվեց* (скончался, почил): Իսկ վախճանված հոգևորականի անունը (կամ աստիճանի անվանումը - чин) հիշում են *երջանկահիշատակ* կամ *արժանահիշատակ* բառից հետո. *երջանկահիշատակ... Վազգեն Առաջին Կաթողիկոսը... արժանահիշատակ... Տեր Ակրտիչ [мәжәртәч] ավագ քահանա (протоиерей) Սուրադյանը...*

Таблица 68

տաղանդ տалант -	տաղանդ <i>ավոր</i> талантливый
բեղ ս(ы) -	բեղ <i>ավոր</i> усатый
վանդակ клетка -	վանդակ <i>ավոր</i> клетчатый
հրեշ чудовище -	հրեշ <i>ավոր</i> чудовищный
նշան знак -	նշան <i>ավոր</i> знаменитый
ճաշակ вкус -	ճաշակ <i>ավոր</i> со вкусом

Прим.- Суффикс -авոր придает слову значение "имеющий".

ա. կառուցել	строить	-	վերակառուցել	перестроить
նայել	смотреть	-	վերանայել	пересмотреть
Ե. ընտրել	избирать	-	վերընտրել	переизбирать
[ը]զգալ	чувствовать	-	վեր[ը]զգալ	вновь чувствовать

Прим. 1.- Когда слово начинается на согласный (а.), выступает вариант վերա-, а когда оно начинается на гласный (Ե.), вариант վեր-.

2.- Тот же самый префикс с тем же значением прилагается и к отглагольным словам: վերակառուցել - վերակառուցում, վերընտրել - վերընտրություն.

Упражнения

1. Переведите вопросы и ответьте на них (дайте по возможности полные ответы на армянском):

ա. Հայերը ե՞րբ քրիստոնյա դարձան (քրիստոնեությունն ընդունեցին):

Ռ՛վ է Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը:

Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարը ե՞րբ է կառուցվել:

Մայր տաճարին մոտ ո՞ր եկեղեցին է:

Ներկայումս Ռ՛վ է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը:

Ռ՛վ է Վարդան Մամիկոնյանը, Ռ՛վ՝ զորավար Անդրանիկը:

Սարդարապատի ճակատամարտը ե՞րբ է եղել և ինչպե՞ս է ավարտվել:

Ե. Ե՞րբ է ստեղծվել Հայաստանի առաջին հանրապետությունը:

Հայաստանի մայրաքաղաքի մասին ի՞նչ գիտեք:

Հայաստանի ուրիշ ո՞ր քաղաքը (կամ քաղաքները) գիտեք:

Լեռնային Ղարաբաղի մասին ի՞նչ գիտեք:

Հայաստանից ի՞նչ նշանավոր մարդկանց կարող եք հիշել (գրող, գիտնական, նկարիչ, երաժիշտ...):

Արտասահմանում ապրած կամ ապրող ի՞նչ նշանավոր հայեր գիտեք:

2. Образуйте новые слова согласно модели 64 (XXXV) и переведите каждое из них:

ծիլել (курить), գործել, բնակվել (жить, проживать), վազվել, տեսնել, լողալ, վրեժեզել (читать), հանդիսձ (XXIX), երգ*.

3. Образуйте слова согласно модели 67 и переведите каждое из них:

քննել ([կեննալ] экзаменовать), քննություն, մշակել, մշակում, նորոգել, նորոգում, բացել, բացում, ընդունել, ընդունում, [ը]ստանալ, [ը]սկսել, [ը]ստեղծել (создавать), [ը]ստեղծում.

* Полученное слово означает "песенник".

Ն Ա Օ Յ Ե Ր Օ Տ Ե Վ Ա Ն
Դ Ե Պ Ի Ս Ե Վ Ա Ն Ա Լ Ի Ճ

С л о в а р ь

- լիճ - озеро
 շարժվել - двигаться
 ափ - берег
 շրջապատել [шәрджапатэл] - окружать
 ծով - море
 մակերևույթ - уровень (моря...)
 բարձրություն - высота
 փռվել [թափվել] - растоптаться
 քաղցրահամ - пресная (вода)
 սկիզբ առնել - брать начало
 գետ - река
 ցավատեղ - убавляться; снижаться
 մակարդակ - уровень
 իջնել - 1. снижаться 2. опускаться; спускаться
 միջազգային - международный
 օգնություն - помощь
 միջոցներ ձեռք առնել - принимать меры
 պահպանել - сохранять
 իջիան (ծով) - форель
 հիմնական - основной
 զբաղմունք - занятие
 ձկնորսություն [ձէձորսություն] - рыболовство
 հանգստավայր [հանգատավայր] - место отдыха
 հանգիստ ի - отдых; հանգիստն անցկացնել - проводить
 (свой) отдых
 Աստծո՛ւ սիրուն, ի սեր Աստծո՛ւ - ради Бога!
 խոր - 1. п глубокий 2. н глубоко; вглубь
 գիծ - линия
 իսկույն - тотчас, тут же; сразу (же); сейчас (же)
 ալիք - волна
 նետվել - бросаться; кидаться
 երկար ժամանակ - долгое время
 զովույն - прохлада, свежесть
 հիանալ - восхищаться
 շրջապատ - окрестность; окружение
 արև - солнце
 ճառագայթ - луч
 կայծ - искра
 արձակել - пускать; распускать
 հաշի - а; же
 լուսին - луна
 իսկական - истинный, настоящий; действительный
 արծաթափայլ - серебристый

Լմանվել - походить, быть похожим, уподобляться

արտահայտություն - выражение

Լավ - пароход; корабль; судно; Լավակ - лодка

գրոսնել - прогуливаться; прокатиться

համեմատել - сравнивать

գեղեցկուհի - ? (III,9)

համը տեսնել, համտեսել - пробовать (на вкус); дегустировать

գագարթ - вершина

վանք - монастырь

ալելի շուտ երգ. - скорее всего

հազիվ թե - вряд ли

հագենալ - 1. быть сытым 2. пер. насыщаться, быть насыщенным

տպավորություն - впечатление; տպավորություն թողնել -
оставлять впечатление

տպավորել - впечатлять

դարավոր - вековой

հենց (որ) - как только

ինքն իրեն - сам (самого) себя

մայր ք. - матушка-

ծաղկեցնել - способствовать процветанию, развивать

**Ջրուաշրջիկները (ՏՄ. XVII, բոլոր) ավտորուաները դեպի
Սևան շարժվեցին:**

...двинулись в сторону Севана (досл.: на Севан).

**Սևան քաղաքը Սևանա լճի ափին է, Երևանից վաթսու-
երկու կիլոմետր հյուսիս-արևելք:**

Город Севан находится на берегу озера Севан. ...

Բայց մենք քաղաքը տեսնելու չէինք գնում, այլ հենց լիճը: ?

**Այն շրջապատված է բարձր լեռներով (սարերով): Ինքն էլ
ծովի մակերևույթից մոտ (մոտավորապես) հազար ինը հար-
յուր մետր բարձրության վրա է փռված:**

Оно окружено высокими горами. Само оно расстилается на вы-
оте примерно (около) тысячи девятисот метров над уровнем моря.

**Աշխարհի բարձր և քաղցրահամ ջրով ամենամեծ (= ?)
լճերից մեկն է համարվում: Եվ այնքան մեծ է, որ ժողովուրդն
այն ծով էլ է կոչում:**

Считается одним из самых высокогорных пресноводных озер
мира. И так велико, что народ его и называет также морем.

**(Սևանա լճից սկիզբ է առնում Ջրագոհան գետը, որի վրա մի
քանի էլեկտրակայաններ են կառուցվել:**

(Из озера Севан берет начало река Раздан. ...

Հապա գիշերը: Լուսնի լույսով, ասում են, ծովն իսկական արծաթափայլ հայելու է նմանվում:

А ночью? В лунном свете, говорят, море напоминает настоящее серебрястое зеркало.

Եվ իզուր չէ, որ մարդիկ լճի մասին խոսելիս միշտ օգտագործում են «գեղեցկուհի» արտահայտությունը:

И не зря люди, говоря (когда говорят) об озере, всегда употребляют выражение “красавица”.

Ջրուաշրջիկներս լճի մոտ գտնվող ճաշարանում (ռեստորանում) ճաշեցինք, իշխան ձկան համը տեսանք (իշխան ձուկը համտեսեցինք):

...пообедали в находящемся вблизи озера ресторане, попробовали на вкус форель.

— Եթե մեր ճանապարհը դեպի հյուսիս շարունակենք,— ասաց գիդը,— Պարզ լիճ կհասնենք, որ անտառի մեջ է: ?

Դիլիջանից տասը-տասներեք կիլոմետր հեռու է, լեռան (սարի) գագաթին:

..., на вершине горы.

Այս լիճը Շվեյցարիայի հետ են համեմատում. այնքան գեղեցիկ տեսարան ունի:

...сравнивают со Швейцарией: ...

Այդ ճանապարհի վրա է, բայց ձախ կողմում դարձյալ լեռան գագաթին, Հաղարծին վանքը, որը միջնադարի մեր նշանավոր հուշարձաններից (մեկն) է:

...монастырь Агарцин, который является...

Չգիտեմ՝ այդ երկու տեղերը կայցելենք, թե՛ ոչ: Ավելի շուտ՝ հազիվ թե այցելենք. մեր ծրագիրն այնքան հագեցած է միջոցառումներով:

... Скорее всего вряд ли посетим: (ведь) наша программа так насыщена мероприятиями!

Ջրուաշրջիկների վրա էքսկուրսիան խոր տպավորություն թողեց:

Экскурсия произвела на туристов глубокое впечатление.

Հենց (որ) Սևանա լիճը, Երևանը, Հայաստանի դարավոր հուշարձանները տեսնում ես, ինքդ քեզ կարծես (թե) մի քիչ ավելի հայ ես զգում:

Как только видишь озеро Севан, Ереван, многовековые памятники Армении, (ты) себя как-будто ощущаешь чуточку больше армянином.

Սակայն մայր Հայաստանի ամենամեծ «հուշարձանը» նրա ժողովուրդն է, որ գիշեր-ցերեկ աշխատում է, պահում և ծաղկեցնում է իր հայրենիքը, մեր Հայրենիքը...

Однако самым большим “памятником” матери-родины является ее народ, который день и ночь трудится, бережет и способствует процветанию своей отчизны, нашей Отчизны...

Предметный указатель

= Римские цифры указывают на уроки, в индо-арабские - на таблицы.

Словообразовательные модели.

Субстантивные:

XII,26; XXXV,64; XXIX,57; XXVI,51; XXXIV,63 (+ пр.); XXXV,65; XXI,42; XXVIII,55; XI,22; XXXI,59 (+ пр.); III,9; XXXVI,67 (+ гл.); XXI,44

Адъективные:

XVII,37; XXI,43; XXV,48 (+ сущ, гл.); XXXV,66, XXXI, 60; XXXXII,61,62; XXV,48, XIII,29; XII,45; XXVIII,56

Адвербиальные:

IV,12, V; XXXI,59

Глагольный: пр. + -աւալ - XXXIII,62

II. Модели грамматических конструкций.

Артикли:

а. определенный: II,4 б. притяжательные: 1,2, XXV,49 в. личные: XVIII, րոյրու...

Образование мн. ч.: III,10

Склонение:

а. родительный - XVI,35, XIII,30,31 б. исходный - IV,13 в. творительный - V,17, XVII,38 г. локатив - III,7

Степени сравнения прил.:

а. сравнительная степень - XIII,28

б. превосходная степень - XIII,28, XXVII,53

Числительные:

а. количественные - XI

б. порядковые - XI

в. распределительные - XIX,40

г. 5-10... (от пяти до десяти...) - XIX,41

д. ...-ալաւ թալաւներ ...овые годы - XIV,32г.

Местоимения:

а. личные - I,3, II,5, VI,19, ես ինքու... - XXI

б. указательные - VI, XVI, XII, XVIII, XX, XIII, VIII

в. вопросительные - երբ (IV), ինչ (V), ինչպե՞ս (I), ինչպիսի՞ (VII), ինչո՞ւ (XII), ո՞ւմ (III), ո՞ր (XXI, XI упр. 2б.), ո՞րեքորդ - XI (упр. 2б.), որտե՞ղ (III), որքա՞ն (XXX), ո՞ր (XXV), քա՛նի՞ (XII, XXX, XI, упр. 2)

Причастия:

- а. страдательные - V,16
- б. -ող ...-յոցի - XVIII,39 (+ *пр., сущ.*)
- в. формы склонения инфинитива - VII,20, XXIV,46
- г. причастные формы, указывающие на параллельное действие - XXXVII,68

Спряжение:

- а. вспомогательный глагол - I,1
- б. настоящее время - III,8; отриц. формы - IV,11; глаголы со специфическими формами настоящего - II,6, VI,18
- в. прошедшее несовершенное - XVI,34; прошедшее совершенное - XXVII,52; давнопрошедшее время - XVI,33, X,21; отриц. формы - X,21
- г. будущее время (+ отриц. формы) - XI,23
- е. повелительное наклонение - XI,25; отриц. формы - XXVI,50
- ж. субстантивы - XII,27, XVII,36

Залог и виды:

- а. возвратная форма (= *пассив*) - IV,14
- б. каузатив - XI,24, XXIV,47
- в. итератив (многократность) - XXVII,54

III. Синтаксические конструкции:

- а. указание на время действия: в течение дня - IV; на часах - XII; в дни - XV; в месяцах - XIV,32; во времена года - XIII
- б. специфическое употребление мн. ч. - V,15
- в. конструкция: ...-ից ալեի = ալեի քան... - XXII

IV. Союзы:

- а. сочинительные - և (I), ու (I), էլ (I, XII), նաև (VII), այլև (XXII), կամ (V), քայց (III), սակայն (VIII), իսկ (V), այլ (XIII, XVIII, XXIII), թե՛ (VII), և... և... (X) = թե՛..., թե՛... (X), կամ..., կամ... (XXII), ոչ..., ոչ... (X), այսինքն (XII), միևնույն (XXXI), թե (*при перечислении парами* - XXXII);
- б. подчинительные - որ (VI, = որպեսզի XX), թե (XVI, XX), եթե (XI, XXII), որովհետև = քանի որ = նրա համար, որ (XIII), որպեսզի (XX), թեև (XXIV) = չնայած (XXV, XIII) = հակառակ նրան՝ այն բանին, որ (XXV), մինչև որ (XXX), քան (XXIX, XXVII, упр. 5), մանավանդ որ (VIII), չէ՛ որ (XIII), այնպես որ (XIX, XXVI);
- в. относительные местоимения - որ (XIV, XIII, упр. 1), երբ որ (XIV), ով որ (XXVIII), որքան (XVI), որտեղ (XVI, XIX), ուր (XXXV), ինչ (XXIII, XXVI), ինչպես (XI, XIV), ամեն անգամ, երբ (XXVII)

АРМЯНО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ

Около 1895 слов и 405 словосочетаний

Армянский алфавит

Ա շ ա	Ժ ժ յ	Ճ ճ ց ¹¹	Ռ ռ ր ¹⁴
Բ բ Ե	Ի ի и	Մ մ м	Ս ս с
Գ գ ց ²	Լ լ л	Յ յ փ	Վ վ в
Դ դ ծ ³	Խ խ х	Ն ն н	Տ տ т О о о
Ե ե е, э ⁴	Ծ ծ ֆ ⁷	Շ շ ш	Ր ր р Ֆ ֆ փ
Զ զ з	Կ կ к	Ո ո во, օ ¹²	Տ ց ց
Է է э	Յ յ և ⁸	Չ չ ч	ՈՒ ու ւ
Ը ը Թ	Ձ ձ ծձ ⁹	Պ պ п	Փ փ ք ¹⁵
Թ ր ր ⁶	Ղ ղ ր ¹⁰	Ջ ճ ձ յ ¹³	Ջ ք ք ¹⁶

1. Настоящая буква обычно читается "р" после р и гласных и "п" - после η: Երբ [erb] "когда?", խաբէրի [xarɛra] "обманщик; мошенник", եղբայր [ɛxpaɪr] "брат".

2. Обычно читается "к" после р и гласных и "к" - после η: երկել [erɛkɛl] "петь", ձագ [dʒak] "детеныш", շախմատ [xaxɛmat] "репа".

3. Обычно читается "т" после р, гласных и ի и "т" - после η: մարդ [marɛt] "человек", դադարել [datarɛl] "перестать", կենդանի [kɛntani] "живой; животное", խեղդել [xɛxtɛl] "душить".

4. Читается "э" в начале слов и после гласных, а в остальных позициях - "з": երեք [erɛk] "три". И в начале она читается "э" лишь в формах настоящего времени вспомогательного глагола: եմ [эм], ես [эс], եկ [эк], եր [эк], ել [эн]. Притом эти формы безударные и читаются с предыдущими словами слитно: գրում եմ [gɛrumɛm] "я пишу".

5. Читается как фр. *e tuet*, или подобает звуку, слышимому между русск. т и р в слове театр или между б и л в слове ансамбль. В конце слова она пишется всегда, а в остальных позициях - редко: մարդ [marɛtə] "данный человек", գտնվել (= գ[ը]տն[ը]վել) [gɛtnɛvɛl] "находиться".

6. Читается как англ. *t*.

7. Читается примерно как русск. т перед е, ё, и, ю, я (ср.: тётя).

8. Читается как англ. *h* или укр. *г*.

9. Читается примерно как русск. д перед е, ё, и, ю, я (ср.: дяди). Она же обычно читается "ц" после р и гласных: բարձր [barɛtɛr] "высокий", օձ [oɛt] "змея".

10. Читается как фр. *l*. Она же обычно читается "х" перед р, գ, դ, զ, ք: եղբայր [ɛxpaɪr] "брат", շախմատ [xaxɛmat] "репа", խեղդել [xɛxtɛl] "задушить", աղջիկ [axɛɟik] "девочка; дочь", աղքատ [axɛmat] "бедный, нищий".

11. Этот звук существует в грузинском (ср. грузинскую фамилию Чавчавадзе).

12. Читается "во" в начале слов и после гласных, а в остальных позициях - "о": քուրդ [xorɛd] "охотник". И в начале она читается "о" лишь в слове ու՛ [oɛ] и его форме мн. ч. ու՛ք [oɛkɛr] "кто?".

13. Читается как англ. *j* или фр. *dj*. Она же обычно читается "ч" после р, դ и гласных: արջ [arɟ] "медведь", աղջիկ [axɛɟik], լեզր [mɛtɟ] "внутри".

14. Читается примерно как "рр".

15. Читается как англ. *p*.

16. Читается как англ. *s*, *k* или *sk*.

"Словарь" включает слова и выражения, использованные в настоящем учебнике. В нем указываются уроки, где данное слово или выражение, их данное значение (впервые) встречаются, понимается, почти исключительно в употреблении (лишь в отдельных случаях, когда то или иное *первичное* значение данного слова или выражения не засвидетельствовано в учебнике, оно естественно включается).

При пользовании "Словарем" необходимо учитывать следующее:

Есть слова, которые принято всегда писать с ударением. В остальных случаях ударение в "Словаре" ставится при отклонениях от общего правила акцентирования (см. "Ударение" в конце "Предварительных уроков").

Так как в уроках (до десятого включительно) уже дается транскрипция слов, предложений в целом, в "Словаре" она дается лишь в трудных, по мнению автора, случаях (в большинстве случаев это касается [ɹ ə] там, где она произносится, но не пишется).

Когда то или иное слово в пределах программы данного учебника не имеет свободного употребления и встречается лишь в составе словосочетания, после него ставится точка [.] и приводится словосочетание с необходимым переводом (в этих случаях употребляется тильда [~]. О ней см. ниже).

Следует знать, что большинство прилагательных армянского языка совпадает по форме с существительным, равно как и с наречием: երիտասարդ - 1. пр. молодой 2. с молодой (человек); ցածր - 1. пр. низкий 2. и низко.

На тип *регулярного* склонения существительного указывает форма *родительного падежа единственного числа*, поскольку подавляющее большинство существительных во множественном числе склоняется одинаково - при помощи окончания -ի: սեղան "стол" - род. ед. ч. ~ի (= սեղանի), мн. ч. սեղանների; այգի "сад" - ~ու (= այգու), այգիների; օր "день" - ~ու (= օրվա), օրերի; ընկեր "друг" - ~ու (= ընկերոջ), ընկերների; հայր "отец" - հոր, հայրերի; տուն "дом" - տան, տների; ընկերութիւն "компания" - ~ու (= ընկերութեան), ընկերութիւնների.

(Таблицы *регулярного* склонения см. в "Приложении 1", в конце учебника).

Что касается *нерегулярных* форм склонения, то они даются в соответствующих словарных статьях.

Формы склонения *местоимений* также даются в соответствующих словарных статьях.

На тип *регулярного* спряжения глаголов указывает форма *первого лица единственного числа прошедшего совершенного времени* (это тоже принято в армянской лексикографии): գրել "писать" - ~ուի (= գրեցի), փախչել "бежать" - ~ու (= փախա), հասկացնել "давать понять" - ~ուի (= հասկացրի), խաղալ "играть" - ~ուի (= խաղացի), գարմախալ "удивляться" - ~ուի (= գարմացա), մոտենալ "приближаться" - ~ուի (= մտեցա).

(Таблицы *регулярного* спряжения см. в "Приложении 2").

Нерегулярные же формы спряжения даются в соответствующих словарных статьях.

В тех случаях, когда данное слово (существительное или глагол), имеющее *нерегулярные* формы склонения или спряжения, выступает в качестве последнего компонента составных конструкций, его формы следует искать в соответствующих словарных статьях; например, склонение слова երիտասարդ "мужчина" во множественном числе - под словом արդ "человек", спряжение составного глагола թույլ տալ "разрешать" - под словом տալ "давать".

Условные сокращения

ввод. - вводное слово или выражение
в ед. - только в единственном числе
вопр. - вопросительное
дат. - дательный падеж
дипл. - дипломатия
досл. - дословно
ед. (ч.) - единственное число
ж - женский род
им. - именительный падеж
исход. - исходный падеж (из, от)
лок. - локатив (местный падеж)
мат. - математика
межд. - междометие
мест. - местоимение
мн. (ч.) - множественное число
мод. - модальное слово
н - наречие
наст. - настоящее время
неопр. - неопределенная форма (существительного)
несов. - несовершенный (вид)
опр. - определенная форма (существительного)
отриц. - отрицательная форма
офиц. - официальное
пер. - переносное значение
плл - послелог
пов. - повелительное наклонение
полож. - положительная форма
пр. - прилагательное
предл. - предлог
прош. - прошедшее время
разг. - разговорное
род. - родительный падеж
с - существительное
сказ. - в значении сказуемого
см. - смотри
сбир. - собирательное имя
сов. - совершенный (вид)
т. - таблица
твор. - творительный падеж
такж - также
числ. - числительное
экон. - экономика

Условные знаки

{ } - включают варианты: բեղ(եղ) = բեղ, բեղեր "ус(ы)".

я - ставится перед фразеологическими сочетаниями.

/ - разделяет ту часть слова, которая в словарной статье заменена знаком [~].

~ - заменяет слово или его часть перед знаком [/]: Կամերալիս. ~ (= Կամերալիս) դահլիճ "камерный зал", բնութ/յուն "природа" - ~յուն (= բնութայան), քն/ել "спать" - ~ելիք (= քնեցի).

^ - разделяет адекватные компоненты фразеологических сочетаний:

հոտ առնել՝ քաշել = հոտ առնել, հոտ քաշել "нюхать".

արեղա ~ի - иеромонах (36)
 ագարակ ~ի - ферма (28)
 ազատ - свободный (18)
 ազատագրական. ~ կռիվներ ~ի - освободительные войны (32, упр. 1а)
 ազատվել ~ի - избавляться (30)
 ազատութիւն ~ի (в ед.) - свобода (31)
 ազգ ~ի - нация; народ (19)
 ազգային - национальный (14)
 « Ազգային ժողով (ԱԺ) ~ի - Национальное собрание = парламент (35)
 ազգանուն ~ի - фамилия (2)
 ազնիվ - 1. честный; благородный 2. любезный (8)
 աթոռ ~ի - стул (16)
 ալիք ~ի - волна (37)
 ախորժակ ~ի (в ед.) - аппетит; ախորժակով с аппетитом; охотно (6)
 ախր [ахер] мод. - же; ведь (28)
 ալանավոր - знаменитый (19)
 ալանք ~ի - ухо (9)
 ալնարույժ ~ի - окулист, глазной врач (23)
 ալկոհ ед. ~ի - очки (10)
 ահա - вот (6)
 « ահա թե ինչ - вот что (31)
 « ահա թե ինչու - вот почему (31)
 ահաբեկել ~ի - терроризировать (34, упр. 4)
 ահագին - огромный (19)
 ահալոր - ужасный (32)
 աղ ~ի - соль (6)
 աղաման ~ի - солонка (6)
 աղետ ~ի - бедствие (32)
 աղվել [агмакэл] ~ի - шуметь (23, упр. 4)
 աղթել ~ի - молиться (36)
 աղջիկ - 1. девочка 2. дочь; род. աղջկա [ахчака], дат., вин. աղջկան, исход. աղջկանից, твор. աղջկանով (աղջկով)
 աղքատ - бедный (13, упр. 2; 19, упр. 1)
 ածել ~ի - расти (28)
 ածյուն ~ի (в ед.) - прах, останки (32, упр. 1а)
 աման ~ի - тарелка (6)
 ամաչել ~ի - стесняться; стыдиться (23); ամաչեցնել ~ի - заставлять стесняться; стыдить (6)
 ամառ ~ի, ամառն (в ед.) - лето (8); ամառը летом (13)
 ամառային - летний (21)
 ամառանոց ~ի - дача (28)
 ամբողջ ~ի (+ ед., опр.) - весь; целый (26)
 ամբողջովին - целиком, полностью (27)
 ամեն' (+ ед., неопр.) - каждый; всякий; еже-
 « ամեն անգամ ~ի (в ед.) - каждый (всякий) раз (24)
 « ամեն անգամ, երբ - каждый раз, когда (28)
 « ամեն գույնի - любого цвета (28)

« ամեն դեպքում - во всяком случае (23)
 « ամեն ինչ բան ~ի (в ед.) - все, все что имеется (20)
 « ամեն մեկը ~ի (в ед.) - каждый (9)
 « ամեն տարի ~ի (в ед.) - каждый год (13)
 « ամեն տեղ ~ի (в ед.) - везде, всюду (13)
 « ամեն օր ~ի (в ед.) - каждый день; ежедневно (5, упр. 3; 19)
 ամեն' - аминь! (30)
 ամենա- - самый, наи- (13; см. там же, т. 286)
 ամենայն. Ամենայն Չայոց կաթողիկոս ~ի (в ед.) - Католикос Всех Армян (32)
 « ամենայն մեծ սիրով - с (большим, преобладающим) удовольствием! (25)
 ամենապատիվ - эпитет патриарха армянской церкви (36, "Справка")
 ամենից - самый, наи- (13; см. там же, т. 286)
 ամենօրյա - повседневный; ежедневный; каждодневный (29)
 ամերիկահայ - с (~ի), ք. - армянин из Америки (американский подданный) (35)
 ամիս ~ի [амсева] - месяц (10; см. тж 14)
 -ամյա - ...-летний; ...-годовой (19)
 -ամյակ - ...-летие (15, упр. 26; 36)
 ամպ ~ի - облако; туча (13)
 ամպոտ - облачный (13; см. там же, т. 29)
 ամսագիր ~ի - журнал (периодический) (18)
 ամուսին ~ի - муж, супруг (3)
 ամուսնանալ ~ի - жениться; выходить замуж (10)
 ամուսնություն ~ի (в ед.) - женитьба; замужество (33, упр. 16)
 ա՛յ межд. - вот! (15)
 « ա՛յ քեզ բան - вот тебе на (те раз)! (30)
 այգի ~ի - сад (12, упр. 4; 13)
 այդ - тот (6)
 « այդ դեպքում - в таком случае; тогда
 այդպես - так, таким образом (12)
 այդպիսի - такой, такого рода; таковой (18)
 այդտեղ ~ի (мн. ч. им.: այդ տեղերը) - там; туда (13); այդտեղից отсюда (25)
 այդքան ~ի (в ед.) - столько (20)
 այժմ [айжэм] - сейчас; теперь; нын(ч)е (22)
 այծ ~ի - козел; коза (28)
 այլ (ոչ թե..., այլ...) - а (не..., а...) (13)
 այլևս [айлэвэс] - больше (отныне) (22, 24, упр. 1)
 այն - тот (6); его / ее (о вещи) (10)
 « այն էլ - и то (22)
 « այն ի՞նչ ... է - что это за... (15, упр. 1)
 այնպես - так, таким образом (12)
 « այնպես որ - так что (19)
 այնպիսի - такой; такого рода; таковой (18)
 այնտեղ ~ի (мн. ч. им.: այն տեղերը) - там; туда (13); այնտեղից отсюда (25)
 « այնտեղ, որտեղ (որ) - там, где (куда...); туда, куда (где...) (35)
 այնքան ~ի (в ед.) - столько (20); настолько (6)

■ ալըրան, որքան (որ) - (на)столько, (на)сколько
 ալը - да! (2)
 ալը - этот (6)
 ■ ալը անգամ ~իս (в ед.) - в этот раз (29)
 ■ ալը պահին - в данный (сей) момент
 ■ ալը պատճառով - по этой причине, поэтому
 (14, упр. 1)
 ■ ալը՝ ալը ո՞ր ալըսես՝ ալըսես - куда это
 (собрался / собралась / собрались)?
 ալընքն - то есть (т.е.) [12]
 ալըսես - так, таким образом (12)
 ալըսիսի - такой, такого рода; таковой (18)
 ալըստեղ ~ի (МН. Ч. ИМ.: ալը տեղերը) - здесь;
 сюда (13); ալըստեղից - отсюда (25)
 ալըքան ~ի (в ед.) - столько (20)
 ալըօր ~իս (в ед.) - сегодня (12)
 ալըի ~տ - вдова (4, упр. 2а)
 ալըել/ել ~իցի - навещать; наносить визит;
 посещать (18)
 ալըելուց/յուն ~յուն - визит; посещение (26)
 անակնկալ [анаканкал] 1. с ~ի сюрприз 2. пр.
 неожиданный (34)
 անբավարար - 1. пр. неудовлетворительный 2.
 с ~ի неудовлетворительное (неуд.) [20]
 անգամ ~իս - раз (14); раз, умноженное на...
 (11, упр. 1)
 անգիր - наизусть
 ■ անգիր անել - учить наизусть
 ■ անգիր անել - читать наизусть; деклами-
 ровать (20)
 անգնահատելի - неоценимый (32)
 անդամ ~ի - член (26)
 անել - 1. делать (3) 2. стоять; быть равным к...;
 1 դրամը քանի՞ քանի է անում сколько
 (рублей) стоит 1 доллар? (11, упр. 26); քան
 հարեցի, հարեցիր, հարեց..., քան հարա՛,
 հարեց
 անընդհատ - постоянно, то и дело, все;
 непрерывно (23)
 անկախություն ~յուն (в ед.) - независимость (32)
 անկեղծորեն - искренне (17)
 անկյուն ~ի (род. ед. տեղ անկյան) - угол (16)
 անկողին ~իս - постель
 ■ անկողին մտնել [мәтнэл] ~տ - лечь в пос-
 тель (4)
 անհամբեր - 1. пр. нетерпеливый 2. н нетер-
 пеливо, с нетерпением (28)
 անհնարին. ~ է - невозможно (25)
 անհրաժեշտ - необходимый (18); անհրաժեշտ
 է необходимо
 անձամբ - лично (18)
 անձեռոցիկ ~ի - салфетка (7)
 անմիջապես - немедленно; тут же (21)
 անպայման - безусловно, непременно,
 наверняка; обязательно (20)
 անջատել ~իցի - отключать; անջատվել ~ից -
 отключаться (25)
 անվանականություն ~յուն (в ед.) - именины (18)

անտառ ~ի - лес (27)
 անց - ... (минут) ...-ого (12); 10 (տասն) անց 20
 (քսան) 10 минут 11-ого
 անցյալ - 1. пр. прошлый (12) 2. с ~ի прошлое;
 անցյալում в прошлом; в старину (36)
 ■ անցյալ անգամ ~իս (в ед.) - в прошлый раз
 (15, упр. 2а)
 ■ անցյալ օր/ը ~իս - в прошлый день (вчера) -
 [12]; на днях (30)
 անց/նել ~տ - 1. проходить (15); (кануть в про-
 шлое) [11, упр. 26] 2. (дисциплину) - 19;
 անցկացնել ~ի (наст.: անցկացնում եմ -
 անց եմ կացնում) - проводить (15)
 ան/ուն ~իս - имя (2); ...-ի անվան (անվ.) имени
 (им.) такого-то (35)
 անուշ - сладко (14, упр. 1)
 անուշ (լինի) - на здоровье! (в ответ на
 շնորհակալություն "спасибо", после подачи
 еды...) [6]; (побрижемуся) [24]
 աշակերտ ~ի - ученик, школьник; ж աշակեր-
 տուհի ~տ ученица... (3)
 աշխատանք ~ի - 1. работа; труд; աշխատան-
 քի на работу (4) 2. производство; труд (35)
 աշխատասեր - трудолюбивый; работяга (30,
 13, упр. 2)
 աշխատել ~իցի - 1. работать (3) 2. зарабатывать
 (20) 3. стараться (5)
 աշխարհ ~ի - мир (земля) [22]
 աշխարհագրություն ~յուն (в ед.) - география (19)
 աշխարհական ~ի - мирянин (36, "Справка")
 աշուն ~իս (в ед.) - осень; աշունը осенью (13)
 աչք ~ի - глаз (9)
 ■ աչք (աչքներ) լնլի - поздравляю тебя
 (Вас)! (говорится по случаю рождения
 ребенка, удачи...) [12]
 ■ աչքերը փակել ~իցի - закрывать глаза (32,
 упр. 1а)
 ■ աչքի անցկացնել ~ի - просматривать (18)
 ապագա - 1. с ~ի (в ед.) будущее 2. пр. будущий (26);
 грядущий
 ապահովել ~իցի - обеспечивать (27)
 ապահով - в кредит; в рассрочку (21)
 ապարանջան ~ի - браслет (10)
 ապացուցել ~իցի - доказывать (23)
 ապերիկ բառ. ~ի - братишка (1)
 ԱՊՀ ~ի (в ед.) - СНГ (35)
 ապրանք ~ի - товар (21)
 ապրել ~ի - 1. жить (18, 11, упр. 26) 2. жить,
 проживать (17); ապրեն (ապրենք, ապրի՛,
 ապրեն) молодец! (молодцы!) [30]
 ապրիլ ~ի (в ед.) - апрель; ապրիլին в апреле
 (14; см. там же, т. 32а)
 ապրուստ ~ի (в ед.) - пропитание, средства к
 жизни (к существованию)
 ■ (իր) ապրուստը հոգ/ալ ~ից - зарабатывать
 себе на жизнь (на хлеб), добывать себе
 пропитание (30)
 ապուր ~ի - суп (5)

աջ - 1. *пр.*, с (~ի, в ед.) правый (9) 2. и направо
 3. *Цр с, офиц.* Правая (Рука) - католикоса, архиепископа, епископа (употребляется в конце письма к ним) [36]
 առաջով [а'вйжам] - пока, покамест (6)
 առանձին - 1. *пр.* отдельный; раздельный 2. и отдельно... (11)
 առանձն/անալ ~*առն* - уединяться; обособиться (26)
 առանձնա/տուն ~*առն* - особняк; вилла (17)
 առանց *предл.* (+ *род.*, за исключением ինձ, քեզ, մեզ, ձեզ) - без (17)
 առաջ - 1. и раньше (17, 10, упр. 1) 2. *п/п* (в значении времени; + *исход.*) перед 3. առջև *п/п* (+ *род.*) перед(о) - 16; առաջից (առջևից) *п/п* (в значении места; + *род.*) - спереди; перед; впереди (24) 4. с ~ի (в знач. места) передний, что впереди; ~իս (в ед., в знач. времени) прежний
 * առաջ գալ (առաջ/անալ ~*առն*) - возникать; вызываться (23)
 * առաջ տանել - продвигать вперед (22)
 առաջարկ/ել ~*առն* - предлагать (17)
 առաջին ~*ի* - 1. *числ., пр.* первый (11) 2. с первое (блюдо) [5]
 առափուտ ~*իս* - утро (4)
 * առափուտից (մինչև) երեկո - с утра до вечера (30)
 առափուտյան - 1. и утром (4) 2. *пр.* утренний
 առատ - обильный (13, 6, упр. 1)
 առարկա ~*ի* - вещь (16)
 առթիվ *п/п* - по поводу, по случаю
 * ինչի՞ առթիվ (ինչ առիթով) - по какому поводу...?, по случаю чего? (12)
 առիթ ~*ի* - 1. случай 2. повод (12)
 առհասարակ - вообще(-то); обычно (15, 19, упр. 1)
 առյուծ ~*ի* - лев (28, упр. 5)
 առնել ~*ա* - 1. брать (19, упр. 1) 2. купить, покупать (21)
 առողջ - здоровый (23)
 առողջ/անալ ~*առն* - выздоравливать, поправляться (23)
 առողջութիւն ~*առն* (в ед.) - здоровье (18); առողջութիւնն здоровья тебе (Вам)!, будь(те) здоров(ы)!(23)
 ասել - говорить; сказать (6, 3, упр. 16); ասել *ввод.* скажу (сказать бы мне) - 12; *прош. сов.* ասացի, ասացիր, ասաց...; *пов.* ասա՛, ասացե՛ք
 * ասում են *ввод.* - говорят (29)
 * ասա (ասեր) տեսնեմ - скажи(те)-ка (12)
 ասեղ ~*ի* - 1. игла 2. инъекция, укол (23)
 * ասեղ արվել [сәрәскәл] ~*а* - делать инъекцию... (23)
 աստիճան ~*ի* - 1. градус (13) 2. степень 3. чин (36, "Справка")
 աստղ [астә] ~*ի* [астղի] - звезда
 Աստված - Бог (23); *род.* Աստծո, *дат.*, *вин.* Աստծուն, *исход.* Աստծուց, *теор.* Աստծով
 * Աստված հոգին լուսավորի - упокой Бог его /

ее душу!, царство ему / ей небесное! (30)
 * Աստված ձայնդ (Ձեր ձայնը) լսի - да услышит тебя (Вас) Бог! (30)
 * Աստված պահի - да хранит его / ее Бог! (30)
 * Աստված վկա - Бог свидетель! (31)
 * (երե) Աստված ուզի - Бог даст (17)
 * Աստված քեզ (Ձեզ) հե՛տ - с Богом!, (да будет) с тобой (с Вами) Бог! (30)
 * Աստծու բարին (բազ. բարին Աստված) - формула, высказуемая в ответ на բարև "здравствуй(те)!" (24)
 * Աստծո՛ սիրուն - ради Бога! (37)
 ալանդութիւն ~*առն* - легенда (31, упр. 2)
 ալարտական. ~ հանդես ~*ի* - выпускной вечер (21)
 ալարտել ~*ա* - заканчивать; оканчивать (19, упр. 26; 20)
 ալել/անալ ~*առն* - добавляться; ալելաց/նել ~*ի* - добавлять (11)
 ալելի - образует сравнительную степень (12; см. тж 13, т. 28а); ալելին более; больше; большего (30, упр. 1)
 * ...ից ալելի (ալելի քան) - больше + *род.*, более чем... (22)
 * ալելի շուտ *ввод.* - скорее (всего) [37]
 ալելորդ. ~ է - (из)лишне (26)
 ալերակ *ед.* ~*ի* - развалины, руины (36)
 ալերել ~*ա* - разрушать; ալերվել ~*ի* - разрушаться (32)
 ալիաուդներ ~*ի* - авиалинии (33)
 ալտոմեքենա ~*ի* - автомобиль (17)
 ատամ ~*ի* - зуб (7)
 * ատամի խոզանակ ~*ի* - зубная щетка (7)
 * ատամի մածուկ ~*ի* - зубная паста (7)
 * ատամի ցավ (ատամաճցավ) ~*ի* - зубная боль (23)
 արաբերեն ~*ի* - 1. с арабский (язык) 2. *пр.* арабский; *пр.*, и на арабском (языке); и по-арабски (32)
 ատամաբույժ ~*ի* - стоматолог, дантист (23)
 արանքում *п/п* (+ *род.*) - между (25)
 արդեն - уже (6)
 արդյոք (+ *вопр.*) - ли? (13, упр. 1; 16)
 արդյունաբերական - промышленный; индустриальный (35)
 * արդյունաբերական խանութ ~*ի* - проммаг (21)
 արդյունաբերություն ~*առն* (в ед.) - промышленность; индустрия (35)
 արդյունք ~*ի* - 1. результат 2. спорт. показатель (29)
 արդուկ ~*ի* - уют (34)
 արդուկ/ել ~*ա* - гладить (утюжить) [34]
 արև ~*ի* (в ед.) - солнце (37)
 արևելահայ ~*ի* - восточный армянин (26)
 արևելյան - восточный (32)
 արևելք ~*ի* (в ед.) - восток (32)
 արևմտահայ [արեւմտահայ] ~*ի* - западный армянин (26)
 արևմտյան [արեւմտյան] - западный (32)
 * Արևմտյան Հայաստան ~*ի* (в ед.) - Западная Армения (24)

արևմուտք ~ի (в ед.) - запад (32)
 արթնանալ ~ալ - вставать, просыпаться (4)
 արժանահիշատակ - употребляется перед
 названием чина и именем скончавшегося
 священника любого ранга (36, "Справка")
 արժանանալ ~ալ - удостаиваться (32, упр. 1а)
 արժանապատիվ - эпитет иереев (попа)
 армянской церкви (36, "Справка")
 արձեւալ ~իւ, ~ելուի - стоять (21); наст. արժեւ,
 արժես, արժե... прош. несов. արժեի,
 արժեիր, արժեր...
 արժեք ~ի - 1. ценность (36) 2. стоимость
 արի' (արեք) - 1. см. գալ 2. мод. давай(те) [11]
 արծաթե - серебряный, из серебра (10)
 արհեստանոց ~ի - мастерская (22)
 արհեստավոր ~ի - ремесленник (22)
 արձակել ~ել - 1. пускать; распускать (37) 2.
 расстегивать; развязывать (8)
 արձակուրդ ед. ~ի - каникулы; отпуск (20)
 արձան ~ի - статуя (31)
 արձան կանգնեց/նել ~ի - ставить памятник;
 воздвигать монумент (31)
 արյուն ~ի (в ед.) - кровь (23)
 արյուն հոսել ~ել գալ (արյունել ~ել) - кровоте-
 чить (23, упр. 4)
 արյան ճնշում ~ի (в ед.) - 1. (кровяное)
 давление 2. гипертония (23)
 արյունոտ(ված) - окровавленный (23, упр. 4)
 արվարձան ~ի - пригород; предместье (17)

արվեստ ~ի - искусство (32)
 արվեստի գործիչ ~ի - деятель искусств (32)
 արտադրական - производственный (22)
 արտադրանք ~ի - продукция; производство
 (продукт) [22]
 արտադրել ~ել - производить; արտադրվել
 [արտադրվել] ~ել - производиться (22)
 արտադրութ/յուն ~ի (в ед.) - производство
 (сфера экономики) [22]
 արտահայտութ/յուն ~ի - выражение (37)
 արտահանել ~ել - экспортировать; արտա-
 հանվել ~ել - экспортироваться (22)
 արտահանում ~ի (в ед.) - экспорт
 արտասահման ~ի (в ед.) - заграница (22)
 արտասահմանյան - 1. заграничный 2. импор-
 тный (22)
 արտասահմանցի ~ի - 1. с иностранец 2. пр.
 иностранный (35)
 արտասանութ/յուն ~ի - чтение, декламация (31)
 արտաքին - 1. внешний (22) 2. с ~ի (в ед.)
 արքեպիսկոպոս ~ի - архиепископ (36) ափ' ~ի -
 ладонь (9)
 ափ² ~ի - берег (37)
 ափսոս - жаль!; жалко его / ее! (30)
 արափսոսիք - жаль (что) - [17]
 արլոր ~ի - петух (28)

[6]

ար եզր. (+ вопр.) - а... же?
 արդիւշան ед. ~ի - баклажаны (21)
 արգիւթ ~ի - кресло (16)
 արգմարթիվ - многочисленный (28)
 արգմատարկ - многоэтажный (17)
 արգմոց ~ի - диван (16)
 արժակ ~ի - стакан (6)
 արժանած - разделенный (на) [11, упр. 1]
 արժանել ~ել - 1. делить; разделять (12) 2.
 раздавать (34); արժանվել ~ել - 1. дели-
 ться... 2. расставаться (12) 3. разводиться
 արժիկ ~ի - 1. доля (31) 2. отдел; отделение 3.
 секция; сектор
 արիւտ ~ի (в ед.) - судьба (30, упр. 1)
 արիւտավոր - счастливый (12)
 ար (թող) արիւտավոր լինի - счастья ему / ей! (12)
 արկ ~ի - двор (23, упр. 4, 35, упр. 2)
 արկոն ~ի - пиджак; արկոնակ ~ի - жилет (8)
 արյգ - но; однако (3)
 արյգ արի ու տես որ - того и гляди (13)
 արն ~ի - 1. вещь (что-то) [14] 2. արն (+ от-
 риц.) ничего (18, упр. 2)
 արնալի ~ի (+ род.) - ключ (от) [34]
 արնակ ~ի - армия (32)

արնակալի ~ի - солдат (3)
 արնաստեղծ - поэт; ж արնաստեղծուհի ~ի -
 поэтесса (3, упр. 4а)
 արնաստեղծութ/յուն ~ի - стихотворение, стихи
 (20)
 արնավոր - 1. пр. устный (20) 2. и устно, в
 устном виде
 արնջարեղեն ~ի собир. - овощи (5)
 արկոր ~ի - рабочий (3); ж արկորուհի ~ի - ра-
 ботница
 արկ ~ի - слово (отдельное) [11]
 արկական - достаточно; довольно(-таки) [16]
 արկական/ացնել ~ել - хватать (20)
 արկարար - 1. пр. удовлетворительный 2. с ~ի
 удовлетворительно (оценка) - 20
 արեւարիւտարար - к счастью (23)
 արեւակ ~ի - 1. родственник 2. друг (2)
 արեւակութ/յուն ~ի (в ед.) - дружба (25)
 արեւնորհ - эпитет дьякона армянской
 церкви (36, "Справка")
 արև' - здравствуй!; արև' ձեզ здравствуйте!
 (1)
 արևել ~ել - 1. здороваться (30) 2. передавать
 привет (5, упр. 26)

բարի - добрый (23, упр. 4; 28)
 * բարի ախորժակ - приятно аппетита (6)
 * բարի գիշեր - спокойной (доброй) ночи! (1)
 * բարի եղիր (եղեք) - будь(те) добр(ы)! (21)
 * բարի երեկո՞ - добрый вечер! (1)
 * բարի լույս - доброе утро! (1)
 * բարի կեսօր - добрый день (досл.: полдень)! [1]
 բարձ - / - подушка (16)
 բարձր [барцар] - 1. пр. высокий (19) 2. н высоко
 բարձրագույն. ~ կրթութիւնն ~յան (в ед.) -
 высшее образование (20)
 * բարձրագույն ուսումնական հաստատու-
 թիւնն ~յան (բուհ ~ի) - высшее учебное заве-
 дение (вуз) [20]
 բարձրահարկ - высотный (17)
 բարձրանալ ~լուս - подниматься (17); բար-
 ձրացնել ~լուս - поднимать (20)
 բարձրաշնորհ - эпитет архиепископа армян-
 ской церкви (36, "Справка")
 բարձրորակ [бацорак] - доброкачественный (22)
 բարձրութիւնն ~յան - высота (37)
 բարով, բարով ես (եք) ելել - добро пожаловать! (26)
 * բարով մաշեա (մաշեք) - носи(те) на здоро-
 вье! (21)
 բաց - открытый (15, упр. 26, 35)
 բաց անել (բացել) - открывать (16)
 բացի предл., п/п (+ усход.) - кроме; помимо (19)
 բացվել ~լուս - раскрываться (о цветке) [14] упр. 1
 բել(եր) ~ի (в ед.) - усы (28, упр. 1)
 բեռ ~ան, ~ի - груз; ноша (9)
 բերան ~ի (в ед.) - рот (7)
 * բերանը մի բան գցել ~լուս - закусить,
 заморить червячка (4)
 բերել ~լուս - приносить, носить (18); пов. բեր,

բերեք
 բժիշկ բժիշկ [бэжэшки] - врач; доктор; բժշկի
 ուղարկել ~լուս - посылать за врачом (23); ж
 բժշկուհի [бэжэкуху] ~ու (женщина-)врач,
 докторша разг.
 բլուր բլուր [бэпри] - холм (32)
 բղավել ~լուս (9) - см. գոռալ
 բնակավայր ~ի - населенный пункт, поселение (32)
 բնակարան ~ի - квартира (17)
 բնակիչ ~ի - житель (35); ж բնակչուհի ~ու
 жительница
 բնակչութիւնն ~յան (в ед.) - население (35)
 բնակվել ~լուս - жить, проживать (36, упр. 2)
 բնիկ - коренной; родом из...
 բնութիւնն ~յան (в ед.) - природа (13)
 բոքիկ - 1. пр. босой 2. н босиком (10)
 բոլոր (+ мн., отпр.) ~ի (в ед.) - все (1); բոլորի
 [болорэс] мы все, բոլորիք [болорэт] вы все,
 բոլորը они все (18)
 * բոլորը միասին (վերցրած) - все вместе
 (взятые) [35]
 բոլորովին (+ отриц.) - вовсе, отнюдь; ничуть (27)
 բողբոջել (+ усход.) ~լուս - жаловаться (на
 что?) [22]
 բռնել [бэйнэл] ~լուս - держать; поймать: (+
 усход.) хватать, держаться [29]
 բրինձ բրինձ [бэрэндзи] (в ед.) - рис (5)
 բուժել ~լուս - лечить; բուժվել ~լուս - лечиться (23)
 բուհ ~ի - вуз (20)
 բուհական - вузовский (29)
 բույր ~ի - аромат (28)
 բուրել ~լուս - благоухать; пахнуть (28)
 բուֆետապան ~ի - буфетчик; ж բուֆետա-
 պանուհի ~ու буфетчица (6, упр. 5в)

[з]

գագաթ ~ի - вершина (37)
 գալ - 1. идти; приходиться (4) 2. наступать (о вре-
 мени); прош. сов. եկա, եկար, եկաք... пов.
 արի՛ (եկ), եկեք
 գանգատվել (+ усход.) ~լուս - жаловаться (на) [23]
 գանձ ~ի - сокровище; клад (32)
 գանձատունն ~յան, գանձարանն ~ի - сокро-
 вищница (36)
 գանձարկղ [гандзаркэ] ~ի [гандзаркгу] - 1. касса
 2. в кассу (21)
 գալաթ ~ի - 1. чашка (6) 2. спорт кубок
 գալան ~ի ~լուս - уезд (26, упр. 5)
 գարեջուր ~գրի (в ед.) - пиво (5)
 գարունն ~ան (в ед.) - весна; գարնանը весной (13)
 գդալ [գэгал] ~ի - ложка (6)
 գեղարվեստական. ~ ծրագիր ~գրի - художест-
 венная программа (31)
 գեղեցիկ ~ի - красивый (14, 13, упр. 2); գեղեցիկ
 է красиво (в знач. сказ.) - 10, упр.
 գեղեցկանալ ~լուս - хорошееть, становиться
 красивым (красивее) [33]
 գեղեցկութիւնն ~յան (в ед.) - красота (36)

գեղեցկուհի ~ու - красавица (37)
 գետ ~ի - река (37)
 գետինն ~ի - земля (грунт) [23, упр. 4]
 գերադասել ~լուս - предпочитать (31)
 գերաշնորհ - эпитет епископа армянской
 церкви (36, "Справка")
 գերեզման ~ի - могила (32)
 գերեզմանատունն ~յան - кладбище (32)
 գերհոգնած - переутомленный (23)
 գերհոգնածութիւնն ~յան (в ед.) -
 переутомление (23)
 գիծ գիծ - линия (37)
 գինի ~ու (в ед.) - вино (5)
 գիշեր ~ի - ночь (1)
 * գիշեր-ցերեկ - день и ночь, днём и ночью (30)
 գիշերանոց ~ի - ночная рубашка (8)
 գիտենալ - знать (6); наст. գիտեմ, գիտես,
 գիտեք..., прош. несов. գիտեի, գիտեիր,
 գիտեք... ; в остальных случаях употреби-
 тельны формы глагола իմանալ
 գիտնական ~ի - ученый (32)
 գիտութիւնն ~յան - наука (35)

գիրկ գրկի [գարки] (в ед.) - объятие (32, упр. 16)
 գիրք գրքի [гарки] - книга (16)
 գլխապնակ [галхпатуйт] ~ի - головокружение (23)
 գլխարկ ~ի [галхарк] - головной убор; шапка (8)
 գլխացավ ~ի [галхацав] - головная боль (23)
 գլորվել ~ի [гелор] - катиться (14, упр. 1)
 գլուխ գլխի [галхи] - голова (9)
 ▣ գլուխը խոնարհելի ~ի [гелухе] մեկի արած - склонять голову перед кем-л. (32)
 ▣ մեկի գլխին գալ - сваливаться на голову кого-л., постигать кого-л. (32)
 ▣ գլխին վրա - с удовольствием! (24); употребляется в ответ на просьбу сделать что-либо
 գծագրութիւն [գорфазаркун] ~ի (в ед.) - черчение (19)
 գյուղ (գ.) ~ի - село (с.); деревня (11, упр. 2а; 24, упр. 1; 32)
 գյուղացի ~ի - крестьянин (32)
 գնալ ~ի [гнал] - идти; уходить; ходить (3); գնալը - չգնալը пойдём?, пошли?, не пойти ли нам? (29)
 գնահատական ~ի - оценка, отметка (20)
 ▣ գնահատական նշանակելի ~ի [гналхатанакан] դնել - ставить отметку (отметки) [20]
 գնացք ~ի - поезд (26)
 գնդակ [гандак] ~ի - мяч (27)
 գնել ~ի [гнел] - купить, покупать (6, упр. 1; 17)
 գնում ~ի [гнум] - покупка (18, 21); գնումների за покупками (21)
 գոհ - довольный (18)
 ▣ գոհ եմ (+ исход.) - я доволен (довольна) [30, упр. 1]
 ▣ գոհ մնալ ~ի [гох мнал] - оставаться довольным (28)
 գոյութիւն [гойутин] ~ի (в ед.) - существование (32)
 գոնե - хотя бы, хоть (17)
 գոռալ ~ի [горал] - кричать (9)
 գորգ ~ի - ковер (6, упр. 2)
 գործ ~ի - 1. дело (15); бизнес (22) 2. производство (35)

դա - 1. это (12) 2. тот (14); դրանից որ (из-за) этого (23); ед.: род. դրա, дат. դրան, вин. դա (դրան - о человеке), исход. դրանից, твор. դրանով, лок. դրանով; мн.: им. դրանք те; они (о вещах); эти (11), род., дат. դրանց, вин. դրանք их (դրանց - о людях), исход. դրանից, твор. դրանցով, лок. դրանցով
 ▣ դա ինչ խոսք է, դա էլ խոսք է - о чем речь (разговор)? (17)
 ▣ դրա համար - 1. поэтому; из-за этого (19) 2. для того 3. за этим (23)
 ▣ դրանից արած - перед тем; до того (30)
 դահլիճ ~ի - зал (31, упр. 1; 35)
 դանակ ~ի - нож(ик) [6]
 դանդաղ - 1. и медленно; тихо 2. пр. медленный... (13, упр. 6)
 դաշնակահար ~ի - пианист; դաշնակահարուհի ~ի ж пианистка (10, упр. 1)

գործարկութիւն [горфазаркун] ~ի (в ед.) - безработица (22)
 գործարկը пр., с (-ի) - безработный (22)
 գործակցել ~ի [горцакцел] - сотрудничать (22)
 գործատեր ~ի [горатер] - босс, хозяин, работодатель (12)
 գործարան ~ի - завод (22)
 գործարար ~ի - предприниматель, бизнесмен; деловой человек (22)
 գործել ~ի [гордел] - вязать (18)
 գործունյա - деятельный, деловой (36)
 գտնել ~ի [готнел] - находить (23, упр. 1); գտնվել [գотнэвл] ~ի - находиться (28)
 գրադարան ~ի - библиотека (32)
 գրականութիւն [գораканутин] ~ի (в ед.) - литература (19)
 գրասեղան ~ի - письменный стол (16)
 գրասենյակ ~ի - канцелярия; контора; офис (3)
 գրավել ~ի [горвалел] - 1. захватывать (22, упр. 1); оккупировать 2. занимать (место) - 29
 գրավոր - 1. пр., с. (-ի) письменный (20) 2. и в письменном виде
 գրախոսակ ~ի - доска (в классе) [19]
 գրեթե - почти (16)
 գրել ~ի [горел] - 1. писать (11) 2. выписывать (лекарство...) [23]; գրվել [гарвел] ~ի (+ вин.) записываться (33, упр. 1а)
 գրիչ ~ի [горич] - ручка (пишущая) [20]
 գրկել [гаркел] ~ի - обнимать (9)
 գրող ~ի - писатель (32)
 գրպան [гарпан] ~ի - карман (10)
 գցել ~ի [гцел] - бросать (10)
 գուլպա ед. ~ի - чулки (8)
 գումար ~ի - сумма (19)
 գումարած - плюс мат. (11, упр. 1)
 գույն ~ի - цвет (28)
 գույնզգույն [гуйнэзгуйн] - разноцветные (28)
 գունավոր - цветной (16)
 գոնց - наверное, быть может (10)

դաշտ ~ի - поле [13] (+ спорт.)
 դառնալ - становиться (26); прои. сов. դարձա, դարձար, դարձալ..., пов. դարձիր, դարձեք
 դաս ~ի - урок (15)
 ▣ դաս տալ - преподавать (урок - 19); давать урок(и)
 դասագիրք ~ի [дасегарки] - учебник (20)
 դասաժամ ~ի - час (урока) [19]
 դասախոս ~ի - лектор, преподаватель(ница) [30, упр. 1]
 դասախոսելի ~ի [дасакхосел] - преподавать (в вузе) [30, упр. 1]
 դասախոսութիւն [дасакхосутин] ~ի - лекция (25)
 դասափոփոց ~ի - перемена (20)
 դասավորել ~ի [дасаворел] - раскладывать (16)
 դասալիստակ, դասացուցակ ~ի - расписание (уроков, занятий в вузе) [19]
 դասատու ~ի - преподаватель(ница) школы (19)

դասարան ~ի - класс (помещение и коллектив учеников) [11, упр. 2а,б; 19]
 ■ դասարանը կրկն/ել [кәркнэл] ~ելիք - оставаться (в классе) на второй год (20)
 դասընկեր ~ու - одноклассник; ж դասընկերուհի ~ու одноклассница (19)
 դասընկ ~ի - классрук (19)
 դավաճան ~ի - предатель (31)
 դավաճանել ~ելիք - предавать (31)
 դատարկ - пустой (6)
 դար (դ.) ~ի - век (в.) [11, упр. 2б; 30, упр. 1, 31]
 դարակ ~ի - 1. полка 2. ящик (16)
 դարավոր - вековой (37)
 դարձյալ - опять(-таки) [13]
 դե՛ - ну!, а ну-ка! (6)
 դեկտեմբեր ~ի (в ед.) - декабрь; դեկտեմբերին - в декабре (14; см. там же, т. 32а)
 դեղ ~ի - лекарство (23)
 դեղատոմս ~ուիկ - аптека (23)
 դեղին пр., с (~ի, в ед.) - желтый (28)
 դեմ n/n (+ род.) - против (31)
 դեմք ~ի - лицо (часть тела) [7]
 դեպի предл. (+ вин.) - в; на; к (по направлению, в сторону...)
 դեռ, դեռևս [дэ́эвэс] - пока (что) [11]
 դեպից-դեմից - о том, о сем (30)
 դեր ~ի - роль (+ пер.) [22]
 դերասան ~ի - актер; ж դերասանուհի ~ու актриса (3, упр. 4а)
 դերձակ ~ի - портной; ж դերձակուհի ~ու портниха, швея (3)
 դժբախտարար [дэ́жбахтабар] - к сожалению (11)
 դժգոհել [дэ́жгоһэл] (+ исход.) ~ելիք - быть недовольным (чем?), выражать (свое) недовольство (о чем?) [22]

դժվար [дэ́жеар] - трудный; դժվար է - трудно сказ. (8)
 դժվարանալ [дэ́жеаранал] ~ուիլ - затрудняться (21)
 դիմադրել ~ելիք - сопротивляться (31)
 դիմապորտել ~ելիք - встречать (идти навстречу) [26]
 դիմաց(ը) ~ի - напротив (чего / кого-л.) [21]
 դիմել ~ելիք - подавать (заявление) [20]; обращаться (к.) [23]
 դիվան ~ի - диван, софа (16)
 դիտել ~ելիք - наблюдать; смотреть (9)
 դնել - 1. ставить 2. носить (очки...) [8]; прош. сов. դրեցի, դրեցիր, դրեց..., пов. դիր, դիրք
 դպիր ~ի - причетчик, псаломщик (36)
 դպրոց [дэ́проц] ~ի - школа (3)
 դրա... - см. դա
 դրամ ~ի - драм (денежная единица Армении) [21]
 դրամապանակ ~ի - кошелек, портмоне (10)
 դու - ты; ед.: род. քո, дат., вин. քեզ, исход. քեզնից от тебя; из тебя; с тебя (30), твор. քեզնով; мн.: им. դուք, род. ձեր, дат., вин. ձեզ, исход. ձեզնից от вас; из вас; с вас (30), твор. ձեզնով
 ■ դու ինքդ - ты сам(а) [21]
 ■ դու ողջ ինես (Դուր ողջ ինես) - формула, употребляемая при выражении соболезнования собеседнику (по поводу кончины его / ее родственника) [30]
 դուռ դուռ [дэ́ган] (мн. դուր) - дверь (29)
 դուրս դուրս [дэ́рси] - 1. н за; вне (16) 2. n/n (+ исход.) за; вне (27, 29, упр. 1)
 դուրից [дэ́рсиц] - снаружи; извне
 ■ դուրս գալ - выходить (12, 17, упр. 2а)
 ■ դուրս գրել ~ելիք - выписывать (лекарство...) [23]
 դուք - см. դու

Ե [e]

եզրափակիչ - 1. пр. заключительный; финальный 2. с ~ի финал (29)
 եթե - если (+ личная форма глагола) - [11]
 ■ եթե ..., ապա... - если..., то... (22)
 ելակ ~ի (в ед.) - клубника (28)
 եկ (եկեք) мод. - давай(те) [11]
 եկա... - см. գալ
 եկեղեցական ~ի - 1. с ~ի священник, духовноспужающий (36) 2. пр. церковный
 եկեղեցի ~ի - церковь (31)
 եկող пр. - будущий (предстоящий) [12]
 եղա... - см. լինել
 եղանակ¹ ~ի - время (год) [13]
 եղանակ² ~ի - погода (33)
 եղանակ³ ~ի - мелодия
 եղբայր եղբայր - брат (1)
 եղբայրություն ~ուիկ (в ед.) - братство (13, упр. 7а)
 եղունգ ~ի - ноготь (9)

եմ [эм]; ունի ударения, читается слитно - 1. я есть (1); բժիշկ եմ (бэ́жишкэм) я - врач 2. вспомогательный глагол, участвующий в образовании наст., прош. несов. будущего, давнопрошедшего времен изъявительного наклонения; спряжение см. на т. 1 урока 1
 ելքարկվել ~ելիք - подвергаться (23, упр. 1)
 եպիսկոպոս ~ի - епископ (36)
 ես - я (1); ед.: род. իմ, дат., вин. ինձ, исход. ինձնից от меня; из меня; с меня, твор. ինձնով; мн.: им. մենք, род. մեր, дат., вин. մեզ, исход. մեզնից от нас; из нас; с нас, твор. մեզնով
 ■ ես ինքս - я сам(а) [21]
 ■ ինձնից (ալելի) լավ - лучше меня (30)
 և - и (1)
 ■ և..., և... - и..., и... (10)
 և այլն [эва́йлән] - и так далее (и т. д.), и тому подобное (и т. п.) (6, упр. 1, 11)

երաժիշտ ~ի [երաժաշտի] - музыкант; композитор (35)
 երաժշտութիւն [երաժաշտություն] ~ի (в ед.) - музыка (15)
 երանգ ~ի - оттенок (цвета) [28]
 երանի. երանի՛ թե - (о.) если бы (только)! (33)
 ■ երանի բեզ (Ձեզ) - блажен ты (блаженны Вы)! (33)
 ե՛րբ ~ի - 1. когда? (4) 2. когда (10, упр. 1; 14); երբևի՛ց с каких пор?
 երբեմն [երբեմն] - иногда; порой; временами (5)
 ■ երբեմն-երբեմն - время от времени, временами (13)
 երբեք (+ отриц.) - никогда; вовсе (8)
 երգ ~ի - 1. песня (15, упр. 2а) 2. (երգե-ցողութիւն ~ի) пение (20)
 երգել ~ի - петь (14, упр. 1; 18); երգող поющий (34)
 երգիչ ~ի - певец; ж երգչուհի ~ի певица (31, упр. 3)
 երեխա ~ի - ребенок (6, упр. 4а, 9)
 երեկ ~ի (в ед.) - вчера (12)
 ■ երեկ չէ մյուս օր/ը ~ի - позавчера (12)
 երեկո ~ի - вечер (1)
 երեկոյան - 1. и вечером (1) 2. пр. вечерний
 երես ~ի - лицо (часть тела) [7]
 երեսուն ~ի - (в ед. + им., вин. ед. ч.) тридцать (11)
 երևալ ~ի - появляться; показаться; չես (չեք) երևում тебя (Вас) не видать, тебя (Вас) невидно (24)
 երևի - по-видимому, видимо; вероятно; наверное (12)
 երեցկիւն ~ի - так называют жену царя (попа) [36, "Справка"]
 երեք ~ի (в ед. + им., вин.) - три (11)
 երեքշաբթի ~ի (в ед.) - 1. вторник 2. во вторник (15)

երթուղարձ ~ի (в ед.). ~ի տուն ~ի - билет туда-обратно, в два конца (27)
 երկամ ~ի - почка (23, упр. 5)
 երիտասարդ ~ի - 1. пр. молодой 2. с молодой (человек) - 3
 երկաթ ~ի (в ед.) - железо (22, упр. 1)
 երկաթուղային. ~ կայարան ~ի - железнодорожный вокзал (35)
 երկար - 1. пр. длинный (8) 2. пр. долгий (13) 3. и долго (13)
 ■ երկար ժամանակ - долгое время (37)
 երկարաթև - с длинными рукавами (8)
 երկարել ~ի - становиться длинным (длиннее), удлиняться (24)
 երկինք ~ի [երկնի] (в ед.) - небо (35)
 երկիր ~ի - 1. страна (22) 2. երկիր родная страна (в потерянной Западной Армении) [24]
 երկրաշարժ ~ի - землетрясение (32)
 երկրորդ - 1. числ. второй (11) 2. с ~ի второе (блюдо) (5)
 երկու ~ի (в ед. + им., вин.) - два (две) - 11; երկուս [երկուս] мы оба / обе; мы вдвоем, երկուսդ [երկուսդ] вы оба...; вы вдвоем, երկուսը они оба...; они вдвоем (19)
 ■ երկու կողմի - туда-обратно, в два конца (27)
 երկուշաբթի ~ի (в ед.) - 1. понедельник 2. в понедельник (15)
 երջիկ ~ի (в ед.) - колбаса (5)
 երջանիկ - счастливый (14)
 երջանկահիշատակ - употребляется перед названием чина и именем скончавшегося священника любого ранга (36, "Справка")
 երրորդ - третий (11)
 եփել ~ի - стряпать; готовить (8, упр. 2; 18)

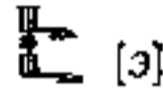
Գ [զ]

զանգ ~ի - звонок; դասի (դասախոցոցի) զանգ звонок на урок (с урока) [20]
 ■ զանգը խի/ել ~ի տալ - давать звонок (20)
 զանգահարել ~ի - звонить (25)
 զարգանալ ~ի - развиваться (22); զարգացած развитой (22); развитый (36); զարգացնել ~ի - развивать (22)
 զարգացում ~ի (в ед.) - развитие (22)
 զարդ(եր) ~ի, զարդեղեն ~ի собир. (в ед.) - украшения (10)
 զարկերակ ~ի - пульс (23)
 զարմանալ ~ի - удивляться (31, упр. 3)
 զարմանալի - удивительный; զարմանալի է - удивительно сказ. (16)
 ■ զարմանալի՛ բան (է) - удивительная вещь (штука, -кое дело)! (29)
 զրահմուկ ~ի - занятие (37)
 զրահվել ~ի - заниматься (чем?) [29, упр. 2а]; զրահված եմ - я занят(а) [24]

զրուակ ~ի - прогулка (15, упр. 3а)
 զրուաշրջային [զբօսաշարձային]. ~ ընկերութիւն ~ի - туристическая компания (33)
 զրուաշրջիկ [զբօսաշարձիկ] ~ի - турист (32)
 զրուսել ~ի - прогуливаться; прокатиться (37)
 զգալ ~ի - чувствовать (27)
 զգեստ ~ի - платье (женское) [8]
 զգեստացու ~ի - отрез на платье (женское) [21]
 զեկուցել ~ի - докладывать, делать доклад (31)
 զեկուցող ~ի - докладчик (31)
 զեկուցում ~ի - доклад (31)
 ■ զեկուցում կարդալ ~ի - читать (делать) доклад (31)
 զեղ ~ի (в ед.) - скидка (31)
 ■ զեղ անել - делать скидку (31)
 զինվոր ~ի - солдат (3)
 զոհ ~ի - жертва (31)
 ■ զոհ դառնալ՝ զնալ ~ի - становиться жертвой (31)

գոհվել *~կտի* - 1. становиться (пасть) жертвой 2.
 իրեն գոհել жертвовать собой (31)
 գոլ - прохладный (13)
 գոլացուցիչ - 1. пр. прохладительный 2. с *~ի*
 прохладительное (27)
 գոլութիւն *~րի* (в ед.) - прохлада, свежесть (37)
 գորապար *~ի* - 1. полководец 2. генерал (32,
 упр. 1а)

գորք *~ի* - войско (31)
 գրվել [зэркэл] *~կտի* - лишать; գրվել *~կտի* -
 лишаться (32)
 գրուցել *~կտի* - беседовать (18)
 գրուցանիւմ ед. *~ի* - колготки (8)
 գրուհեռ - параллельный (19)
 գրւղ 1. с *~ի* - пара (21) 2. пр. четный
 է, էի... - см. 1, т. 1

[э]

է - ну! (17)
 էժան *~ի* - 1. пр. дешевый 2. н дешево (21)
 էժան/անալ *~արի* - дешеветь, становиться
 дешевле (30)
 էլ - 1. союз тоже, и (не носит ударения, чи-
 тается слитно) [1] 2. мод. даже (12)
 * էլ ..., էլ ... - и..., и... (и так, и так) [22]
 էլ - больше (отныне) [22]

* էլ չեմ (չենք) խոսում այն մասին, որ - не
 говоря уж о том, что (22)
 էլեկտրակայան *~ի* - электростанция (35)
 էլեկտրական - электрический (16)
 էլեկտրականութիւն *~րի* (в ед.) - электричест-
 во (17)
 էլեկտրաարք *~ի* - электроприбор (22)
 էջ *~ի* - страница (+ пер.) [35]

[թ]

ընդամենը - 1. в общем (в общей сложности) [21]
 2. всего (30, упр. 1)
 ընդարձակ - широкий (22, упр. 1); пространный
 ընդդեմ *предл.* - против (31)
 ընդհակառակը - наоборот, напротив (27)
 ընդհանրապես - вообще; обычно (15)
 ընդհանուր - общий (23, упр. 1)
 ընդհատել *~կտի* - прерывать (25)
 ընդմիջում *~մի* - перерыв; перемена; ընդմիջ-
 մանը в перерыве... (4)
 ընդունել *~կտի* - принимать; давать аудиенцию
 (36); ընդունվել *~կտի* - 1. приниматься 2.
 поступать (в вуз...) [20]

ընդունում *~մի* (в ед.) - принятие (15, упр. 2)
 ընթրել *~կտի* - ужинать (4)
 ընթրիք *~ի* - ужин; ընթրիքին на ужин; к ужину (5)
 ընկեր *~ու* - товарищ; друг; յ ընկերուհի *~ու* -
 подруга (16)
 ընկերութիւն *~րի* - компания; общество (33)
 ընկնել *~ու* - падать (+ пер.) [32]
 ընտանիք *~ի* - семья (2)
 * ընտանյոք հանդերձ - всей семьей (33)
 ընտրել *~կտի* - выбирать (21); избирать
 ըստ *предл.* (+ *дат.*) - согласно; по (35)
 * ըստ երևույթին - по-видимому, видимо,
 кажется, вероятно (12)

[ի]

թագապար *~ի* - король (37, упр. 3); յ թագուհի
~ու королева (29)
 թաթ *~ի* - лапа (28, упр. 5)
 թալանչի *разг.* *~ի* - грабитель (23, упр. 1)
 թան *~ի* (в ед.) - тан (разбавленное водой
 мацони) [5]
 թանգարան *~ի* - музей (32)
 թանկ *~ի* - 1. пр. дорогой 2. н дорого (20)
 * թանկ կտուր [նէստը] *~ի* - дорого обходиться
 (20)
 թանկագին - дорогой (человек...) [26]
 թանկ/անալ *~արի* - дорожать, становиться
 дороже (30)
 թաշկինակ *~ի* - (носовой) платок (9, упр. 1, 2)
 թատրոն *~ի* - театр (35)
 թափել *~կտի* - 1. выбрасывать 2. выливать;

թափվել *~ի* впадать (о реке) - 37, упр. 1
 թաքցնել [տաքցնել] *~արի* - 1. прятать 2.
 скрывать (7, упр. 1д)
 թե' союз - что (обычно употребляется после
 թվում է, կարծում եմ) [26]
 թե² союз - или, ли; да (употребляется при
 перечислении парами) [32]; տանը թե դպրոցում
 дома или в школе; дома ли, в школе ли
 * թե'..., թե'... - и..., и... (10)
 թե' - или? (7); տանը, թե' դպրոցում дома или в
 школе?
 թեմ - хотя, хоть (и); несмотря на то, что (13)
 թեթև - 1. пр. легкий 2. н легко (5); слегка
 * թեթև ատլետիկա *~ի* (в ед.) - легкая атлетика (29)
 թեթև/անալ *~արի* - становиться легким (легче) [24]
 թեմա *~ի* - тема (24, упр. 1, 31, упр. 4)

թել ~ի (в ед.) - чай (5)
 ք թել խմել ~ից, թելել ~ից - пить чай (5)
 թև ~ի - 1. рука (от плеча) - 9 2. рукав (8)
 թերթ ~ի - газета (18)
 թերի - неполный; незаконченный (20)
 թերևս ~ի (в ед.) - уклон; թերևսով с
 уклоном (19)
 թիմ ~ի - команда (29)
 թիվ ~ի - 1. цифра (11) 2. число (11) 3. количество
 (19) 4. (թ.) год (г.) (14)
 թղթակից [տփախից] ~ից - корреспондент (31,
 упр. 3); յ թղթակցուհի ~ուհի - корреспондентка
 թշնամի [տշնամի] ~ուհի - враг (31)
 թող mod. - пусть, пускай; да (25)
 թողնել ~ից - оставлять (20); *пое.* թող, թողե՛ք
 թոշակ ~ի - 1. стипендия (20) 2. (Կենտրոնական)
 пенсия

թոռ ~ուհի (մի. թոռներ) - внук; յ թոռնուհի ~ուհի
 внучка (18)
 թոքեր ~ի - легкие (23, упр. 5)
 թռիչք ~ի - 1. вылет (33, упр. 1а) 2. полет
 թռչել [թփչոլ] ~ուհի - летать (11, упр. 76; 21, упр.
 36)
 թվալ ~ուհի - казаться (26)
 թվել ~ից - перечислять (16)
 թրաշուշան ~ի - гладиолус (28)
 թրջվել [թրջվոլ] ~ից - мокнуть, промокать (13)
 թույլատրել ~ից, թույլ տալ - разрешать;
 позволять (33)
 թուր ~ի - меч (31)
 թուրք ~ի - 1. с турок (22, упр. 1, 32) 2. *пр.*
 թուրքական турецкий (32)
 թուփ ~ի - куст (28)

[Ջ]

ժամ ~ի - час (12); (урока) [19]; ժամերով
 часами (29)
 ք ժամը քանիսի՞ն - во сколько?, в который час? (12)
 ք ժամը քանի՞սն է - который час? (12)
 ժամագործ ~ի - часовщик (12)
 ժամադրվել [ձամադրեալ] ~ից - назначать
 свидание (встречу) [24]
 ժամանակ ~ի - 1. с время 2. *п/п* (+ *род.*, *кроме шри.*,

այդ, այն) во время (10)
 ք ժամանակ կորցնել ~ից - терять время (26,
 упр. 4)
 ժամանել ~ից - прибывать (34)
 ժամացույց *եդ.* ~ի - часы (10)
 ժամերգութուն ~ուհի - служба (в церкви) [36]
 ժողովուրդ ~ի [ձողոթուրդ] - народ (14)

[Ս]

իզուր - зря; напрасно (29)
 իհարկե - конечно (же) [7]
 ի հիշատակ (+ *род.*) - в (на) память (27)
 իմ - *см.* ես
 իմանալ ~ուհի - знать (11)
 ք իմացած ինձ, որ - знай, что: чтоб ты
 знал(а), что (26)
 իմաստուն - 1. *пр.* мудрый (38) 2. *ս* ~ի мудрец
 ի միջի այլոց - между прочим (18)
 ինը (ինն) *իմից* (в ед. + *им.*, *вин.* ед. ч.) - девять
 (11)
 ինձ... - *см.* ես
 իննսուն [իննեսун] ~ի (в ед. + *им.*, *вин.* ед. ч.) -
 девяносто (11)
 ի՞նչ ~ի - 1. что? (3); что это за? (15, упр. 1) 2.
 ինչ *мест.* что (*то, что*) [26] 3. ինչ *союз* как
 (*два дня, как*) [23]
 ք ի՞նչ անեմ (անե՛ք) *ввод.* - что (ж) делать мне
 (нам)?!; ну и что (ж)! (24)
 ք ինչ ասել կուզի - что (ничего) и говорить (28)
 ք ի՞նչ ասեմ (ասե՛ք) - что мне (нам) сказать?
 (22)
 ք ի՞նչ արած - что поделаешь (поделаете)? (22)
 ք ի՞նչ ես (եք) ասում - что ты говоришь (Вы
 говорите)! (12)

ք ինչ է *ввод.* - ты (Вы) что(, *не знал...*)? (33)
 ք ի՞նչ էիր (էիք) կարծում հապա - а что ты
 думал (Вы думали)?! (31)
 ք ի՞նչ է պատահել - что случилось (стряслось)? (25)
 ք ինչի՞ց է - отчего (с чего) это? (23)
 ք ի՞նչ կա - что случилось (стряслось)? (25)
 ք ի՞նչ կա որ - в чем дело? (25)
 ք ի՞նչ կա որ - (а) что ж!
 ք ի՞նչ կասես (կասե՛ք) - что (ты) скажешь (Вы
 скажете)? (29)
 ք ինչ որ է - как бы то ни было; впрочем (18)
 ք ինչ վերաբերում է ...ին - что касается чего -
 /кого-л.
 ինչպե՛ս - 1. как?; каким образом? (1, 11) 2.
 ինչպես как (14)
 ք ինչպես ասացի - как я сказал(а) [8]
 ք ինչպես ասվե՛ց ասվել է - как было сказано (14)
 ք ինչպես ասում են - как говорится (говорят) [36]
 ք ինչպես գիտես (գիտե՛ք) - как знаешь
 (знаете), как тебе (Вам) известно (30)
 ք ինչպես կուզես (կուզե՛ք, ուզում ես, ուզում
 եք) - как тебе (Вам) угодно (21)
 ինչպիսի՞ - 1. какой?; каковой? (8) 2. ինչպիսի
 какой...
 ինչո՞ւ - почему? (12)

Ինչո՞ւ է - почему (бы / ж) нет? (21)
 Ինքը (ինքն) - сам(а) [1, 23, см. тж 1, т. 3]; он(а):
 ед.: род. իր, дат., вин. իրեն, исход. իրենից
 от себя, из себя; с себя (30); твор. իրենով;
 мн.: им. իրենք, род., дат., вин. իրենց, исход.
 իրենցից от себя; из себя; с себя (30), твор.
 իրենցով
 Ինքն իրեն - сам (самого) себя (37)
 Ինքնաթիռ ~ի - самолет; ինքնաթիռի տոմս ~ի
 билет на самолет (33)
 Իշխան ~ի (ծովյ փրան; мн. ձկներ [дзэжнэр]) - фо-
 рель (37)
 Իջվել ~իջի - властвовать (+ пер.) - 35
 Իջվել ~ա - 1. снижаться (24, упр. 36) 2.
 опускаться; спускаться (24, упр. 36; 37)

L [Л]

Լամպ ~ի - ламп(очк)а (16)
 Լավ ~ի - 1. н хорошо 2. пр. хороший (1)
 Լավ զգալի ~իջի - чувствовать (себя) хорошо
 (23); Լավ չեմ զգում чувствую себя плохо
 (неважно), мне нездоровится (23)
 Լավ/անլավ ~իջի - 1. улучшаться, становиться
 лучше (33) 2. выздоравливать, поправляться
 (23)
 Լաց լինել (լալ см. 2, т. 8в) - плакать (32); наст.
 Լաց եմ լինում..., прош. нэсов. Լաց էի լի-
 նում..., прош. сов. Լաց եղա..., пов. Լաց եղ-
 իր, Լաց եղեք
 Լեզու¹ ~ի - язык (орган) [9]
 Լեզու² ~ի - язык (общения)
 Լեռ ~ան (мн. Լեռներ) - гора (22, упр. 1; 32)
 Լեռնային - горный (22, упр. 1)
 Լիզել ~իջի - лизать (23, упр. 4)
 Լիճ շիճ - озеро (37)
 Լինել - быть; бывать (11, упр. 26; 12, 30, ыпр.
 1); прош. сов. եղա, եղար, եղավ..., по. եղիր,
 եղեք
 Լի(քը) + твор. - полный; полно (15)
 Լարդ ~ի (в ед.) - печень (23, упр. 5)
 Լոզանք ~ի - ванна (купанье) (7)
 Լոզանք ընդունել ~իջի - принимать ванну (7)
 Լոլիկ ед. ~ի - помидоры (21)
 Լող ~ի (в ед.) - плавание (29)
 Լողազգեստ ед. ~ի - купальник; плавки (29)
 Լողալ ~իջի - плавать, купаться (29)
 Լողանալ ~իջի - купаться (в ванне...) [7]
 Լողասենյակ ~ի - ванная (17)
 Լողավազան ~ի - (плавательный) бассейн (29)
 Լողափ ~ի - пляж (29)

Խսել - а; но (5)
 Խնայան - истинный, настоящий; действитель-
 ный (37)
 Խնայել - тотчас, тут же; сразу (же); сейчас (же)
 [37]
 Իր... - см. ինքը
 Իրադարձություն ~ի - событие (36)
 Իրականում - на самом деле, в действитель-
 ности (18)
 Իրար - друг друга; друг другу (9); Իրար հետևից
 - один за другим (15, упр. 1); род., дат., вин.
 իրար, исход. իրարից, твор. իրարով
 Իրոք (իր) - действительно; на самом деле; по-
 истине (12)

Լռություն ~ի (в ед.) - 1. тишина 2. молчание .
 (32)
 Լիւիփոն ~ի - трубка (телефонная) [25]
 Լսել ~իջի - слушать; слышать (9); Լսող ~ի
 послушный, смир(ен)ный (28)
 Լվանալ ~իջի (լվալ ~իջի) - 1. мыть, умывать 2.
 стирать (34); Լվացվել ~իջի - мыться, умы-
 ваться (4)
 Լվացք ~ի (в ед.), ~ անել - стирать (31, упр. 3)
 Լրագիր ~ի - газета (18)
 Լցնել [լեզնել] ~ի - 1. наполнять 2. наливать (6);
 Լցվել ~իջի - наполняться (6)
 Լուծել ~իջի - 1. решать; разрешать (22) 2.
 решать, устраивать (33)
 Լույս ~ի - свет (34)
 Լույսը բացվել ~իջի - рассветать (28, упр. 1)
 Լուռ - 1. пр. молчаливый 2. н молча (32)
 Լուսամուտ ~ի - окно (16)
 Լուսանկար [լուսանար] ~ի - фото(карточка) [27]
 Լուսանկարել [լուսանարել] ~իջի - фотографи-
 ровать; Լուսանկարվել ~իջի - фотографиро-
 ваться (27)
 Լուսանկարչական [լուսանարչական]. ~ ֆո-
 ֆո ~ի - фотоаппарат (27)
 Լուսին ~ի (в ед.) - луна (37)
 Լուր ~ի - новости, весть (18)
 Լուրջ - 1. пр. серьезный (23, упр. 1) 2. н серьез-
 но
 Լուցկի ед. ~ի - спички (32)
 Լուցկու տոփի ~ի - спичечная коробка (32)

խաղ ~ի - игра (15)
 խաղ/ալ ~ալի - играть (15)
 խաղաղութ/յուն ~ութի (в ед.) - мир (не война) [14]
 խանութ ~ի - магазин (3); խանութից в магазине (купить) [21]
 խաշ/ել ~ելի - варить; խաշած вареный (5)
 խաչ ~ի - крест (31)
 ▫ խաչ հան/ել ~ելի, խաչակեր/ել [խաչահեղ] ~ելի - креститься (36)
 խաչմերուկ ~ի - перекресток (28)
 խելացի ~ի - 1. пр. умный (13, упр. 2; 22) 2. н умно, с умом (22)
 խելոք ~ի - тихий, смир(ен)ный (28)
 խեղդ/ել ~ելի - душить (22)
 խեղճ пр., с (~ի) - бедный (достойный жалости) [30]
 խիստ - 1. пр. строгий 2. н строго 3. н весьма, слишком (12)
 խիտ - плотный (19)
 խլ/ել ~ելի - отнимать (24)
 խմբակ [խմբակ] ~ի - группа (29)
 խմ/ել ~ելի - пить (5)
 խմիչք ~ի - спиртное (26)
 խմորեղեն ~ի (в ед.) - мучное (26)
 խնամքով - заботливо, с заботой (23, упр. 4)
 խնդր/ել [խնդրել] ~ելի - просить
 խնդրեմ [խնդրեմ] - 1. пожалуйста 2. (в ответ на շնորհակալութ/յուն "спасибо") не за что!; на здоровье! (6)
 խնձոր [խնձոր] ~ի - яблоко (28)

խնձորեղեն [խնձորենի] ~ի (խնձորի ծառ ~ի) - яблоня (28)
 խոզ ~ի - свинья (28)
 խոհանոց ~ի - кухня (17)
 խոհարար ~ի - повар; խոհարարուհի ~ի - повариха, кухарка, стряпуха (3, упр. 4а)
 խոշոր - крупный (35)
 խոսակցութ/յուն ~ութի - разговор (25)
 խոս/ել ~ելի - говорить (высказываться) [9]
 խոսենք поговорим (12)
 խոստ/անալ ~ալի - обещать (17)
 խոստովան/ել ~ելի - признаваться; сознаваться (31)
 խոսք ~ի - слово (высказывание) [35]
 խոր - 1. пр. глубокий (23, упр. 4) 2. н глубоко; вглубь (37)
 խորհրդային [խորհրդային] - советский
 խորհրդանիշ [խորհրդանիշ] ~ի, խորհրդանշան [խորհրդանշան] ~ի - символ (31)
 խորհ/ուրդ ~ի [խորհուրդ], ~որդի - совет (назидание) [20]
 ▫ խորհ/ուրդ տալ - советовать (20)
 խորհ/ուրդ ~ի - совет (администрация)
 խորրված ~ի (в ед.) - шашлык (27)
 խստապահանջ - взыскательный, строгий (36)
 խրատ ~ի - наставление (36)
 ▫ խրատ(ներ) տալ (խրատ/ել ~ելի) - наставлять (36)
 խուզ/ել ~ելի - стричь (волосы, овец) [24]

ծագ/ում ~ման (в ед.) - происхождение;
 ծագումով родом, по происхождению (24)
 ծալ/ել ~ելի - 1. сгибать (9) 2. складывать
 ծախս/ել ~ելի - расходовать; тратить (29)
 ծածկ/ել ~ելի - покрывать (23, упр. 4);
 ▫ ծածկված լինել - быть усталым (покрытым, накрытым) [6]
 ծաղիկ ~ի - цветок (16)
 ծաղկաման ~ի - ваза (цветное) [16]
 ծաղկանոց ~ի - цветник (28)
 ծաղկ/ել ~ելի - расцветать (13); ծաղկեց/ել ~ելի - способствовать процветанию, развивать (37)
 ծաղկեփունջ ~փնջի [ճաղկաբույս] - букет (16)
 ծամ/ել ~ելի - жевать (9)
 ծայր ~ի - конец (25)
 ▫ (հազիվ) ծայրը ծայրին հասց/ել [հասցանալ] ~ելի - (еле, с трудом) сводить концы с концами (30)
 ծանոթ пр., с (~ի) - знакомый (23, упр. 4; 34)
 ծանոթ/անալ ~ալի - знакомиться (26); ծանո-

թաց/ել ~ելի - знакомить; представлять (26)
 ծանոթութ/յուն ~ութի - знакомство (35, упр. 1)
 ծանր [ճանր] - тяжелый (15)
 ծառ ~ի - дерево (28)
 ծառայ/ել ~ելի - служить (9)
 ծեր - 1. пр. старый 2. с ~ի старик (3)
 ծերանոց ~ի - дом престарелых (18)
 ծիծաղ/ել ~ելի - смеяться (над) [31, упр. 2]
 ծխ/ել ~ելի - курить (36, упр. 2)
 ծննդավայր [ճննդավայր] ~ի - родина (место рождения) [32, упр. 16, 35]
 ծնող(ներ) ~ի - родители (1)
 ծնվ/ել [ճնվել] ~ելի - рождаться (14)
 ծոռ ~ի - правнук; правнучка (30, упр. 1)
 ծով ~ի - море (37)
 ծրագիր ~ի - программа (32)
 ծունկ ծնկ [ճնկ] - колено (9)

Կա - есть, имеется; существует (6); *прош. несоев.*
 Կար; в остальных случаях употребляются
 формы глагола չիսել
 Կազմ ~ի - состав (34)
 Կազմակերպել ~իցի - организовать (27)
 Կազմակերպիչ ~ի - организатор (36)
 Կազմել ~իցի - составлять; образовывать; կազմվել
 ~ից - составляться... (11)
 Կար ~ի (в ед.) - молоко (5)
 Կաթողիկոս ~ի - католикос (32)
 Կաթողիկոսարան ~ի (в ед.) - Католикосат (36)
 Կաթսա ~ի - котел (36)
 Կախել ~իցի - вешать; развешивать (16)
 Կախիչ ~ի - вешалка (16)
 Կաղ *пр.*, с (~ի) - хромой (31, упр. 2)
 Կաղամբ ~ի - капуста (8, упр. 2; 21)
 Կամ - или (5)
 * կամ..., կամ... - или..., или... (22)
 Կամաց - тихо (*небыстро; негромко*) [26, упр. 4]
 * կամաց-կամաց - потихоньку; постепенно; со
 временем (22)
 Կամերային. ~ դահլիճ ~ի - камерный зал (35)
 Կայծ ~ի - искра (37)
 Կանայք, կանանց... - см. կին
 Կանաչ *пр.*, с (~ի, в ед.) - зеленый (28)
 Կանգ առնել ~ու - останавливаться; стать (12)
 Կանգնել ~իցի - 1. стоять (20, 35) 2. останавли-
 ваться (35)
 Կանխիկ (փողով) - наличными (21)
 Կանչել ~իցի - звать; вызывать (25)
 Կաշի ~ի - 1. кожа 2. шкура (28, упр. 5)
 Կապել ~իցի - 1. связывать 2. перевязывать (23,
 упр. 4); կապվել ~իցի - держать связь; связы-
 ваться (36)
 Կապույտ *пр.*, с (~ի, в ед.) - синий; голубой (14,
 упр. 1; 28)
 Կառավարական - правительственный (35)
 * կառավարական տուն *գրեթե* - дом правитель-
 ства (35)
 Կառավարություն ~ու - правительство (32)
 Կառուցվել ~ից - строиться (33)
 Կառուցում ~ու (в ед.) - стройка (*действие*) [32]
 Կասետ ~ի - кассета (16)
 Կասկածել ~իցի - 1. сомневаться (26) 2. подоз-
 ревать
 Կապիճ ~ի - мел (19)
 Կատակ ~ի - шутка (14)
 * կատակ անել (կատակվել ~իցի) - шутить (14)
 Կատու ~ի - кошка; кот (28)
 Կարագ ~ի (в ед.) - масло (*сливочное*) [5]
 Կարդալ ~իցի - читать (9, упр. 3; 10)
 Կարել ~իցի - шить; կարել տալ - шить (*давать*
сшить) [21]
 Կարելի է - можно (25)
 Կարևոր ~ի - важный (34)
 Կարիք ~ի. ~ ունենալ ~իցի գգ/ալ ~իցի (+ *дат.*,

неопр.) - нуждаться; понадобится (23)
 Կարծեմ, կարծում եմ - полагаю, думаю; по-
 моему (12)
 Կարծեք (թե) - кажется; похоже (на то, что) [21]
 Կարկին ~ի - циркуль (20)
 Կարկուտ ~ի (в ед.) - град (13)
 * կարկուտ է տեղում - выпадает град (13)
 Կարճ - короткий (18)
 * կարճ տափառ *ед.* ~ի - шорты (8)
 Կարճաթև - с короткими рукавами (8)
 Կարմիր *пр.*, с (~ի, ~իցի, в ед.) - красный (23,
 упр. 3; 28, упр. 5)
 Կարմրել [կարմրել] ~իցի - краснеть (+ *пер.*) [26]
 Կարող - умелый; способный (22)
 * կարող եմ - я могу (в силах) [11]
 * կարող է պատահել - может быть (24)
 Կարողանալ ~իցի - мочь (35, упр. 1)
 * կարողացածի չափ - по мере (своих)
 возможностей, в меру (своих) сил (16)
 Կարոտ ~ի (в ед.) - тоска (*по*) [32, упр. 1a]
 Կարոտել ~իցի - скучать (*по*) [12]
 Կարտոֆիլ (в ед.) ~ի - картофель (5)
 Կեղտոտ - грязный (26, упр. 4)
 Կենդանի - живой
 Կենդանի ~ի - животное (28)
 Կենսաբանություն ~ու (в ед.) - биология (19)
 Կենտրոն ~ի - центр (17)
 Կենտրոնական - центральный (17)
 * կենտրոնական ջեռուցում ~ու (в ед.) -
 центральное отопление (17)
 * կենտրոնական փուտ ~ի - главпочтамт (35)
 Կեռաս ~ի (в ед.) - черешня (31, упр. 3)
 Կես - 1. с ~ի, կեսի половина, пол- (12) 2. *пр.* незакон-
 ченный; неполный (20)
 Կեսգիշեր ~ի, ~ից (в ед.) - полночь (15, упр. 26)
 Կեսօր ~ից (в ед.) - полдень (1); կեսօրին - в пол-
 день (5)
 * կեսօրից հետո - пополудни, после обеда (12)
 Կերա... - см. ուտել
 Կերակրել ~իցի - кормить (31, упр. 3)
 Կերակուր ~իցի - еда (6)
 Կեցցեն (կեցցեք, կեցցե՛, կեցցեն) - молодец!
 (молодцы!) [35]
 Կին *իկոպ* - 1. женщина 2. жена (3); *մն.*: *սմ.*
 կանայք, *род.*, *дат.*, *вин.* կանանց, *исход.*
 կանանցից, *твор.* կանանցով
 * կանանց սրահ ~ի - женский салон (24)
 Կինոթատրոն ~ի - кинотеатр (25)
 Կինոնկար [կինոնեյար] ~ի - (кино)картина, (кино)
 - фильм (16, упр. 1, 25)
 Կիսազուլիս *ед.* ~ի - носки (8)
 Կիսատ - незаконченный; неполный (20)
 Կիրակի ~ի (в ед.) - 1. воскресенье 2. в вос-
 кресенье (15)
 Կլոր. ~ տարին - круглый год (14, упр. 1)
 Կծել ~իցի - кусать(ся) [9]

կծու - горький, острый (вкус) [6]
 կղզի [կաճի] ~ու - остров (33, упр. 1а)
 կծալել [կաճալ] ~ելիք - чистить (кожуру) [6]
 կյանք ~ի (в ед.) - жизнь (10)
 ■ կյանքը բեզ (Ձեզ) - приказал(а) долго жить
 (формула, употребляемая при сообщении о
 смерти кого-л.) - 30
 կնուկ ~ի - крещение (18)
 կնքա/հայր [կանկահայր] ~ելուք - крестный (30)
 կնքա/մայր [կանկամայր] ~ելուք - крестная (30)
 կշռել [կաշիռ] ~ելիք - 1. весить 2. взвешивать
 (32)
 կշտ/անալ [կաշտանալ] ~ուլիք - наестся (6)
 կոխել ~ելիք - наступать (ногой) [9]
 կոկիկ - аккуратный (16)
 կոկորդ ~ի (в ед.) - горло (9)
 կող ~ի - бок (23, упр. 5)
 կողմ ~ի - сторона (23)
 կողմից ը/ը (+ род.) - 1. со стороны (36) 2. -ом
 (твор.); կատարվել է մեկի կողմից совершенно
 неким
 կողմնակից ~ելիք - сторонник (31)
 կողքին ը/ը (+ род.) - рядом с; возле; у (6)
 կոճակ ~ի - пуговица (8)
 կոճկել ~ելիք - застегивать (8)
 կոշիկ ед. ~ի - 1. туфли 2. собир. - обувь (8, 21)
 կոշկեղեն ~ի (в ед.) - обувь (21)

[h]

հագնելու ~ելիք - 1. быть сытым 2. пер. насыща-
 ться, быть насыщенным (37)
 հագնել ~ու - надевать (на себя); հագնվել
 [հայկնավել] ~ելիք - одеваться (4)
 հագնատ ~ի - одежда (4)
 հազար ~ի (в ед. + им., вун. ед.ч.) - тысяча (11)
 հազարամյակ ~ի - тысячелетие (30, упр. 1)
 հազիվ - едва; еле(-еле) [30]
 ■ հազիվ թե - вряд ли (37)
 հակառակ - противоположный (28)
 ■ հակառակ նրան՝ այն բանին, որ - несмотря
 на то, что (25)
 հաղարջ ~ի (в ед.) - 1. смородина 2. крыжовник (28)
 հաղթական - победный (32, упр. 1а)
 հաղթանակ ~ի - победа (32)
 ■ հաղթանակ տանել - одержать победу (32,
 упр. 1а)
 հաղթել ~ելիք - побеждать (29)
 հաղորդում ~ումի - передача (по радио...) [15,
 упр. 36]
 հաճախ - часто (10)
 հաճախել ~ելիք - ходить (в школу...) [19]
 հաճելի - приятный (13); հաճելի է приятно сказ.
 հաճույք ~ի (в ед.) - удовольствие; наслаждение
 (24); հաճույքով с удовольствием (29, упр. 1)
 ■ հաճույք ստանալ ~ուլիք - получать удовольс-

կոչել ~ելիք - называть; կոչվել ~ելիք - называться (14)
 կոչում ~ումի - звание (32, упр. 1а)
 կով ~ի - корова (28)
 կոտորել ~ելիք - резать (народ) [14]
 կորել ~ու - теряться; исчезать; деться
 կորցնել ~ելիք - потерять; терять (26, упр. 4)
 կապիկ [իկնել] - примыкать; быть смежным (17)
 կռվել [կաճել] ~ելիք - воевать; сражаться (31)
 կտոր ~ի, կտորեղեն ~ի (в ед.) - ткань (21)
 կտրել [կատրել] ~ելիք - 1. резать (6) 2. стричь
 (волосы) [24]
 կրակ ~ի - огонь (27) կրակ ~ վառել ~ելիք անել -
 зажигать (разводить) огонь (27)
 կրել ~ելիք - носить (9)
 կրթություն [կարտյուն] ~ումի (в ед.) - образова-
 ние (36, 20)
 կրկնել [կարկնել] ~ելիք - повторять (11)
 կրկնություն [կարկնություն] ~ումի - повторение (24)
 կրոն ~ի - религия (36)
 կրունկ կրկնիկ [կարոնկ] - пятка (9)
 կոլ տալ - тлотать (9)
 կույր ը, ս (~ի) - слепой
 ■ կույր աղիք ~ի (в ед.) - 1. аппендикс, слепая
 кишка 2. аппендицит (23)
 կուլտ - 1. пр. сытый (6) 2. н досыта
 կուտակել ~ելիք - набирать (аккумулировать) [27]

твие; наслаждаться (25)
 համ ~ի - вкус (еды...) [9]
 ■ համը անել ~ու տեսնել ~ու (համտեսնել ~ելիք)
 - пробовать (на вкус); дегустировать [9, 37]
 համագործակցել ~ելիք - сотрудничать (22)
 համալիր ~ի - комплекс (строек)... [32]
 համալսարան ~ի - университет (3)
 համակարգիչ ~ի - компьютер (15)
 համաձայն ~ի - я согласен (-на) [29]
 համաձայն ը/ը, ը/ը (+ dat.) - согласно; по (35)
 համաձայնվել ~ելիք - соглашаться (17)
 համատեղ. - ձեռնարկություն ~ումի - совмест-
 ное предприятие (22)
 համար¹ ս ~ի - номер (11, упр. 26; 17, упр. 4, 21)
 համար² ը/ը (+ род., за исключением ինձ, թեզ,
 մեզ, ձեզ) - для; для того, чтобы; ради (11, 29,
 упр. 1; 31)
 համարել ~ելիք - считать (как, за); համարվել
 ~ելիք - считаться (19)
 համարյա - почти (16)
 համբերել ~ելիք - терпеть (проявлять
 терпение) [33]; ի համբերում օմս / ей не
 терпится (34)
 համբույր ~ի - поцелуй
 համբուրել ~ելիք - целовать (9); համբուրվել
 ~ելիք - целоваться

համեղ, համուլ - вкусный (6)
համեմախարար - сравнительно (15)
համեմատել ~*պի* - сравнивать (37);
համեմատվել ~*պի* - сравниваться (32)
համեստ - 1. *пр.* скромный (13, упр. 2; 30) 2. *н* скромно (10, упр. 1)
համերաշխ - 1. *пр.* дружный, мирный; солидарный 2. *н* дружно..., в согласии (18)
համերգ ~*ի* - концерт (25)
համերգարան ~*ի* - концертный зал (35)
համոզել ~*պի* - убеждать (34); **համոզված եմ** - я убежден(а)
Հայաստան ~*ի* - Армения (13)
հայ - 1. *с* ~*ի* армянин; *ж* **հայուհի** ~*ու* армянка 2. *пр.* армянский (3, упр. 1а); из Армении (18)
■ հայ ժողովրդի [jo'govardʰi] **ստանություն** ~*ան* (в ед.) - история армянского народа (19)
Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցի ~*ու* (в ед.) - Святая Армянская Апостольская Церковь (36)
հայելի ~*ու* - зеркало (7)
հայերեն (в ед.) - 1. *с* ~*ի* армянский (язык) 2. *пр.* армянский; *пр.*, *н* на армянском (языке); *н* по-армянски (11)
հայկական - армянский (11, упр. 2а; 22)
Հայոց - **աշխարհ** ~*ի* (в ед.) **երկիր** ~*ի* (в ед.) - страна Армения (32, упр. 16)
■ հայոց լեզու ~*ի* (в ед.) - армянский (язык) [19]
■ հայոց հող ~*ի* (в ед.) - земля Армения (32, упр. 16)
■ հայոց ստանություն ~*ան* (в ед.) - история Армении (19)
հայտարարել ~*պի* - 1. объявлять 2. заявлять (32)
հայտնի - известный (36); **հայտնի է** известно сказ.
հայր *հոր* - отец; **հայրիկ** ~*ի* - пап(очк)а (1)
■ Հայր սուրբ ~*ի* - Святой Отец! (*эпитет иеромонаха, верховного архимандрита и архимандрита армянской церкви*) [36 "Справка"]
հայրաբար - по-отцовски (36)
հայրանուն ~*ան* - отчество (2)
հայրենական ~ **արտադրության** - отечественного производства (22)
հայրենակից ~*պի* - земляк (32); *ж* **հայրենակցուհի** ~*ու* землячка
հայրենասեր *пр.*, *с* (~*ի*) - патриот (32, упр. 1а)
հայրենասիրություն ~*ան* (в ед.) - патриотизм (31)
հայրենի - родной (о земле...) [32, упр. 1а]
■ հայրենի հող ~*ի* (в ед.) - родная земля (32, упр. 1а)
հայրենիք ~*ի* (в ед.) - родина; отчизна (22, упр. 1; 31)
հայրություն *собир.* ~*ան* (в ед.) - армяне, армянство (35)
հանած - минус *мат.* (11, упр. 1)
հանգիստ - 1. *с* ~*ություն* [հանգեստյան], ~*ան* (в ед.)

отдых (37) 2. *пр.* спокойный 3. *н* спокойно (15)
■ հանգիստն անցկացնել ~*պի* - проводить (свой) отдых (37)
հանգչել ~*պի* - 1. покоиться (32) 2. гаснуть
հանգստանալ [հանգեստանալ] ~*ան* - 1. отдыхать (6, упр. 1, 17) 2. успокаиваться
հանգստավայր [հանգեստավայր] ~*ի* - место отдыха (37)
հանդերձարան ~*ի* - гардероб, шкаф (16)
հանդերձարան ~*ի* - раздевалка (29)
հանդիպել ~*պի* - встречаться (3, упр. 16; 12, упр. 4; 17)
հանդիսավոր. - **ւերապի** - торжественно (36)
■ հանդիսավոր նիստ ~*ի* - торжественное собрание (31)
հանկարծ - вдруг; внезапно (23, упр. 4)
հանձնարարել ~*պի* - поручать; велеть (36)
հանձնել ~*պի* - 1. сдавать 2. вручать (20)
հանրախանութ ~*ի* - универмаг (21)
հանրապետություն ~*ան* - республика (32)
հանուն *предл.* (+ *род.*) - ради; во имя; за (31)
հաշվել ~*պի* - считать; **հաշվենք** давай(те) считать, сосчитаем (11)
հաշվիչ ~*ի* - калькулятор (20)
■ հաշվիչ մեքենա ~*ու* - вычислительная машина (22)
հաշի - 1. *пр.* дружный, мирный; солидарный 2. *н* дружно..., в согласии (18)
հաշտվել ~*պի* - мириться (31)
հաչել ~*պի* - лаять (28)
հապա - а; же; в таком случае, тогда (32, упр. 16; 37)
հաջող - 1. *пр.* успешный 2. *н* успешно (20)
հաջողություն ~*ան* - успех; удача; **հաջողությամբ** - удачи тебе (Вам)! (3, упр. 16; 16)
հաջորդ ~*ի* - следующий (20)
հաջորդել ~*պի* - следовать; идти на смену (36)
հասարակ - простой (23)
հասկանալի ~ **ստանություն** - по понятным причинам (22); **հասկանալի է** понятно сказ.
հասնել ~*ու* - 1. доходить; достигать (13) 2. успевать 3. наступать (о времени) [12] 4. достигать (13)
հասունություն ~*ան*, ~*ան* **վայրկյան** ~*ի* - аттестат зрелости (20)
հավ ~*ի* - курица (15, упр. 1; 28)
հավանարար - вероятно (24)
հավանել ~*պի* (+ *вин.*) - нравиться; приглянуться (21)
հավասար ~*ի*. - է - равно (чему?) [11, упр. 1]
հավատ (հավատք) ~*ի* (в ед.) - вера (31)
հավատալ ~*պի* (+ *дат.*) - верить (26)
հավատացյալ *пр.*, *с* (~*ի*) - верующий (36)
հավաքել ~*պի* - 1. собирать 2. убирать (4) 3. набирать (*номер...*); **հավաքվել** ~*պի* собираться (*быть в сборе*) [6]
Հավերժական կրակ ~*ի* - Вечный огонь (32)
հան ~*ի* (в ед.) - штука (16)

հալալակ ~ի - пол (комнаты) [4, упр. 2а]
 հալալակ/ալալուղ ~ալալ [հатапәтлу] - ягода (28)
 հալալապետ - особенно (14); специально
 հալալու - специальный (29)
 հալալապետ пр., с (~ի) - родной; հալալապետեր
 собир. родня, родные (36)
 հալալ ~ի (в ед.) - юг (28)
 ա հալալ-արևելք ~ի (в ед.) - юго-восток (32)
 ք հալալ-արևմուտք ~ի (в ед.) - юго-запад (32)
 հալալային - южный
 հալալ ~ի (в ед.) - уважение (36)
 ա հալալ փայլել/ել ~ալալ - пользоваться уваже-
 нием, снискать уважение (36)
 հալալել ~ալալ - уважать (30); чтить (32)
 հալալի - уважаемый! (22, упр. 1, прим. 1)
 հալալապետ ~ի (в ед.) - туалет (7)
 ք հալալապետի փայլապետեր ~ի - принадле-
 жности туалета (8)
 հալալալ/ել ~ալալ - укладываться (наряжаться) [4]
 հալալ ~ի - сосед; ж հալալանուհի/ի ~ու
 соседка (19)
 հալալ¹ ~ի - этаж (17)
 հալալ² ~ի - налог (22)
 հալալա - 1. подходящий; удобный (13, упр. 2,
 22) 2. հալալապետ comfortable (22)
 հալալալ/ել ~ալալ - приспособляться (22)
 հալալալալ/ու ~ալալ - удобство (34)
 հալալ ~ի (в ед. + им., вин. ед. ч.) - сто (11)
 հալալալ ~ի - свадьба (12)
 ք հալալալ անել - справлять (гулять) свадьбу (12)
 հալալալալ/ու [հարестություն] ~ալալ - богатство
 (22, упр. 1; 32)
 հալալ ~ի - вопрос (22)
 հալալ/ել ~ալալ - спрашивать (3, упр. 16; 11)
 հալալալ пр., с (~ի) - богатый (13)
 հալալ ~ի (в ед.) - хлеб (5)
 հեծ/ել ~ու - ездить верхом; հեծած верхом на...
 (32, упр. 1а)
 հեղինակ ~ի - автор (30, упр. 1)
 հեղ¹ mod. - именно, ... самый (14)
 հեղ² (пр) союз - как только (37)
 հեղ - легкий (8); հեղ է - легко сказ. (8)
 հեղախոս ~ի - телефон; հեղախոսույց по теле-
 фону (25)
 հեղախոսապահ ~ի - телефонный звонок (25)
 հեղախոսային. ~ խոսակցութիւն ~ալալ - теле-
 фонный (по телефону) разговор (25)
 հեղակ ~ալալ - удаляться; отдаляться; հե-
 րաց/ել ~ալալ - освобождать, выгонять (12)
 հեղալ - 1. дальний 2. далекий (36)
 հեղ - 1. пр. далекий 2. н далеко (12) 3. п/л (+
 исход.) далеко (от) [18, упр. 1а]; հեղից из-
 дали, издалика
 հեղալալալալալ/ու ~ալալ (в ед.) - телевиде-
 ние (15)
 հեղալալալ ~ի - телевизор (4)
 հեղ¹ - назад; взад (22)
 ք հեղ գ/ալ ~ալալ - отходить назад, отступать (22)

հեղ² п/л (+ род., за исключением ինձ, քեզ, մեզ,
 ձեզ) - (вместе) с (11)
 հեղալալալ [հեղալալալ], հեղալալալալ
 [հեղալալալալ] - интересный (15)
 հեղալալալ/ել [հեղալալալ] ~ալալ - интересоваться
 (19, упр. 26, 36); հեղալալալ [հեղալալալ] -
 интересующий (36)
 հեղալալալ/ու [հեղալալալալ] ~ալալ - инте-
 рес (25); հեղալալալալալ с интересом;
 интересно (25)
 հեղալ/ել ~ալալ - следовать; следовать (31)
 հեղալալ н, п/л (+ род.) - позади; за (15, упр. 1, 28)
 ք հեղալալ գ/ալ ~ալալ - оставаться позади (15)
 հեղալալ ~ի - следующий; հեղալալալ следую-
 щее (36)
 հեղ 1. н потом; затем; после (4) 2. п/л (+ исход.)
 после; по (5, 6, упр. 1) 3. п/л (+ вин.) через (16)
 հեղալալ пр., с (~ի) - дежурный (34)
 հեղ - 1. с ~ի герой (31) 2. пр.герой (հեղ
 քաղաք город-герой); героический
 հեղալալ - героически (31)
 հի/ալալ ~ալալ - восхищаться (37)
 հիալալ - 1. пр. замечательный; чудесный (27)
 2. н замечательно...
 հիալ - сейчас; теперь (6, упр. 1; 11)
 հիալալ/ի ~ալալ - основатель (36)
 հիալալ ~ի - основной (37)
 հիալ/ել ~ալալ - основать (22)
 հին пр., с հին - старый (32); пр. древний (22, упр. 1)
 հինգ ~ի, հինգ [հենգ] (в ед. + им., вин. ед. ч.) -
 пять (11)
 հինգալալ ~ի (в ед.) - 1. четверг 2. в четверг (15)
 հիշալալ ~ի - память (о...) [27]
 ք հիշալալի օր ~ի - день памяти (о жер-
 твах...) [14]
 հիշ/ել ~ալալ - 1. вспоминать (12) 2. запоминать
 (16); հիշեց/ել ~ալալ - напоминать (31)
 հիշողութիւն ~ալալ - 1. (в ед.) память (способ-
 ность) - 16 2. воспоминание
 հիսուն ~ի (в ед. + им., вин. ед. ч.) - пятьдесят (11)
 հիվանդ пр., с (~ի) - больной; нездоровый (23)
 հիվանդանոց ~ալալ - заболеть; болеть (23)
 հիվանդանոց ~ի - больница; հիվանդանոցից
 դուրս գ/ալ [զերզլ] ~ալալ - выписываться из боль-
 ницы (23)
 ք հիվանդանոց փայլ/ել ~ալալ - лечь в больницу,
 госпитализироваться; հիվանդանոց փայ-
 կեց/ել ~ալալ - положить в больницу, госпитали-
 зировать (23)
 հյուս ~ի - сок (5)
 հյուսիս ~ի (в ед.) - север (28)
 ք հյուսիս-արևելք ~ի (в ед.) - северо-восток (32)
 ք հյուսիս-արևմուտք ~ի (в ед.) - северо-запад (32)
 հյուսիսային - северный
 հյուս ~ի - гость(я) [26]
 հյուսանոց ~ի - гостиница (33)
 հյուսան ~ի - гостеприимный
 հյուսանի/ել ~ալալ - угощать (26)

հյուրաւորութիւն ~յութ - угощение (26)
հնարաւոր ~ի - возможный (25); **հնարաւոր է** - возможно; **հնարաւոր չէ** невозможно (25)
■ հնարաւոր րան է - возможно ли (такое)? (33)
հնդկահաւ [հենդահав] ~ի - индюк; индейка (28)
հնում - в старину (36)
հո (+ *вопр., отриц. форма*) - 1. неужели?, неужто?; ... же не...? (24); **հո չէ՞ս խաբուի** неужели (неужто) обманываешь?, *разг.* чай не обманываешь? 2. зато (29)
հոգալի ~սցի - заботиться (11, упр. 76)
հոգեշնորհ - эпитет архимандрита армянской церкви (36, "Справка")
հոգևոր - духовный (32)
■ հոգևոր ճեմարան ~ի - духовная семинария (36)
հոգևորաւան ~ի - священник (36)
հոգի ~ու (в ед.) - 1. душа (24); **հոգով** (հոգեւելու) в душе; духовно; душевно (24) 2. душа, человек (*столько-то душ*) (31)
հոգնածութիւն ~յութ (в ед.) - усталость (27)
հոգնել ~սցի - уставать (27)
հոկտեմբեր ~ի (в ед.) - октябрь (14; см. там же, т. 32а); **հոկտեմբերին** в октябре (14)
հող ~ի - земля (32, упр. 16)
■ հողը թերև՛ լինի մեկի վրա - да будет земля пухом коту-л.! (30)
■ հողին հանձնել ~սցի - предавать земле (32, упр. 1а)
հոսել ~սցի - идти (*кровь*; *досл.*: течь) (23, упр. 4)
հովանոց ~ի - зонтик (13)
հոտ ~ի - запах (9)
■ հոտ առնել ~ու քաջել ~սցի - нюхать; слышать (чуять) запах (9)
հոր... - см. հայր
հորաշքույր ~ի - тетя (*сестра отца*) (2)

■ հորաշքույր աղջիկ (տղա ~ի) - двоюродная сестра (-ный брат), кузина (кузен) (2)
հորը ~ աւծրու ~ի - проливной дождь (13)
հորեղբայր ~կար - дядя (*брат отца*) (2)
■ հորեղբոր աղջիկ (տղա ~ի = **հորեղբորորդի** ~ու) - двоюродная сестра (-ный брат), кузина (кузен) (2)
հիշարութիւն ~յութ (в ед.) - гордость (19)
հւլա [հэска], **հւլայաւան** - гигантский; колоссальный; огромный (36)
հրաժարել ~սցի - отказываться (26)
հրամեցեր - пожалуйста, пожалуйста! (6)
հրաշարակ ~ի - площадь (34)
հրաւիրել ~սցի - приглашать (16, упр. 1; 17)
հրուշակեղեն *собир.* ~ի (в ед.) - кондитерские изделия (22)
հուզել ~սցի - волноваться; **Մի՛ հուզիր** (Մի՛ հուզեր) - не волнуйся! (не волнуйтесь!) (23)
հուլիս ~ի (в ед.) - июль; **հուլիսին** в июле (14; см. там же, т. 32а)
հույս ~ի - надежда (23)
■ հույս կտրել [կտրել] ~սցի - терять надежду, отчаиваться, владать в отчаяние (32)
■ հույս տալ - обнадеживать (23)
■ հույս ունենալ ~սցի, **հուսով եմ** *ввод.* - надеюсь (17)
հունարեն - 1. с ~ի греческий (язык) 2. *пр.* греческий *пр.*, *н* на греческом (языке); *н* по-гречески (32)
հունիս ~ի (в ед.) - июнь; **հունիսին** в июне (14; см. там же, т. 32а)
հունվար ~ի (в ед.) - январь; **հունվարին** в январе (14; см. там же, т. 32а)
հուշարձան ~ի - памятник; монумент (31)
■ հուշարձան կանգնեցնել ~սցի - ставить памятник; воздвигать монумент (31)

Չ [ժՅ]

ձախ *пр.*, *с* (~ի, в ед.) - левый (9)
ձայն ~ի - голос (20)
ձայնագրիչ ~ի - магнитофон (16)
ձայներից ~ի - кассета (16)
ձանձրալի - скучный (15)
ձեզ... - см. դու
ձեռագիր ~գրի - 1. почерк 2. рукопись (32)
ձեռնարկութիւն ~յութ - предприятие (22)
ձեռնոց(ներ) ~ի - перчатки, рукавицы (8)
ձեռք ~ի - рука (9)
ձև ~ի - форма (11)
ձեր - см. դու
ձերոնք - ваши (*родные*) - 1; *род.*, *дат.*, *вин.* **ձերոնց**, *исход.* **ձերոնցից**, *твор.* **ձերոնցով**
ձի ~ու - лошадь; конь (28); **ձի հեծած** верхом на лошади... (32)

ձկնորսութիւն [ձէճորստիւն] ~յութ (в ед.) - рыболовство (37)
■ Չմեռ Պապի(կ) ~ի (в ед.) - Дед(ушка) Мороз (14)
ձյուն (в ед.) - снег (13); *род.*, *дат.* **ձյան**, *вин.* **ձյուն**, *исход.* **ձյունից**, *твор.* **ձյունով**
■ ձյուն է գալիս՝ տեղում - снег идет (выпадает) (13)
Չյունանուշիկ ~ի (в ед.) - Снегурочка (14)
ձնծաղիկ [ձէճճաղիկ] ~ի - подснежник (14, упр. 1)
ձվածեղ ~ի (в ед.) - яичница (5)
ձրի - 1. *пр.* бесплатный 2. *н* бесплатно (19); даром
ձուլ ~ի - яйцо (5)
ձուլվել ~սցի - ассимилироваться (36)
ձուկ ~ի [ձէճիկ] (*мн.* **ձկներ**) - рыба (5)

ղեկավար ~ի - руководитель (22)
 ղեկավարություն ~յան (в ед.) - руководство (22)

Ր [r]

ճակատ ~ի - 1. (в ед.) лоб 2. фронт; на фронт (31, упр. 2) 3. фасад (32)
 ճակատամարտ ~ի - битва; сражение (32)
 ճամպուրակ ~ի - чемодан (34)
 ճանաչել ~իցի - 1. узнавать; знать (18) 2. познавать (22, упр. 1)
 ճանաչված - знатный; признанный (35)
 ճանապարհ ~ի - дорога; путь (33)
 ■ ճանապարհ դնել - провожать (от) (26)
 ■ ճանապարհ քննել ~ա - отправляться (33)
 ճանապարհորդել ~իցի - путешествовать (26, упр. 4; 29, упр. 2a; 33)
 ճանապարհորդություն ~յան - путешествие; поездка (32)
 ճաշ ~ի - обед; ճաշին на обед; к обеду (5)
 ճաշակ ~ի (в ед.) - вкус (одеваться...); ճաշակով со вкусом (8)
 ճաշատնայակ ~ի - столовая (комната)

ճաշարան ~ի - столовая; ресторан (35)
 ճաշել ~իցի - обедать (4)
 ճառագայթ ~ի - луч (37)
 ճարտարապետ ~ի - архитектор, зодчий (35)
 ճարտարապետություն ~յան (в ед.) - архитектура, зодчество (36)
 ճիշտ - 1. пр. правильный; точный 2. и правильно... 3. и, мод. точно, прямо (как раз) [12, 28]
 ■ ավելի ճիշտ եզր. - точнее (12)
 ■ ճիշտ ես (եք) ասում - (это) правда?, ты говоришь (Вы говорите) правду? (12)
 ■ ճիշտ է եզր. - правда, хоть и; несмотря на то, что (27)
 ■ ճիշտն ասած եզր. - по правде говоря (8)
 ճշմարտություն [ճշմարտություն] ~յան (в ед.) - правда (35, упр. 1)
 ճուղի ~իցի - цыпленок (15, упр. 1)

Ս [m]

մազ(եր) ~ի - волосы (7)
 մաթեմատիկա ~ի (в ед.) - математика (19)
 մածոն ~ի (в ед.) - мацони (кефир), йогурт (5)
 մակարդակ ~ի - уровень (37)
 մակարոն (в ед.) ~ի - макароны (5)
 մակերևույթ ~ի (в ед.) - уровень (моря...) (37)
 մահ ~իցի (в ед.) - смерть (30, упр. 4)
 մահ/անալ ~իցի - умереть (30)
 մահճակակ ~ի - кровать (34)
 մաղթել ~իցի - желать (добраго) (30, упр.1; 36)
 մայր ~ի - тротуар (35)
 մայիս ~ի (в ед.) - май; մայիսին в мае (14; см. там же, т. 32a)
 մայր - 1. с մորи мать (1); մայրիկ ~ի мам(очк)а, матушка (1) 2. пр. матушка (37)
 ■ Մայր Աթոռ ~ի (в ед.) - Первопрестол (36)
 ■ Մայր տաճար ~ի (в ед.) - Кафедральный Собор (36)
 մայրաքաղաք ~ի - столица - (35)
 մանավանդ - особенно (8)
 ■ մանավանդ որ - тем более что (29)
 ման գալ - 1. ходить (по) [16] 2. гулять, прогуляться (15, упр. 1,2a)
 մանկապարտեզ ~ի - детсад (35)
 մանկավարժական - педагогический (30, упр. 1)
 մանրամասն [մանրամասն] - подробно; тщательно; в деталях (34)

մանուկ ~իցի - ребенок; մանուկներ дети; детвора (22, упр. 1)
 մանուշակ ~ի - фиалка (14, упр. 1)
 մանուշակազույն пр., с (~ի, в ед.) - фиолетовый (28)
 մաս ~ի - часть (9)
 մասին ո/ն (+ род.) - о(бо); про (18)
 մասնակցել ~իցի (+ дат.) - участвовать, принимать участие (31)
 մասնավճար [մասնավճար] ~ի - плата в рассрочку; аванс (17)
 մասնավոր ~ի - частный (19)
 ■ մասնավոր աշխարհ ~ի (в ед.) - частный мир (22)
 մասնավորապես - в частности (36)
 մատ ~ի (մն. մատներ) - палец (9)
 մատանի ~ի - кольцо; перстень (10)
 մատիտ ~ի - карандаш (20)
 մարգարիտ ~իցի, ~իցի - жемчуг (10)
 մարգարիտա - жемчужный, из жемчугов (10)
 մարդ ~ի - человек (12); մն.: մ. մարդիկ, род., дат., вин. մարդկանց, исход. մարդկանցից, твор. մարդկանցով
 ■ մարդ Աստծո - божий (ты, Вы) человек! (30)
 մարզադահլիճ ~ի - спортзал (29)
 մարզադաշտ ~ի - стадион (29)
 մարզադպրոց [մարզաձեռք] ~ի - спортшкола (29)
 մարզահամերգային. ~ի համալիր (ՄՀՀ) ~ի - спортивно-концертный комплекс (СКК) (35)

մարզահանդես ~ի - спортивный праздник (29)
 մարզահրապարակ ~ի - спортплощадка (29)
 մարզաձև ~ի - вид спорта (29)
 մարզել ~իցի - тренировать; մարզվել ~իցի - тренироваться (29)
 մարզընկերություն ~ի - спортивное общество
 մարզիկ ~ի - спортсмен; յ մարզուհի/ի ~ի - спортсменка (29)
 մարզիչ ~ի - тренер (29)
 մարզում ~ի - тренировка (29)
 մարմին ~ի - тело (9); մարմնով (մարմնապես) физически (24)
 մարտ ~ի (в ед.) - март; մարտին в марте (14; см. там же, т. 32а)
 մարտ ~ի - битва; сражение (31)
 մարտաւեր ք.с (~ի) - опрятный, чистооплотный (30)
 մարմել ~իցի - 1. чистить; очищать 2. убирать (18)
 մաքրել - 1. ք. чистый (7) 2. և чисто (26, упр. 4); начисто
 մեզ... - см. ես
 մեզանում - у нас (в нашей среде) [22]
 մեխակ ~ի - гвоздика (цветок, пряность) [28]
 մեծ - 1. ք. большой (2) 2. ք. старший (2) 3. ք. с (~ի) взрослый (5)
 ■ մեծ(ազնւյն) հանուրով - с (пре)большим удовольствием! (29, упр. 1)
 ■ Մեծ եղեռն ~ի (в ед.) - Великая резня (геноцид армян) [32]
 ■ մեծ մասամբ - по большей части, в большинстве своем (19)
 ■ մեծ մասով ~ի (մեծամասնությամբ ~ի) в ед. - большинство (19)
 մեծանալ ~իցի - 1. увеличиваться 2. расти (22, упр. 1); вырасти; взрослеть (30)
 մեծարժ - многоуважаемый! (22, упр. 1, прим. 1)
 մեծություն ~ի - величина (32)
 մեկ ~ի (в ед.) - один (4, 11); մեկը ~ի - кто-то; кто; кто-нибудь (22)
 ■ մեկ էլ - 1. и еще (20) 2. и вдруг
 մեկական - по одному (34); см. տա 19, т. 40)
 մեկնել ~իցի - отправляться (33)
 մեկնում ~իցի [мэксман] (в ед.) - отправление (33, упр. 1а)
 մեղմ - тихий (несильный) [13]
 ■ մեղմ բարակ անձրև ~ի (է գալիս) - (моросит, идет) мелкий дождь (13)
 մեղր [мэгэр] ~ի [мэгри] (в ед.) - мед (5)
 մենակ - один (в одиночку) [33]
 մենք - см. ես
 մեջ ո/ն (+ род.) - в (+ вин., предложный) [6, упр. 1, 9]; внутри
 մեջուեղմ - 1. с ~ի середина 2. ո/ն (+ род.) в середине; в центре; сради (35)
 մեջք ~ի (в ед.) - спина (9)
 մեղմել ~իցի - умереть (30)
 Մեռն ~ի (в ед.) - Мир (36)
 մեր - см. ես
 մերժել ~իցի (+ вин.) - отказывать; մերժվել ~իցի

- получать отказ (33)
 մերկ ~ի - 1. ք. голый 2. և голышом (10)
 մերոնք - наши (родственники) [1]; ք. дат., вин. մերոնց, исход. մերոնցից, твор. մերոնցով
 մեքենա ~ի - машина, автомобиль (17)
 մթերային. ~ի փախուրթ ~ի - продмаг (21)
 մթերք ед. ~ի - продукты (21)
 մի¹ числ., неопр. мест. - один (3, упр. 16, 6); մի մեկ ժամից через час (29)
 ■ մի անգամ - 1. մեկ անգամ (один) раз 2. однажды; как-то раз (14)
 ■ մի բան ~ի (в ед.) - что-то; что; что-нибудь (9)
 ■ մի թեթև - слегка (5)
 ■ մի ժամանակ - одно время, когда-то; некогда (22)
 ■ մի խոսքով եզոմ. - (одним) словом (26)
 ■ մի կերպ - кое-как; как-нибудь; каким-то образом (22)
 ■ մի կողմ - в сторону (20)
 ■ մի մեկ կողմի տուն ~ի - билет в одну сторону (в один конец) [26]
 ■ մի տեղ ~ի (в ед.) - где-то, где-нибудь; куда-то, куда-нибудь (20)
 ■ մի տեսակ - своего рода; как-то; какой-то (28)
 ■ մի րոպե - одну минуту! (25)
 ■ մի քանի (+ им., вин.) - несколько (16); մի քանի օրից через несколько дней (23)
 ■ մի քիչ (+ им., вин. неопр.) - немножко (5); чуточку (6); чуть (6, упр. 1)
 ■ մի քիչ ավազ - только что; недавно; чуть раньше (24)
 ■ մի քիչ հետո - чуть позже (6)
 ■ մի օր - когда-нибудь (в один прекрасный день) [17]
 մի² мод. - -ка (22); մի տար օտեսի-ка
 մի - частица, образующая отриц. формы повел. наклонения - не; մի մտածիր (մի մտածեք) не волнуйся! (не волнуйтесь!) [23] (см. տա 26, т. 50)
 միաժամանակ - одновременно (13)
 միայն - только, лишь (5 упр. 1; 8)
 ■ միայն թե - лишь бы, лишь только; разве что (11)
 միանգամից - 1. сразу 2. заодно (21)
 միասին - 1. вместе 2. слитно (11)
 միավոր ~ի - очко спорт. (29)
 ■ միավորներ վաստակել ~իցի շահել ~իցի - набирать (завоевывать, выигрывать) очки (29)
 միավորում ~ի - объединение экон. (22)
 միևնույն ~ի (в ед.) - тот же самый
 ■ միևնույն(և) է եզոմ. - все равно (20)
 մի՞թե - неужели?, разве?, ... ли? (22); մի՞թե ևս неужели (разве) он(а)?, он(а) ли?
 միլիարդ ~ի (+ им., вин. ед. ч.) - миллиард (11)
 միլիոն ~ի (+ им., вин. ед. ч.) - миллион (11)
 մինչ. - հանդիպում - до встречи! (30, упр. 4)
 մինչդեռ - тогда как; в то время как (31)
 մինչև քեզ. (+ вин.) - до; по (1)
 ■ մինչև հիմա - до сих пор (26)

Կ միևնույն (որ) + *полож.* - пока; до тех пор, пока (30)
 Կ միևնույն վաղը - до завтра! (1)
 միշտ - всегда; постоянно (5, упр. 1; 7)
 միջազգային - международный (37)
 միջանցք *~ի* - коридор (20)
 միջև *п/л* (+ *род.*) - между (25)
 միջին - 1. *пр.* средний 2. *с ~ի* среднее (показание) (20, упр. 1)
 Կ միջին դարեր (միջնադար (в ед.)) *~ի* - средние века, среднековье (32)
 միջնադարյան (միջին դարերի) - средневековый, средних веков (32)
 միջնավարդ. *~* (դպրոց) *~ի* - средняя школа (19)
 միջոց *~ի* - средство (22)
 Կ միջոցներ ձեռք առնել *~ու* - принимать меры (37)
 միջոցառում *~ման* - мероприятие (34)
 միջքաղաքային - 1. *пр.* междугородный 2. *с ~ի* (в ед.) междугородная (25)
 միս *մսի* (в ед.) - мясо (5)
 միտք *մտքի* [мэтки] - мысль (34)
 Կ մտքերով տարվել *~ելի* - увлекаться мыслями (34)
 միրգ *ед.* *մրգի* [мэрки] - фрукты (5)
 մկրատ [мэкрат] *ед.* *~ի* - ножницы (9, упр. 2)
 մյուս *~ի* - другой; остальной (8)
 Կ մյուս անգամ *~իս* - следующий раз (17)
 Կ մյուս կողմից - с другой стороны (34)
 Կ մյուս տարի *~իս* - в будущем году (3, упр. 16; 11, упр. 26)
 մնալ *~ալի* - оставаться (15)
 մշակել *~ելի* - обрабатывать (20)
 մշակութային. *~* միջոցառում *~ման* - культурное мероприятие (25)
 մշակույթ *~ի* - культура (25)
 մշուշ *~ի* (в ед.) - туман (13)
 մշուշոտ - туманный (13)
 մոմ *~ի* - свеча; մոմ վառել *~ելի* зажигать свечу (36)
 մոշ *~ի* (в ед.) - ежевика (28)
 մոռանալ *~անի* - забывать (24)

մոտ - 1. *пр.* близкий (6); մոտ է близко сказ. 2. *н* близко (6) 3. *см.* մոտավորապես 4. *п/л* (+ *род.*, за исключением ինձ, քեզ, մեզ, ձեզ); возле; рядом с ...; около; близ (16); մոտից, մոտով *мимо предл.* (12, 35) 5. *п/л* (+ *род.*, *дат.*) *к* (12)
 Կ ...-ին մոտ - около чего-л. (приблизительно); где-то (какое-то время) [12]
 մոտավորապես - приблизительно; около (12)
 մոտ/ենալ *~ելու* - подходить; приближаться (25)
 մոտիկ - близкий; ближний (уменьшительная форма от մոտ, 2) [21]
 մոր¹ *~ի* (в ед.) - земляника (28)
 մոր²... - *см.* մայր
 մորաքույր *~բույր* - тетя (сестра матери) [2]
 Կ մորաքրոջ արջիկ (տղա *~ի*) - двоюродная сестра (-ный брат), кузина (кузен) [2]
 մորի *~ու* (в ед.) - малина (28)
 մտածել *~ելի* - думать (9); մի՛ մտածիր (մի՛ մտածեք) не волнуйся! (не волнуйтесь!) [23]
 մտահոգվել *~ելի* - озабочиваться; волноваться (22)
 մտերիվ - закадычный; сердечный; интимный (37, упр.)
 մտերմիկ - интимный (30, упр. 4)
 մտնել [мэтнэл] *~ալ* - 1. *входить* (35); *заходить* (16, упр. 1) 2. *переходить на... возраст* (30, упр. 4)
 մրցանակ [мэрцанак] *~ի* - приз (29)
 Կ մրցանակ շահել *~ելի* - завоевать приз (29)
 մրցել [мэриэл] *~ելի* - соревноваться; состязаться (29)
 մրցում [мэриум] *~ման* - соревнование; состязание (29)
 մուծել *~ելի* - платить (19); вносить
 մուկ *մկան* [мэкан] (*мн.* մկեր) - мышь (28, упр. 5)
 մուրաբա *~ի* (в ед.) - варенье (5)

Յ [յ]

յոթ *~ի* (в ед. + *им.*, *вин.* ед.ч.) - семь (11)
 յոթանասուն *~ի* (в ед. + *им.*, *вин.* ед.ч.) - семьдесят (11)
 յոթերորդ - седьмой (11)

Կ իրեն յոթերորդ երկնքում [երկնքում] զգալ *~ալ* - чувствовать себя на седьмом небе (30, упр. 4)
 յուրաքանչյուր (+ *ед.*) *~ի* - каждый (32)

ԱՄ - он(а) - 3; ед.: род. Արա, дат., вин. Արան, исход. Արանից от него / нее; из него...; с него..., твор. Արանով; мн.: им. Արանք, род., дат., вин. Արանց, исход. Արանցից от них..., твор. Արանցով

▪ ԱՄ ինքը - он(а) сам(а) [30]

▪ Արա համար, որ - потому что, так как (13)

▪ Արանից առաջ - до него / нее; до того; перед тем (30)

Անն - также (и) [7]

Ասի - во-первых; сперва; первым делом; вначале (16)

Ասիազահ ~ի - 1. председатель (22, упр. 2, прим. 1) 2. президент (35)

Ասիածաշ ~ի - завтрак; Ասիածաշին на завтрак, к завтраку (5)

Ասիածաշել ~ի - завтракать (4)

Ասիանցյալ. - օրը ~ի (в ед.) - позавчера (12)

Ասիարահ ~ի - холл (17)

Ասիատեսել ~ի - предусматривать (33)

Ասիընտրել ~ի - предпочитать (31)

Ասիկին ~ի - бывший; прежний (35)

Ասիսի ~ի - предок (26, упр. 5)

Ասիօրոք - заранее (21)

Ասիանց. ~ տարի ~ի - високосный год (14)

Ասիակ ~ի - письмо (37, упр. 2)

Ասիել ~ի - 1. смотреть (4) 2. просматривать (18) 3. смотреть (за) [30] 4. смотреть (быть обращенным в сторону; об окнах...) [17]

Ասի ~ի - пароход; корабль; суд; судно; Ասիակ ~ի - лодка (37)

Անդուրում ~ի - трудность (35, упр. 1)

▪ Անդուրում մի՛ քաշիր (մի՛ քաշեր) - не затрудняй(те) себя, не труди(те)сь! (21)

Անուկել ~ի - бросаться; кидаться (37)

Անդնել [հերձանել] ~ի - инвестировать; вкладывать (22)

Անդրում [հերձում] ~ի - инвестиция; вклад (22)

Անդեր - извините!, простите! (22)

Անդա - 1. пр., с (~ի) присутствующий 2. пр. настоящий (сегодняшний); Անդայում [հերձայում] в настоящее время (36)

▪ Անդա ինել - присутствовать (36)

Անդայանել ~ի - представлять (16, 26)

Անդայանում ~ի - представление (31)

Անդայանուցի ~ի - представитель (34)

Անդել ~ի - красить (9)

Անդումել ~ի - импортировать (22)

Անդումում ~ի (в ед.) - импорт

Անդու - во внутрь; в (26); իր Անդումը про себя (32); внутри себя; Անդուից снутри

Անդու - вниз; ապելի Անդու նիջե (23); Անդունումը внизу

Անդին - внутренний (22)

Անդանել ~ի - замечать (11)

Անար ~ի - 1. фото(карточка) [27] 2. картина (16)

Անարել ~ի - фотографировать (27)

Անարիչ ~ի - 1. художник (35) 2. фотограф

Անարիչություն ~ի (в ед.) - рисование (19)

Անան - 1. пр., с (~ի) похожий; схожий; Անան է. похож(а)..., походит (31) 2. ո/լ (+ род., за исключением ինձ, քեզ, մեզ, ձեզ) - как, подобно (18)

Անանել/ել - походить, быть похожим, уподобляться (19, упр. 26; 37)

Անուր ~ի - 1. материал 2. тема (24, упр. 1; 31, упр. 4)

Անջարան [հանջարան] ~ի - спальня (17)

Անան ~ի. ~ի Անանի ~ի - обручальное кольцо (10)

Անանան ~ի - жених, суженый; невеста, суженая (10)

Անանակել ~ի - 1. назначать 2. ставить (отметку) [20] 3. выписывать (рекомендовать) [23]

Անանակոր ~ի - знаменитый (19)

Անանորեք [հանանդրեք] ~ի (в ед.) - обручение, помолвка (10)

Անանել ~ի - обручать; Անանել ~ի - обручаться (10)

Անել ~ի - отмечать; Անել [հանել] ~ի - отмечаться (14)

Անդեր ~ի (в ед.) - ноябрь; Անդերին в ноябре (14; см. там же, т. 32а)

Անր пр., с (~ի) - новый (14)

▪ Անր-Անր (Անրանր) - (все) новые и новые (33)

▪ Անր տարի ~ի - Новый год (14)

Անրին. ~ Անրություն (Անրանություն) ~ի (в ед.) - Его Святейшество (Пресвященство) [36]

Անրից - снова, опять; вновь; еще (раз) [5]

Անրուել ~ի - ремонтировать (12); делать (производить) ремонт

Անանակ ~ի - цель (26)

Անանակայր [հանանայր] ~ի - резиденция (35)

Անանան [հանանան] ~ի - 1. парта (11, упр. 26; 19) 2. скамейка

Անանել [հանել] ~ի - садиться; Անանել էմ я сижу (6)

Անակ [հանակ] (+ твор.) ~ի (в ед.) - игра (на инструменте) [15]

Անակել [հանակել] (+ вин., твор.) ~ի - играть (на инструменте) [9]

Աներ [հաներ] ~ի - подарок (14)

Անիր/ել [հանիր/ել] ~ի - 1. дарить (14) 2. посвящать; Անիրակ посвященный (25)

Ան... - см. Ան

Աներից [հաներից] ед. ~ի - сосиски (5)

Անին ~ի - тот же самый (3)

▪ Անին ձևով - таким же образом (11)

Անինիս - даже (22, упр. 1; 23)

Անինիս - также, тоже (18)

[ш]

- շարշաթ՝ ~ի (в ед.) - 1. суббота 2. в субботу (15)
- շարշաթ՝ ~իս - 1. неделя 2. в неделю; за неделю (15)
- շարշաթերջ ~ի - уикэнд (27)
- շալ ~ի - шаль; շալ գցել ~իս - носить шаль (8)
- շախմատ ед. ~ի - 1. шахматы 2. в шахматы (15, упр. 36)
- շահ, շահույթ ~ի - прибыль (22)
- շահել ~իս - выигрывать (29)
- շապիկ ~ի - рубашка, комбинация (нижнее белье) (8)
- շատ - 1. (+ ум., вин. нвопр.) много (2) 2. слишком (5); очень (11)
- շատ անգամ(ներ) - много раз; часто (24)
- շատրվան [шатерван] ~ի - фонтан (34)
- շարել ~իս - строить, выстраивать; раскладывать (16)
- շարժել ~իս - двигать; շարժվել ~իս - двигаться (37)
- շարունակել ~իս - продолжать (19, упр. 26; 20)
- շաքար ~ի (в ед.) - сахар (8, упр. 2)
- շենք ~ի - здание (26)
- շիլա ~ի - каша (5)
- շինարար ~ի - строитель (36)
- շինարարություն ~իս (в ед.) - строительство (32)
- շոթա [шотта] ~ի - 1. цель 2. молния (одежды) (8)
- շնորհակալ եմ - благодарю!, спасибо! (1)

- շնորհակալություն ~իս (в ед.) - благодарность (6, упр. 1); շնորհակալությունն ասի՛մ, благодарю! (1)
- շնորհակալություն հայտնել ~իս - выражать благодарность, благодарить (6, упр. 1)
- շնորհքով - 1. пр. приличный (30) 2. и прилично, как следует
- շոգ - 1. пр. жаркий; շոգ է жарко сказ. 2. с ~ի жара (13)
- շոյել ~իս - гладить (по...); ласкать (28)
- շուտապես ~իս - торопиться, спешить (3, упр. 16, 12)
- շրթուկ [шертунк] ~ի - губа, уста (9)
- շրջագծես [шэрджазгэст] ~ի - платье (женское)
- շրջան [шэрджан] ~ի - 1. период (13) 2. район (32)
- շրջափակ [шэрджапат] ~ի - окрестность; окружение (37)
- շրջափակել [шэрджапатэл] ~իս - окружать (37)
- շուկա ~ի - рынок; базар (13)
- շուն շուկ - собака; пес (23, упр. 4; 28)
- շուշան ~ի - лилия (28)
- շուտ - 1. рано (4); շուտ է - рано сказ. 2. быстро (15)
- շուտով - скоро (о времени) (10)
- շուրջ(ը) ը/ը (+ род.) - 1. вокруг, за: около (6, 28) 2. возле (32)
- շքեղ - роскошный (35)

[թ]

- պգնորել ~իս - вдохновлять, воодушевлять (19); պգնորված - воодушевленно, с воодушевлением (19, 1)
- պղպ ~ի (в ед.) - горох (зеленый) (5)
- պղբերգություն ~իս (в ед.) - трагедия, (преживание) (32)
- պղբած հոգի(ն) ~ի - светлой (блаженной) памяти (30)
- պղջ-առողջ է - жив(а)-здоров(а) (30)
- պմանք - некоторые (лица); одни (29); род., дат., вин. պմանք, исход. պմանքից, твор. պմանցով
- պ՛հ - нет! (2)
- պ՛հ ..., պ՛հ ... (10)
- պչ... отриц. частица - не... (18); պչ ճիշտ неправильный
- պչ թե ..., այլ ... - не..., а... (23)
- պչ միայն ..., այլև ... - не только..., но (а также) и (22)
- պչինչ - ничто; ничего (12); պչինչն անի՛նչ! (11)
- պչուար ~ի - овец; овца (28)
- պչ մի բան ~ի (в ед.) - ничто, ничего (18, упр. 2)

- պսակ - 1. с ~ի (в ед.) золото 2. пр. պսակ (պսակ) золотой, из золота (10)
- պիս ~ի (в ед.) - чечевица (5)
- պ՛վ - 1. кто? (2) 2. պվ (ը) кто (28); ед.: род., дат., вин. պմ, исход. պմից, твор. պմով; мн.: им. պվեր (далее употребляются формы ед. ч.)
- պուք ~ի - нога (9)
- պուքի վրա լինել - быть на ногах (30)
- պ՛ր ~ի - 1. какой?; который? (11, упр. 26; 21) 2. ք(ը), քրք քր который; что; какой (13, упр. 1, 14); мн.: им. քրնք (13, упр. 1), род., дат. քրնք, вин. քրնք (քրնք - о людях), исход. քրնքից, твор. քրնքով
- քր союз - 1. что (6) 2. чтобы (+ личная форма глагола) (20)
- քրք ~ի - сирота (32)
- քրք մի/ալ ~իս - стать сиротой (32)
- քրք/անալ ~իս - осиротеть (32)
- քրդի ~ի - сын (3)
- քրվէ [ворэвэ] (+ ед.) - любой (36, "Справка"); какой-либо, какой-нибудь; какой-то

ծեգ) - как; подобно (11)
 պետական - государственный (19)
 պետք է (որ + личная форма глагола) - надо, нужно; следует; (я...) должен (11, 22)
 պլաստմասսայե - пластмассовый, из пластмассы (22)
 պղինձ ~կաթ [թաճանձի] - медь (22, упр. 1)
 պղնձե [թաճանձե] - медный, из меди (36)

պղպղեղ [թաճաղ] ~ի - перец (8)
 պղպղեղաման [թաճաղաման] ~ի - перечница (6)
 պնակ ~ի - блюдо (6)
 պողոտա ~ի - проспект (26)
 պոչ ~ի - хвост (28, упр. 5)
 փրկամարտի [թաճափրկամարտի] - фрутовый (фруктонозный) [28]
 փոխադրում ~ի - прогулка (27)

[ՃԶ]

ջանի մեջ - ух!, какая радость! (15); ... ջանի օգնությամբ - дорогой! (ставится после собственных и нарицательных имен, придает речи интимную окраску) [33]
 ջանք ~ի - усилие
 ջանք (եր) թափելու - կաթնախմբել - прилагать усилия (22)
 ջարդելու - կաթնախմբել - 1. разбивать (стекло...) 2. резать (народ) [14]

ջերմաչափ ~ի - термометр (23)
 ջերմություն ~ի (в ед.) - температура (23)
 ջերմելու [ճաճաճաղ] ~ի - стирать (написанное) [20]
 ջրաման ~ի - графин (6)
 ջուր ~ի - вода (5)

[Դ]

ռեկորդ ~ի - рекорд (29)
 ռեկորդ սահմանելու - կաթնախմբել - устанавливать рекорд (29)
 ռեկորդակիր ~ի - рекордсмен; ռեկորդակիրուհի ~ի - рекордсменка (29)

ռետին ~ի - резинка (20)
 ռուսերեն - 1. с ~ի, ռուսաց [թաճաղ] ~ի (в ед.) - русский (язык) 2. пр. русский; пр., н на русском (языке); н по-русски (11)

[Ը]

ուշ - этот (14); ед.: род. որի (19), дат. որին, вин. ուր (որին - о человеке), исход. որակից, теор. որակով; мн.: им. որակ (13, упр. 1), род., дат. որակը, вин. որակը (որակը - о людях), исход. որակից, теор. որակով
 ինչ կատարեցի (կատարեց) - что на это скажешь (скажете)? (19)
 ինչից առաջ ~ի - перед этим; до этого (30)
 անցելու - կաթնախմբել - идти; подходить (быть впору) [10, упр. 1; 21]
 անասուն ~ի - салат (5)
 անուշ ~ի - слива (плод) [28]
 անուշահամ ~ի, անուշահամի ծառ ~ի - слива (дерево) [28]
 անոթ - но; однако (8)
 անցելու - կաթնախմբել - 1. скользнуть 2. кататься (на лыжах...) [15, упр. 36]
 անասուն ~ի - воспитанник; ж անասունի ~ի - воспитанница (6, упр. 56)
 անասուն [սանոթ] ~ի [սանոթ] - гребешок (7)
 անասնելու - կաթնախմբել - причесывать (7); անասնելու [սանոթաբեր] ~ի - причесываться (4)
 անասուն (անասուն) - холодный (7)

անասունիկ - 1. н слишком; сильно 2. пр. суровый 3. н сурово (13)
 անասուն ~ի - гора (22, упр. 1; 32)
 անասնաբան ~ի - дьякон (36)
 անասնաբանելու - կաթնախմբել - ужасаться; испугаться (36)
 անասնաբանելու [սանոթաբեր] ~ի - бриться (4)
 անասնակ ~ի - стол (6)
 անասնակ ~ի - комната (13, упр. 2; 16)
 ...անասնակակ ~ի - ... комнатная (17)
 անասնաբաններ ~ի (в ед.) - сентябрь; անասնաբաններին в сентябре (14; см. там же, т. 32а)
 սև ~ի, с (~ի) в ед. - черный (15, упр. 1; 20)
 սև ակնոցի երկու կողմից ~ի - темные очки (10)
 սեր (в ед.) - любовь (25); род. սիրո, дат. սիրուն, вин. սեր, исход. սիրուց, теор. սիրով
 սիրելու - կաթնախմբել - 1. любить 2. нравиться (5)
 սիրած զբաղմունք ~ի - хобби (28, упр. 4)
 սիրելի ~ի, ~ի - любимый (18); սիրելի՜ дорогой!, любимый! (21)
 սիրով - с любовью; с удовольствием; охотно (23, упр. 4); սիրով - с удовольствием! (25)
 սիրտ ~ի [սիրտ] - сердце (23)

Ի սիրտը խառնել ~իս (+ բոժ.) - тошнить (23)
 սիրուն *пр.*, с (~ի) - хорошенький; милостивый (14)
 սխալ [сəхал] ~ի - 1. с ~ի ошибка 2. *пр.* неправильный; ошибочный 3. *и* неправильно... (20)
 սխտոր [сəхтор] ~ի (в ед.) - чеснок (21)
 սկզբունքային [сказбункайин] - принципиальный (36)
 սկիզբ սկիզբի [сказби] (в ед.) - начало (25)
 Ի սկիզբ ամսնել ~իս - брать начало (37)
 Ի սկզբից մինչև վերջ ~ի - от начала до конца (25)
 սկսել [скасэл] ~իս - начинать; սկսվել ~իս - начинаться (12)
 սնունդ սնունդի [сəнəնդ] (в ед.) - питание; пища; еда (32)
 սոխ ~ի (в ед.) - лук (овощ) (21)
 սոխակ ~ի - соловей (14, упр. 1)
 սովորաբար - обычно (24)
 սովորել ~իս - 1. учиться (3) 2. учить (урок...) (18)
 սպասիրահ ~ի - зал ожидания (34)
 սպասարկում ~իս (в ед.) - обслуживание; сервис (33)
 սպասել (+ *вин.*) ~իս - ждать; ожидать (14)
 սպիտակ *пр.*, с (~ի, в ед.) - белый (15, упр. 1; 21)
 սպունգ ~ի - губка (7)
 ստամոքս ~ի (в ед.) - желудок (23)
 Ի ստամոքսի ցավ ~ի - боль в желудке (23)
 ստանալ ~իս - получать (20)
 ստեղծագործություն ~իս - произведение (35)
 ստեղծել ~իս - создавать (22)
 ստեղծում ~իս (в ед.) - создание (32)
 ստուգարք ~ի - зачет (20)
 ստուգել ~իս - проверять (23)
 ստուգողական. ~ աշխատանք ~ի - контроль-

ная работа (20)
 ստուգում ~իս - проверка (23)
 սրա ... - *см.* սի
 սրահ ~ի - зал; салон (34)
 սրբազան [сəրբазан] - 1. *пр.* священный (36) 2. с Սրբազան ~ի (Յայր ~ի) эпитет патриарха, архиепископа и епископа армянской церкви (36, "Справка")
 սրբել [сəրбэл] ~իս - вытирать (7); սրբվել [сəրբəվэл] ~իս - вытираться (4)
 սրբիչ [сəրбич] ~ի - полотенце (не банное) (7)
 սրբություն [сəրбутион] ~իս - святость (31)
 սրճագույն [сəրճəգуйн] *пр.*, с (~ի, в ед.) - коричневый; кофейного цвета (28)
 սրկել [сəրəскэл] ~իս - делать инъекцию (укол) (23)
 սրկում [сəրəскум] ~իս - инъекция, укол (23)
 սրտխառնուք [сəртхəй'нук] ~ի (в ед.) - тошнота (23)
 սրկ ~ի, սրկ [сəրк] (в ед.) - траур (14)
 սրվել ~իս - свистеть (9, упр. 3)
 սրի¹ - острый (нож...) (6)
 սրի² սրի - меч (31)
 սրբ (Սրբ, Սբ., Ս.) սրբի [сəրбу] - святой (Св.) (31)
 Ի Սրբ Աջ ~ի (в ед.) - Десница (36)
 Ի Սրբ Զատիկ ~ի (в ед.) - Пасха (31)
 Ի Սրբ Սնունդ ~ի (в ед.) - Рождество (Христово) (31)
 սրճ ~ի (в ед.) - кофе (5)
 Սփյուռք (սփյուռք) ~ի (в ед.) - диаспора (армянская) (14)
 սփռոց [сəր'бու] ~ի - скатерть (6)

Մ [в]

վազել ~իս - бегать; վազվազել [վəզəզэл] ~իս - бегать (туда-сюда) (27)
 վաթսուս ~ի (в ед. + *им.*, *вин.*) - шестьдесят (11)
 վախճանվել ~իս - скончаться, почить (36, "Справка")
 վաղ - завтра (1)
 Ի վաղ-մյուս օրը - не сегодня, так завтра (34)
 Ի վաղ չէ մյուս օրը ~իս (в ед.) - послезавтра (12)
 վաղուց - давно, с давних пор (12)
 վաճառել ~իս - продавать (21)
 վաճառող ~ի - продавец - 3, упр. 16
 վաճառք ~ի (в ед.) - продажа (21)
 վա՛յ - ой! (25)
 Ի վա՛յ թե *ввод.* - боюсь(, что) (21)
 վայելել (+ *вин.*) ~իս - наслаждаться (26)
 վայրկյան ~ի - секунда (12)
 վանք ~ի - монастырь (37)
 վառարան ~ի - печь (26, упр. 4)
 վաստակել ~իս - зарабатывать (20)

վառ - 1. *пр.*, с ~ի плохой 2. *и* плохо (13)
 Ի վառ զգալ ~իս - чувствовать (себя) плохо (26)
 վարդ ~ի - роза (14, упр. 1; 28)
 վարդագույն *пр.*, с (~ի, в ед.) - розовый (28)
 վարդապետ ~ի - архимандрит, вартпет (36)
 վարիչ ~ի (+ *бод.*) - заведующий (34)
 վարկ ~ի - кредит (22)
 վարձել ~իս - нанимать; арендовать (17)
 վարորդ ~ի - водитель (3)
 վարչապետ ~ի - премьер(-министр) (35)
 վարպետ - 1. с ~ի мастер 2. *пр.* умелый; искусный (12)
 վարսավիր ~ի - парикмахер (24)
 վարսավիրանոց ~ի - парикмахерская (24)
 վեհա/մայր ~իս - так называют мать католикоса (36, "Справка")
 Վեհափառ ~ի (в ед.), Վեհափառ Տեր Տիր (в ед.) - эпитеты Католикоса (36 и "Справка" к нему)

վերադառնալ *~ընթաց* - возвращаться (23)
 վերադարձ *~ի* (в ед.) - возвращение (27)
 վերականգնել *~ելի* - восстанавливать (32)
 վերակառուցել *~ելի* - реконструировать;
 реставрировать; перестраивать (36)
 վերանորոգել *~ելի* - ремонтировать (12);
 делать (производить) ремонт
 վերաբերում *~ի* - пальто (8)
 վերաքննություն [вэракәннуцյոն] *~րուի* -
 переекзаменовка (20)
 վերելակ [вэрэлак] *~ի* - лифт (34)
 վերելակավար [вэрэлакавар] *~ի* - лифтер; ж
 վերելակավարուհի *~ու* - лифтерша (34)
 վերն *~ի* - 1. н вверх, навверх; վերնից *сверху* (34);
 վերևում *наверху* 2. *п/л (+ исход.) выше (+ род.)*
 վեր կենալ - вставать (6, упр. 1, 4а); *наст.* վեր
 եմ կենում..., *прош. несог.* վեր էի կենում...,
прош. сог. վեր կացա, վեր կացար, վեր
 կացաւ..., *давнопрош.* վեր եմ կացել, վեր ես
 կացել, վեր է կացել..., *пов.* վեր կաց, վեր
 կացեք
 վերմիջել *~ի* (в ед.) - вермишель (5)
 վերնաշապիկ *~ի* - рубашка, сорочка (8)
 վերջ *~ի* - конец (30, упр. 1); վերջում *под конец*;
 в конце (35)
 վերջանալ *~ալիս* - кончатся (15)
 վերջապես - 1. *и наконец(-то)* 2. (վերջիվերջո)
ввод. в конце(-то) концов (26)
 վերջերս [вэрчэрэс] - 1. *в последнее время* (23)
 2. *недавно* (33, упр. 16)
 վերջին *пр., с (~ի)* - последний
 * վերջին զանգ *~ի* - последний звонок (20, упр. 3)

վերցնել *~ի* - 1. брать (4) 2. снимать (*трубку*) [25]
 վեղ *~ի* - рана (23, упр. 4)
 վեց *~ի* (в ед. + им., вин. ед. ч.) - шесть (11)
 վզնոց [вэзноц] *~ի* - ожерелье (10)
 վիզ *~ի* - шея (10)
 վիրաբույժ *~ի* - хирург (23)
 վիրահատել *~ելի* - оперировать, делать опера-
 цию; վիրահատվել *~ելի* - подвергаться опе-
 рации (23); переносить операцию
 վիրահատություն *~ումի* - операция (*хирургиче-
 ская*) [23]
 վիրավոր *пр., с (~ի)* - раненый (23, упр. 4)
 վկայական *~ի* - аттестат; диплом (20); сертифи-
 кат
 վճար *~ի* - плата (23)
 վճարել *~ելի* - платить (19)
 վնաս *~ի* - вред; ущерб, урон (13)
 * վնաս հասցնել [հասցանել] *~ի* վնասել
~ելի (վնասել *~ելի*) - причинять ущерб...,
 вредить (13)
 վստահ [вэстаһ], ~ եմ - я уверен(а) [23, 33]
 վստահելի [вэстаһэли] - заслуживающий
 доверие, надежный (22)
 վստահություն [вэстаһуцյոն] *~ումի* (в ед.) - 1. до-
 верие (22) 2. уверенность
 * վստահություն ներշնչել [ներշәнչել] *~ելի* -
 1. *внушать доверие* (22) 2. *придавать уверен-
 ность*
 վտանգավոր - опасный (23)
 վրա *п/л (+ род., за исключением ինձ, քեզ, մեզ,
 ձեզ)* - на; над(о) [6]; Մոսկվայի... վրայով *через
 Москву...* (33)

Տ [տ]

տարատ *եդ. ~ի* - брюки (8)
 տալ - давать (6); *прош. сог.* տվեցի, տվեցիր,
 տվեց..., *пов.* տո՛ւր, տվե՛ք (*формы наст. см.
 на т. 8в урока 3, а прош. несог. - на т. 34в
 урока 18*)
 * տա՛ Ստված(, քր) - дай Бог(, чтоб)! [17]
 տակ *п/л (+ род.) ~ի* (в ед.) - под(о) [16]
 տաղանդավոր *пр., с (~ի)* - талантливый (36)
 տաճար *~ի* - собор; храм (38)
 տանել - носить; уносить; выносить; относить (9,
 15, упр. 2а); *прош. сог.* տարա, տարար,
 տարավ..., *пов.* տար, տարեք
 տանը - дома *и* (6, упр. 1; 12)
 տանձ *~ի* - груша (*плод*) - 28
 տանձենի *~ու*, տանձի ծառ *~ի* - груша (*дерево*) [28]
 տանջել *~ելի* - мучить; տանջվել *~ելի* - му-
 читься (30)
 տափակել *~ելի* - жарить (*в масле*); տափակած
 жареный (5)
 տասը *~ի* (տասն) (в ед. + им., вин. ед. ч.) -
 десять (11)

տասնյակ *~ի* - десяток (32)
 * տասնյակ հազարավոր (+ им., вин.) - десятки
 тысяч (32)
 տատ(իկ) *~ի* - баб(ушк)а (1)
 տարածք - территория (22, упр. 1)
 տարբեր (+ *мн.*) - разные (15, 28)
 տարեդարձ *~ի* - годовщина (35)
 տարեկից *~ի* - годовщина (*печальная*)
 տարեկան - 1. *пр. ежегодный* 2. (*ամեն տարի*)
и ежегодно (19) 3. ... տարեկան *стольких-то
 лет (человек)* [30]
 տարեվերջ *~ի* (в ед.) - конец года; տարեվերջի
 годовой (20)
 տարի *~ի* - год (3, упр. 1а; 11, упр. 26; 13)
 տարիք *~ի* (в ед.) - возраст (30)
 տարրուք բե՛զ (2ե՛զ) - того же самого (желаю,
 желаю) и тебе (Вам)! (12); *говорится при
 женитьбе...*, *удачи и т. д.*
 տարրական. ~ (դպրոց) *~ի* - начальная школа
 (30, упр. 1)
 տաք - горячий (7); теплый

տեղ ~ի - место (12); տեղը *п/п* (+ род.) вместо; за (34)
 ■ տեղը տեղին - как полагается (следует) [22]
 ■ տեղից շարժել ~իցի - сдвигать с места (пер.) [22]
 տեղական ~ի - местный (местного производства) [22]
 տեղավորել ~իցի - 1. помещать 2. устраивать;
 տեղավորվել ~իցի - устраиваться (34)
 տեղատարափ. ~ (անձրև) ~ի - ливень, ливневый дождь (13)
 տեղեկություն *եմ.* ~իսի - 1. вести 2. информация (30)
 տեղի ունենալ ~իցի - иметь место; происходить (29)
 տեսագրիչ ~ի - видео(магнитофон) [16]
 տեսակ-տեսակ (+ *մն.*) - разного рода, разнообразные (28)
 տեսարան ~ի - 1. вид; пейзаж 2. сцена (16)
 տեսարժան. ~ վայրեր ~ի - достопримечательные места, достопримечательности (35)
 տեսնել ~ի - видеть (8); տեսնես *զեռ.* (+ *вопр.*) интересно (выражение неопределенности) [25]; տեսնես ե՞րբ կգամ интересно, когда он(а) придет?
 տևել ~ից - длиться (13)
 տետր [տէթըր] ~ի [տէթրի] - тетрадь (20)
 տեր *պիրոս* - владелец, хозяин; босс (3)
 Տեր Հայր *Հայր* - эпитет иерея (попа) армянской церкви (36, "Справка")
 տիկին ~ին (տիկ.; *մն.*, *офиц.* տիկնայք) - госпожа (г-жа); дама (1)
 տիրուհի ~ի - так называют жену иерея (попа) [36, "Справка"]
 տխրել [տօքրէլ] ~իցի - грустить; տխրեցնել ~իցի - заставлять грустить (13)
 տխուր - грустный; печальный (14)
 տղա ~ի - 1. мальчик 2. сын (3) 3. ребенок (13,

упр. 1) 4. парень (29)
 տղամարդ ~ի - мужчина (8); склонение см. под մարդ
 տնային. ~ աշխատանք ~ի - домашнее задание (20)
 ■ տնային ծառայող ~ի - домработница, служанка (31, упр. 3)
 ■ տնային տնտեսուհի [տնտէսուհի] ~ի - домохозяйка (3)
 տնտեսական [տնտէսական] - хозяйственный (17); экономический (22)
 ■ տնտեսական կյանք ~ի (в *եմ.*) - хозяйственная... жизнь (22)
 տնտեսություն [տնտէսություն] ~ի - хозяйство; экономика (22)
 տնօրէն ~ի - директор; յ տնօրէնուհի ~ի - директор(ша разг.) [19]
 տոկոս *եմ.* ~ի - процент(ы) [22]
 տող ~ի - строка (31)
 տոմս ~ի - билет (27)
 տոն ~ի - праздник (14)
 տոնակատարություն *եմ.* ~ի - празднование; торжества (31)
 տոնել ~իցի - праздновать; տոնվել ~ից - праздноваться (14)
 տպավորություն ~ի - впечатление (37)
 ■ տպավորություն թողնել ~իցի - оставлять впечатление (37)
 տրամադրել ~իցի - предоставлять (в распоряжении) [34]
 տրորել ~իցի - топтать (9)
 տրուսիկ *եմ.* ~ի - трусы, штаны (8)
 տուն *բնակ.* - дом (3, упр. 1а; 12)
 տուփ ~ի - коробка; шкатулка (16)

[o]

րոպե ~ի - минута (12)

[u]

ցած - вниз (9, упр. 2)
 ցածր [цэцэр] - низкий (20)
 ցանքոց ~ի - полотенце (банное) [7]
 ցանել ~իցի - 1. сеять 2. пульверизовать, брызгать (24)
 ցանկ ~ի - список (33)
 ցանկ/անալ (+ *вин.*) ~իցի - 1. хотеть; желать (25)
 2. пожелать (30, упр. 1)
 ցանկապատ ~ի - забор; ограда (28)
 ցանկություն ~ի - желание (34)
 ■ ցանկության դեպքում - при желании (34)
 ցանց ~ի - сетка, сеть (27)
 ցավ ~ի - боль (23)
 ցավակցություն ~ի - соболезнование (30)
 ■ ընդունիր (ընդունեցե՛ք) ցավակցություններս [цэвакцյուններոս] - прими(те) мои соболезнования! (30)

ցավել ~ից - 1. болеть (вызывать чувство боли) [23] 2. сожалеть (25)
 ■ ցավում եմ (որ) - жаль (что) [17]
 ցավք (սրտի [սօրտի]) - к сожалению (22)
 ցատկել ~իցի - прыгать (9); ցատկոտել ~իցи - подпрыгивать (27)
 ցեղասպանություն ~ի (в *եմ.*) - геноцид (32)
 ցնցուղ [цэнцуг] ~ի (в *եմ.*) - душ (7)
 ■ ցնցուղ ընդունել ~իցи - принимать душ (7)
 ցտեսություն - до свидания! (1)
 ցույց տալ - показывать (15)
 ցուրտ - 1. пр. холодный; ցուրտ է холодно сказ. 2. с *պոսի* [սօրտի] холод (13)
 ցուցադրել ~իցи - выставлять; ցուցադրվել [ցуцадօրէլ] ~ից - выставляться (36)
 ցուցակ ~ի - список (33)

ու - и (1)
 ուզել (+ օտ.) ~կցի - хотеть; желать (5, упр. 1)
 և ուզում եմ ասել (, ք) օտ. - хочу сказать (, что) (30)
 ութ ~ի (в ед. + им., օտ. ед. ч.) - восемь (11)
 ութսուն ~ի (в ед. + им., օտ. ед. ч.) -
 восемьдесят (11)
 ուժ ~ի - сила (27)
 ուժեղ - 1. ք., с (~ի) сильный (16) 2. и сильно
 ուղարկել ~կցի - 1. посылать; отсылать;
 пересылать (23) 2. отправлять
 ուղեցորդուհի ~ու - стюардесса (33)
 ուղիղ - 1. ք. прямой 2. и прямо 3. и, мод. прямо
 (в цель...) (12)
 ուղիղի օտ. - просто (16)
 ո՞ւմ - чей?; кому?; кого? (12); см. տալ ո՞ւմ
 ունենալ ~կցի - иметь (2; см. տալ յո, տ. 6); նոտ.
 ունեմ, ունես, ունի..., քոտ. նոտ. ունեի,
 ունեիր, ուներ
 ուշ - поздно (4);
 ուշադիր - 1. и внимательно 2. ք. вниматель-
 ный (11)
 ուշադրութիւն ~կցի (в ед.) - внимание
 և ուշադրութիւն դարձնել ~ի (+ ձոտ) - обращать
 внимание
 ուշանալ ~կցի (+ օտ.) - опаздывать (12)
 ուս ~ի - плечо (9)
 ուսանող ~ի - студент; ж ուսանողուհի ~ու - сту-
 дентка (3)

փակ - закрытый (25)
 փակել ~կցի - 1. закрывать (16) 2. уплачивать
 (ծոցս...)
 փախչել ~ու - бежать; убегать (31, упр. 2)
 փառք ~ի (в ед.) - слава
 և փառք Աստուծո - слава Богу! (3, упр. 16; 22)
 փափուկ - мягкий (34)
 փեշ ~ի - юбка (8)
 փեսա ~ի - зять (26)
 փեսացու ~ի - жених (26)
 փետրվար [բէտրբար] ~ի (в ед.) - февраль;
 փետրվարին в феврале (14; см. տալ յո, տ. 32ա)
 փլավ ~ի (в ед.) - плов (5)
 փոխադրել ~կցի - переводить; перевозить (32,
 упр. 1ա); փոխադրվել [բոխածրբել] ~կցի
 переходить (в следующий класс) (20)
 փոխարեն ք/ն (+ քոտ.) - вместо; за (34)
 փոխել ~կցի - менять (4); փոխվել ~կցի - перео-
 деваться (29)

քահանա ~ի - иерей, поп (36); ասակ քահանա
 - протоиерей (36, "Справка")
 քաղաք (ք.) ~ի - город (г.) (11, упр. 2ա; 17)
 քաղաքացի ~ի - мэр (35)
 քաղաքացիապետ ~ի - мэрия; муниципалитет (35)
 քաղաքացիի - 1. ք. вежливый (33) 2. и веж-
 ливо

ուսմասվար ~ի - завуч (19)
 ուսում ~ու (в ед.) - учеба (20)
 ուսուցիչ ~ի - учитель; ж ուսուցչուհի ~ու -
 учительница (19)
 ուտել - есть (кушать) - 5; քոտ. օտ. Կերա,
 Կերար, Կերավ..., քոտ. Կեր, Կերեք
 ուտելիք ~ի - еда; пища (31, упр. 3; 32)
 ո՞ւր - 1. куда? (21, 25) 2. ուր (ք) куда; где (35)
 և ո՞ւր այսպես այդպես - куда это (собрался /
 собралась / собрались)? (21)
 և ո՞ւր ք ե - вот-вот, скоро (17)
 ուրախ - 1. рад 2. радостный (12) 3. веселый
 և ուրախ եմ - я рад(а) (12)
 և ուրախ եմ ծանոթանալու (ս) համար - рад(а)
 познакомиться (26)
 ուրախալի - радостный (14); ուրախալի է - от-
 радно (22)
 ուրախանալ ~կցի - радоваться; ուրախացնել
 ~ի - радовать (14)
 ուրախութիւն ~ու - 1. (в ед.) радость 2. веселье
 (12); ուրախութեամբ с радостью, охотно (17)
 ուրբաթ ~ի (в ед.) - 1. пятница 2. в пятницу (15)
 ուրեմն [յրэмэн] - следовательно, стало быть;
 то; значит (3); выходит, (что) (26)
 ուրիշ նոտ. (+ ոտ.) ~ի - другой; еще (2)
 և ուրիշ խոսքով օտ. - иными словами; иначе
 говоря (35)

[բ]

փող օտ. ~ի - деньги (19)
 փողկապ ~ի - галстук; փողկապ կապել ~կցի 1.
 завязывать галстук 2. носить галстук (8)
 փողոց ~ի - улица (12)
 փոստ ~ի - почта; почтамт (35)
 փոր ~ի (в ед.) - живот; брюхо (9)
 և փորի ցավ (փորացավ) ~ի - боль в животе (23)
 փորձաքու ք., с (~ի) - опытный (имеющий
 օտ.) (29)
 փորձել ~կցի - 1. пытаться; пробовать (11) 2.
 примерять (21)
 փոքր [բոքր] ք., с (~ի) [բոքրի] - 1. маленький
 2. младший (2)
 փշանալ ~կցի - портиться (12)
 փռվել [բռվել] ~կցի - разостлаться (37)
 փրկել [բրկել] ~կցи - спасти (32, упр. 1а);
 փրկվել ~կցи - спастись; уцелеть (24, упр. 1)
 փուռ փուռ [բոնդու] - букет (16); ք. (36)

քաղել ~կցи - рвать, срывать (28)
 քաղած ք., с (~ի) - голодный (6)
 քաղածանալ ~կցи - проголодаться (27)
 քաղք, с (~ի) [քաքր], в. ед.) - 1. ք. сладкий 2.
 и сладко (5) 3. ք. քաղքանալ пресная
 (вода) (37)
 քայլել ~կցи - шагать; ходить (9)

բան սոյոզ - чем (при сравнении) [28, упр. 5; 30]
 քանդակ ~ի - скульптура (произведение) [35]
 քանդակագործ ~ի - скульптор (35)
 քանդակագործութիւն ~ի (в ед.) - скульптура, ваяние (35)
 քանի՞ (+ им., вин. ед. ч.) - сколько? (11, упр. 2а, 12); քանի օր է(, ինչ) вот уже несколько дней(, как) [23]; род. քանիսի՞, дат. քանիսին, вин. քանիսը (քանիսին), о человеке, исх. քանիսի՞ց, твор. քանիսով
 ք քանի՞ տարեկան ես - сколько тебе лет? (30)
 քանի դեռ - пока; покуда (31)
 քանի որ - так как, потому что (13)
 քանոն ~ի - линейка (школьная принадлежность) [20]
 քաշել ~ի - тянуть (8)
 քաշվել ~ի - стесняться (26)
 քաջ քր., ս (~ի) - храбрый, отважный (13, упр. 2; 23, упр. 3)
 քաջարար - отважно, храбро (32, упр. 1а)
 քաջարդ ~ի - пион (28)
 քանակութիւն ~մ. ~ կիլոմետր (կմ²) ~ի - квадратный километр (км²) - 22, упр. 1
 քառասուն ~ի (в ед.+ им., вин.) - сорок (11)
 քաղոր ~ի - крестный (30)
 քաղորկիւն ~ի - крестная (30)
 քարե - каменный, из камня (28)
 քարոզ ~ի - проповедь (31)
 ք քարոզ կարդալ ~ի (քարոզել ~ի) - читать проповедь (31); проповедовать

քարտեզ ~ի - карта (географическая) [20]
 քարտուղար ~ի - секретарь; ж քարտուղարուհի ~ի секретарша (3)
 քեռի ~մ - дядя (брат матери) [2]
 քիթ ~ի - нос (9)
 քիմիա ~ի (в ед.) - химия (19)
 քիչ (+ им., вин. неопр.) - мало (2)
 քնել ~ի - спать; уснуть (4)
 քննել [կաննել] ~ի - 1. экзаменовать (36, упр. 3) 2. քննարկել обсуждать
 քննութիւն [կաննություն] ~ի - экзамен (20)
 ք քննութիւն հանձնել ~ի - сдавать экзамен (24)
 քսան (+ им., вин. ед. ч.) - двадцать (11)
 քսել ~ի - мазать (масло) [5]; красить (зубы)[9]
 քսվել [կասել] ~ի - тереться; потираться (28)
 քրիզանթեմ ~ի - хризантема (28)
 քրիստոնեութիւն ~ի (в ед.) - христианство (15, упр. 2а; 36)
 քրիստոնյա - 1. с ~ի христианин 2. քր. христианский (14)
 Զրիստոս ~ի - Христ (36)
 ք Զրիստոսից առաջ (Զ. ա.) - до Рождества Христова; до нашей эры (до н. э.) [36]
 քույր ~ի - сестра; քույրիկ ~ի сестричка, сестренка (1)

Օ [o]

օգնել ~ի - помогать (18)
 օգնութիւն ~ի (в ед.) - помощь (37)
 ք օգնութիւն ձեռք մեկնել ~ի - протягивать руку помощи (32)
 օգոստոս ~ի (в ед.) - август; օգոստոսին в августе (14; см. там же, т. 32а)
 օգտագործել ~ի - использовать; употреблять (8)
 օգտակար - полезный (9)
 օգուտ ~ի - выгода (22); польза
 օդ ~ի - 1. воздух (29, упр. 1) 2. погода (33)
 օդային - воздушный (33)
 օդանավակայան ~ի - аэропорт; аэродром (33, упр. 1а)
 օդափոխվել ~ի - переменять климат (29, упр. 1)
 օլիմպիական. ~ խաղեր ~ի - олимпийские игры (29)
 օծանելիք ~ի - парфюмерия (24)
 օղ(եր) ~ի - серьги (10)

օղի ~մ (в ед.) - водка (5)
 օճառ ~ի - мыло (7)
 օջախ ~ի - очаг (35)
 օտար - 1. քր. неродной (19) 2. քր. чужой; чужеземный (31) 3. с ~ի чужой; чужеземец (31)
 ք օտար լեզու ~ի - иностранный язык (19)
 օտարազգի ~ի - чужеземный (иноплемennyй) [35]
 օր ~ի - день (4); օրը 1. день (определённый) 2. в...день; ... օրերին по...-ым дням, в ...-ые дни (12)
 ք մեր օրերում - в наши дни (23)
 ք օր օրի - день ото дня, с каждым днем (22, упр. 1; 30)
 օրինակ - 1. с ~ի пример 2. ввод. например (11)
 օրհորդ ~ի (օր.) - мадемуазель (1)
 օրհնել ~ի - благословлять (36)

Փ [φ]

ֆիզիկական - физический (32)
 ֆիլհարմոնիա ~ի (в ед.) - филармония (35)

ֆիզիկապես - физически (24)

Географические названия

Ադրբեջան [adərbejdʒan] ~հ - Азербайджан; **Ադրբեջանի Հանրապետություն** ~հ - Республика Азербайджан

Ադրիական ծով ~հ - Адриатическое море

Ազովյի ծով ~հ - Азовское море

Աթենք *եծ.* ~հ - Афины

Ալեքսանդրիա ~հ - Александрия

Ալթայյան երկրամաս ~հ - Алтайский край

Ալմա-Աթի ~հ - Алма-Аты

Ալպյան լեռներ ~հ - Альпы

Ամերիկա ~հ - Америка; **Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ** *եծ.* ~հ (ԱՄՆ) Соединенные Штаты Америки (США)

Ամստերդամ [aməstərɔdam] ~հ - Амстердам

Անգլիա (Մեծ Բրիտանիա) ~հ - Англия (Великобритания)

Անդերկովկաս [andərkoʎkɑs] ~հ - Закавказье

Աջարիա ~հ - Аджария

Ասիա ~հ - Азия

Ատլանտյան օվկիանոս ~հ - Атлантический океан (Атлантика)

Արաբական թերակղզի [təɾəkəʒi] ~հ - Аравийский полуостров

Արևելյան կիսագունդ ~հ [kısagəndi] - Восточное полушарие

Արևմտյան [ազեմեթյան] կիսագունդ ~հ [kısagəndi] - Западное полушарие

Արաքս ~հ - Арарк (река)

Արևելյան Հայաստան ~հ - Восточная Армения

Արևմտյան [ազեմեթյան] Հայաստան ~հ - Западная Армения

Արցախ (Լեռնային Պարաբաղ) ~հ - Арцах (Нагорный Карабах)

Աֆղանստան [afgənəstɑn] ~հ - Афганистан

Բալկանյան թերակղզի [təɾəkəʒi] ~հ (Բալկաններ ~հ) - Балканский полуостров (Балканы)

Բաղդադ ~հ - Багдад

Բարենցի ծով ~հ - Баренцево море

Բեյրութ ~հ - Бейрут

Բեռլին ~հ - Берлин

Բիշքեկ ~հ - Бишкек

Բրյուսել ~հ - Брюссель

Բուլղարիա ~հ - Болгария

Գերմանիա ~հ - Германия; **Գերմանիայի Ռաշնային Հանրա-**

պետություն ~հ - Федеративная Республика Германии (ФРГ)

Գյումրի ~հ - Гюмри

Ղաղստան [dɑgəstɑn] ~հ - Дагестан; **Ղաղստանի Ինքնավար Հանրապետություն** ~հ - Дагестанская Автономная Республика

Ղամաշկու ~հ - Дамаск

Ղարղանեղ *եծ.* ~հ - Дарданеллы

Ղելիի ~հ - Дели

Ղոնի Ռուստով ~հ - Ростов-на-Дону

Եգիպտոս ~հ - Египет

Եթովպիա ~հ - Эфиопия

Եվրոպա ~հ - Европа

Երևան ~հ - Ереван

Երուսաղեմ ~հ - Иерусалим

Թաթարստան [tɑtɑrəstɑn] ~հ - Татарстан; **Թաթարական Ինքնավար Հանրապետություն** ~հ - Татарская Автономная Республика

Թայվան ~հ - Тайвань

Թել Ավիվ ~հ - Тель-Авив

Թեհրան ~հ - Тегеран

Թեոդոսիա ~հ - Феодосия

Թունիս ~հ - Тунис

Թուրքիա ~հ - Турция; **Թուրքիայի Հանրապետություն** ~հ - Турецкая Республика

Թուրքմենիա ~հ (Թուրքմենստան [tʏrkiˈmɛnəstɑn] ~հ) - Туркмения (Туркменстан)

Փնև [ʒənɛv] ~հ - Женева

Իռլանդիա ~հ - Ирландия

Իսրայել ~հ - Израиль

Իրանի Իսլամական Հանրապետություն ~հ - Исламская Республика Иран; *սմ. տ՝ Պարսկաստան*

Իրաք ~հ - Ирак

Լայպցիգ ~հ - Лейпциг

Լեհաստան ~հ - Польша

Լեռնային Պարաբաղ - *սմ. Արցախ*

Լիբանան ~հ - Ливан

Լիբիա ~հ - Ливия

Լիսաբոն ~հ - Лиссабон

Լյուքսեմբուրգ ~հ - Люксембург

Լոս Անջելես ~հ - Лос-Анджелес

Լվով [lɛvov] ~հ - Львов

Խաղաղ օվկիանոս ~հ - Тихий океан

Խարկով ~հ - Харьков

Խորվաթիա ~հ - Хорватия

Շայրազույն Հյուսիս ~հ - Крайний Север

Վազան ~հ - Казань

Վալիֆոռնիա ~հ - Калифорния

Վահիրե ~հ - Каир

Վանն *եծ.* ~հ - Канны

Վապան ~հ - Капан

Վասպից ծով ~հ - Каспийское море (Каспий)

Վարմիր ծով ~հ - Красное море

Վրև ~հ - Киев

Վիպրո ~հ - Кипр

Վոպենհագեն ~հ - Копенгаген

Վովկաս ~հ - Кавказ; **Վովկասյան լեռնաշղթա** [lɛɛnɑʃhəʒɑ] ~հ - Кавказский хребет

Վորեա ~հ - Корея

Վրասնոդարի երկրամաս ~հ - Краснодарский край

Վրետե ~հ - Крит

Հաագա ~հ - Гаага

Հալեպ ~հ - Халеб

Համբուրգ ~հ - Гамбург

Հայաստան ~հ - Армения; **Հայաստանի Հանրապետություն** ~հ (ՀՀ) Республика Армения (РА)

Հանոյ ~հ - Ганой

Հավանա ~հ - Гавана

Հարավային Վորեա ~հ - Южная Корея

Հարավային Օսեթիա ~հ - Южная Осетия; **Հարավօսեթական Ինքնավար Հանրապետություն** ~հ - Южно-Осетинская Автономная Республика

Հարավաֆրիկյան Հանրապետություն ~հ (ՀԱՀ) - Южно-Африканская Республика (ЮАР)

Հարավսլավիա ~հ - Югославия

Հելսինկի ~հ - Хельсинки

Հեռավոր Արևելք ~հ - Дальний Восток

Հիմալայներ ~հ - Гималаи

Հյուսիսային Իռլանդիա ~հ - Северная Ирландия

Հյուսիսային ծով ~հ - Северное море

Հյուսիսային Վովկաս ~հ - Северный Кавказ

Հյուսիսային Վորեա ~հ - Северная Корея; **Վորեական**

ժողովրդադեմոկրատական [յոգօթադեմոկրատական] Հանրապետություն ~յան (ԿՏԴՀ) Корейская Народно-Демократическая Республика (КНДР)
 Հյուսիսային սառուցյալ օվկիանոս ~ի - Северный Ледовитый океан
 Հյուսիսային Օսեթիա ~ի - Северная Осетия; Հյուսիսօսեթական Ինքնավար Հանրապետություն ~յան Северо-Осетинская Автономная Республика
 Հնդկական [հանդկական] օվկիանոս ~ի - Индийский океан
 Հնդկաստան [հանդկաստան] ~ի - Индия
 Հոլանդիա ~ի - Голландия; см. *տձ*
 Երկրաբաններ
 Հոնկոնգ ~ի - Гонконг
 Հոնդուրաս ~ի - Гондурас
 Հորդանան ~ի - 1. (река) Иордан 2. (страна) Иордания
 Հոբենոս ~ի - Рейн
 Հռոմ ~ի - Рим
 Հրազդան ~ի - Раздан
 Հունաստան ~ի - Греция
 Հունգարիա ~ի - Венгрия

Ղազախստան [կազախստան] ~ի - Казахстан; Ղազախստանի Հանրապետություն ~յան Республика Казахстан
 Ղարաբաղ - см. Արցախ
 Ղրիմ ~ի - Крым; Ղրիմի թերակղզի [թրակեզի] ~ու Քрымский полуостров
 Ղրղզստան [կրղզստան] ~ի - Кыргызстан; Ղրղզստանի Հանրապետություն ~յան Республика Кыргызстан

Ճապոնական (ծով) ~ի - Японское море
 Ճապոնիա ~ի - Япония
 Ճենովա (Ջենովա) ~ի - Генуя

Մալթա ~ի - Мальта
 Մարսել ~ի - Марсель
 Մարոք (Մարոկո) ~ի - Марокко
 Մեծ Բրիտանիա - см. Անգլիա
 Մերձավոր Արևելք ~ի - Ближний Восток
 Մեքսիկա ~ի - Мексика
 Միացյալ Եւրոպացիներ - см. Ամերի-

կայի Միացյալ Եւրոպացիներ
 Միջերկրական ծով ~ի - Средиземное море
 Միջին Ասիա ~ի - Средняя Азия
 Միջին Արևելք ~ի - Средний Восток
 Մյունխեն ~ի - Мюнхен
 Մոնտեկարլո ~ի - Монтекарло
 Մոնրեալ ~ի - Монреаль

Յալթա ~ի - Ялта
 Յակուտիա ~ի - Якутия; Յակուտական Ինքնավար Հանրապետություն ~յան Якутская Автономная Республика

Նեղոս ~ի - Нил
 Նեա ~ի - Нева
 Նիդեռլանդներ ~ի - Нидерланды; см. *տձ* Հոլանդիա
 Նիկոսիա ~ի - Никозия
 Նյու Յորք ~ի - Нью-Йорк
 Նոր Զելանդիա ~ի - Новая Зеландия

Շանհայ ~ի - Шанхай
 Շվեդիա ~ի - Швеция
 Շուշի ~ի - Шуша
 Չեչնիա ~ի - Чечня

Չինաստան ~ի - Китай; Չինական ժողովրդական [յոգօթադեմոկրատական] Հանրապետություն ~յան (ՉԺՀ) Китайская Народная Республика (КНР)

Պակիստանի Իսլամական Հանրապետություն ~յան Исламская Республика Пакистан
 Պաղեստին ~ի - Палестина
 Պարագվայ ~ի - Парагвай
 Պարսից ծոց ~ի - Персидский залив
 Պարսկաստան ~ի - Персия; см. *տձ* Իրան...
 Պոլիս (Ստամբուլ) ~ի - Константинополь, Стамбул
 Պրահա ~ի - Прага

Ջենովա - см. Ճենովա
 Ջիբրալտար ~ի - Гибралтар

Ռաբատ ~ի - Рабат
 Րիո դե ժանեյրո ~ի - Рио-де-Жанейро

Ռումինիա ~ի - Румыния
 Ռուսաստան ~ի (Ռուսիա ~ի) - Россия; Ռուսաստանի Ռազմա-Մարտիկական ~յան (ՌԴ) Российская Федерация (РФ)

Սահարայի անապատ ~ի (Սահարա ~ի) - Сахарская пустыня (Сахара)
 Սան Ֆրանցիսկո ~ի - Сан-Франциско
 Սաուդյան Արաբիա ~ի - Саудовская Аравия
 Սևաստոպոլ ~ի - Севастополь
 Սև ծով ~ի - Черное море
 Սկանդինավիա ~ի - Скандинавия; Սկանդինավյան թերակղզի [թրակեզի] ~ու Скандинавский полуостров
 Ստամբուլ - см. Պոլիս
 Սուեզի ջրանցք ~ի - Суэцкий канал
 Ստոկհոլմ ~ի - Стокгольм

Վենետիկ ~ի - Венеция
 Վիեննա ~ի - Вена
 Վիետնամ ~ի - Вьетнам
 Վոլգա ~ի - Волга
 Վրաստան ~ի - Грузия; Վրաստանի Հանրապետություն ~յան Республика Грузия

Տաջիկստան [տաձիկստան] ~ի - Таджикистан; Տաջիկստանի Հանրապետություն ~յան Республика Таджикистан

Սելթա ~ի - Уэльс

Փխենյան ~ի - Пхеньян

Քենիա ~ի - Кения
 Էյոլն ~ի - Кельн
 Էրաբեյթ ~ի - Кувейт

Օդեսա ~ի - Одесса
 Օսեթիա ~ի - Осетия

Ֆիլիպիններ ~ի - Филиппины
 Ֆինլանդիա ~ի - Финляндия
 Ֆրանսիա ~ի - Франция; Ֆրանսիական Հանրապետություն ~յան Французская Республика

ЛИЧНЫЕ ИМЕНА

(В транскрипции, принятой в литературе и официальных документах)

А) Мужские

Աբել ~հ - Абель
 Աբրահամ ~հ - Абраам
 Ադամ ~հ - Адам
 Ազատ ~հ - Азат
 Ահարոն ~հ - Агарон
 Ալեքսան (Ալեք) ~հ -
 Алексан (Алек)
 Աղասի ~հ - Агаси
 Անանիա ~հ - Анания
 Անդրանիկ ~հ - Андраник
 Անտոն ~հ - Антон
 Անուշավան ~հ - Анушаван
 Աշոտ ~հ - Ашот
 Առաքել ~հ - Аракеп
 Ասպետ ~հ - Аспет
 Ասատուր ~հ - Асатур
 Ավագ ~հ - Авак
 Ավետիս (Ավետիք) ~հ -
 Аветис (Аветик)
 Ատոմ ~հ - Атом
 Արա ~հ - Ара
 Արամ ~հ - Арам
 Արամայիս ~հ - Арамаис
 Արարատ ~հ - Арарат
 Արեգ ~հ - Арег
 Արիստակես (Արիս) ~հ -
 Аристакес (Арис)
 Արմեն ~հ - Армен
 Արմենակ ~հ - Арменак
 Արշակ ~հ - Аршак
 Արշամ ~հ - Аршам
 Արշավիր ~հ - Аршавир
 Արսեն ~հ - Арсен
 Արտակ ~հ - Артак
 Արտաշես ~հ - Арташес
 Արտավազդ ~հ - Артавазд
 Արտեմ ~հ - Артем

Բաբկեն ~հ - Бабкен
 Բագրատ ~հ - Баграг
 Բարսեղ ~հ - Барсег
 Բենիամին (Բենիկ) ~հ -
 Бенжамин (Беник)
 Բյուզանդ ~հ - Бюзанд

Գաբրիել ~հ - Габриэль
 Գագիկ ~հ - Гагик
 Գառնիկ ~հ - Гарник
 Գասпар ~հ - Гаспар
 Գարեգին (Գարիկ) ~հ -
 Гарегин (Гарик)
 Գեղամ ~հ - Гегам
 Գևորգ ~հ - Геворк
 Գևել ~հ - Гвел
 Գոր ~հ - Гор
 Գրիգոր ~հ - Григор
 Գուրգեն ~հ - Гурген

Դանիել ~հ - Даниэль
 Դավիթ ~հ - Давит
 Դերենիկ ~հ - Дереник

Եզնիկ ~հ - Езник
 Եղիա ~հ - Егия
 Եղիշե ~հ - Егишэ

Եսայի ~հ - Есаи
 Երջանիկ ~հ - Ерджаник
 Երվանդ ~հ - Ерванд
 Եփրեմ ~հ - Ефрем

Զավեն ~հ - Завен
 Զարեհ ~հ - Зарэ
 Զաքարիա ~հ - Закария
 Զոհրաբ ~հ - Зограб

Էդուարդ ~հ - Эдуард

Թադևոս ~հ - Тадевос
 Թադևոս ~հ - Татул
 Թորնիկ ~հ - Торник
 Թովմաս ~հ - Товмас
 Թորգոմ ~հ - Торгом
 Թորոս ~հ - Торос

Իշխան ~հ - Ишхан
 Իսահակ ~հ - Исаак

Լերնիկ ~հ - Лерник
 Լևոն ~հ - Левон

Խաժակ ~հ - Хажак
 Խաչատուր (Խաչիկ) ~հ -
 Хачатур (Хачик)
 Խոսրով ~հ - Хосров
 Խորեն ~հ - Хорен

Վայժակ ~հ - Вайцак
 Վարապետ ~հ (Վարդ - չի) -
 Карапет (Каро)
 Վարեն ~հ - Карен
 Վաստանդին ~հ - Костан-
 дин
 Վորյուն ~հ - Корюн

Չակոբ ~հ - Акоп
 Չամազասպ ~հ - Амазасп
 Չամբարձում (Չամբիկ) ~հ -
 Амбарцум (Амбик)

Չայկ ~հ - Айк (Гайк)
 Չայկազ ~հ - Айказ
 Չայկարամ ~հ - Айкарам
 Չարուբյուն (Չարուբ) ~հ -
 Арутюн (Арут)
 Չենիկ ~հ - Генрик
 (Генрих)
 Չմայակ ~հ (Չամկ - չի) -
 Амаяк (Амо)
 Չովակիմ ~հ - Оваким
 Չովհաննես (Չովիկ) ~հ -
 Ованес (Овик)
 Չովսեփ ~հ - Овсеп
 Չրայր ~հ - Грайр
 Չրանա ~հ - Грант
 Չրաչյա ~հ (Չրաչիկ - չի) -
 Рачия (Грачик, Рачик)

Պովա ~հ - Гукас

Սարգևոս ~հ - Матевос
 Սամիկոն ~հ - Мамикон
 Սաղիս ~հ - Маис
 Սանվել ~հ - Манвел

Սանուկ ~հ - Манук
 Սասիս ~հ - Масис
 Սարգար ~հ - Маркар
 Սարկոս ~հ - Маркос
 Սարտիրոս ~հ - Мартирос
 Սեյիթ ~հ - Мелик
 Սելբոն ~հ - Мелкон
 Սեյսակ ~հ - Мехак
 Սեարուզ ~հ - Месроп
 Սերուժան ~հ - Меружан
 Սիրիան ~հ - Мигран
 Սինաս ~հ - Минас
 Սիսաք ~հ - Мисак
 Սիբայել ~հ - Микаэль
 Սիսիթար ~հ - Мхитар
 Սկրուհի [Մեթրուի] ~հ -
 Мкртыч
 Սոեր ~հ - Мгեր
 Սոլվես ~հ - Мовсес
 Սուշեղ ~հ - Мушаг
 Սուրադ ~հ - Мурад

Նարեկ ~հ - Нарек
 Ներսես (Ներսիկ) ~հ - Нер-
 сес (Нерсик)
 Նիկողոս ~հ - Никогос
 Նշան ~հ - Ншан
 Նորայր (Նորիկ) ~հ - Но-
 райр (Норик)
 Նուբար ~հ - Нубар

Շահեն ~հ - Шагэ
 Շահեն ~հ - Шаген
 Շավարշ ~հ - Шаварш

Ոսկան ~հ - Воскан

Պավլավան ~հ - Патаакан
 Պարզն ~հ - Паркев
 Պարույր ~հ - Паруйр
 Պետրոս ~հ - Петрос
 Պերճ ~հ - Перч
 Պողոս ~հ - Погос

Ջիվան ~հ - Дживан

Ռազմիկ ~հ - Размик
 Ռաֆիկ (Ռաֆայել) ~հ -
 Рафик (Рафаэль)
 Ռուբեն (Ռուբիկ) ~հ - Ру-
 бен (Рубик)
 Ռուդիկ ~հ - Рудик

Սահակ ~հ - Саак
 Սամսոն ~հ - Самсон
 Սամվել ~հ - Самвел
 Սարգիս ~հ - Саркис
 Սարո ~հ - Саро
 Սեդրակ ~հ - Сетрак
 Սեպուհ ~հ - Сепух
 Սերաբ ~հ - Сероп
 Սևակ ~հ - Севак
 Սիմոն ~հ - Симон
 Սմբատ [Սամբат] ~հ - См-
 бат
 Սողոմոն ~հ - Согомон
 Սոս ~հ - Сос

Ստեփան ~հ - Степан
 Սուրեն (Սուրիկ) ~հ - Су-
 рен (Сурик)

Վազգեն ~հ - Вазген
 Վահագն [Վահագն] ~հ -
 [Վահագն] - Ваагн
 Վահան ~հ - Ва(г)ан
 Վահե ~հ - Вагэ
 Վահրամ ~հ - Ваграм
 Վաղարշակ (Վաղարշ) ~հ -
 Вагаршак (Вагарш)
 Վաղինակ ~հ - Вагинак
 Վանիկ ~հ (Վանկ - չի) -
 Ваник (Вано)
 Վաչագան ~հ - Вачаган
 Վաչե (Վաչիկ) ~հ - Вачэ
 (Вачик)
 Վարազդատ ~հ - Вараздет
 Վարդան ~հ - Варган
 Վարդես ~հ - Варгес
 Վարուժան ~հ - Варужан
 Վիգեն ~հ - Виген
 Վրեժ [Վարձ] ~հ - Вреж
 Վրույր [Վարյур] ~հ - Вруйр

Տաճատ ~հ - Тачет
 Տիգրան ~հ - Тигран
 Տիրան ~հ - Тиран
 Տրդատ [Մարթատ] ~հ - Тратат

Րաֆֆի ~հ, ~հ - Раффи

Ցոլակ ~հ - Цолак

Փայլակ ~հ - Пайлак

Օհան ~հ - Оган
 Օնիկ ~հ - Оник

Б) Женские

Ազատուհի ~հ - Азатуи
 Ազնիկ ~հ - Азник
 Ալմաստ ~հ - Алмаст
 Ալվարդ ~հ - Алварт
 Աղավաղ ~հ, ~հ - Агавни
 Անահիտ (Անիկ) ~հ - Анаит
 (Аник)
 Անի ~հ - Ани
 Անուշ ~հ - Ануш
 Աշխեն ~հ - Ашхен
 Աստղիկ ~հ - Астхик
 Արաքսյա ~հ (Արաքս - չի) -
 Араксия (Аракс)
 Արևիկ ~հ - Аревик
 Արմենուհի ~հ - Арменуи
 Արմինե (Արմիկ) ~հ -
 Арминэ (Армик)
 Արուսյակ ~հ - Арус(як)
 Արփիկ ~հ - Арпик

Գայանե ~հ - Гаянэ
 Գոհար(իկ) ~հ - Гоар(ик)

Երազիկ ~հ - Еразик
 Եվա ~հ - Ева

Զարուհի ~ու (Զարիկ ~ի) -
Заруи (Зарик)
Զվարթ [зөөарт] ~թ - Зварт

Էլիզաբեթ (Էլիզ) ~ի -
Элизабет (Элиз)
Թազուհի ~ու - Такуи
Թամար ~ի - Тамар

Լիլիթ ~ի - Лилит
Լուսիկ ~ի - Лусик
Լուսինե ~ի - Лусина

Շաղիկ ~ի - Цагик (Цахик)
Շովինար (Շովիկ) ~ի -
Цовинар (Цовик)

Չարիկ ~ի - Карина

Հասմիկ ~ի - Асмик
Հեղինե ~ի - Эгина
Հոփսիմե (Հոփսիկ) ~ի -
Рипсимэ (Рипсик)
Հրանուշ ~ի - Грануш
(Рануш)
Հրաչունի ~ու - Рацуи

Մանուշ(ակ) ~ի -
Мануш(ак)
Մարգարիտ ~ի (Մարգո
~ի) - Маргарит (Марго)
Մարիամ ~ի (Մարո ~ի) -
Мариам (Маро)
Մարինե ~ի - Марине

Նազիկ ~ի - Назик
Նաիրա ~ի - Наира

Նեկտար ~ի - Нектар
Նինել ~ի - Нинель
Նվարդ ~ի - Нварт
Նունե ~ի - Нуна
Նուշիկ ~ի - Нушик
Նորա ~ի - Нора

Շաքե ~ի - Шаке
Շողիկ ~ի - Шогик
Շուշան(իկ) ~ի - Шушан(ик)

Պայծառ ~ի - Пайцар
Պերճուհի ~ու - Перчум

Ռիմա ~ի - Рима
Ռուզան ~ի - Рузан

Սաթենիկ (Սաթիկ) ~ի -
Сатеник (Сатик)

Սեդա ~ի - Седа
Սիրանուշ (Սիրուշ) ~ի -
Сирануш (Сируш)
Սիրվարդ ~ի - Сирварт
Սոնա ~ի - Сона
Սոսի ~ի - Соси
Սուսան ~ի - Сусан

Վարդուհի ~ու - Варгум
Վարսենիկ (Վարսիկ) ~ի -
Версеник (Варсик)

Տաթև(իկ) ~ի - Татев(ик)
Տիգրանուհի ~ու -
Тигрануи

Շողիկ ~ի - Шогик

Ենար(իկ) ~ի - Кнар(ик)

Приложение 1

Типы регулярного склонения существительных

им. род. дат. вин. исход. твор. лок.	I սենյակ(ը) սենյակի սենյակի(ն) սենյակ(ը) սենյակից սենյակով սենյակում	II այգի(ն) այգու այգու(ն) այգի(ն) այգուց այգով այգում	III օր(ը) օրվա օրվա(ն) օր(ը) օրվանից (օրից) օրով օրով
им. род. дат. вин. исход. твор. лок.	IV ընկեր(ը) ընկերոջ ընկերոջ(ը) ընկերոջ(ը) ընկերոջից ընկերոջով (ընկերոջ մեջ)	V հայր(ը) հոր հոր(ը) հոր(ը) հորից հորով (հոր մեջ)	VI անուն(ը) անվան անվան(ը) անուն(ը) անունից անունով (անվան մեջ)
им. род. дат. вин. исход. твор. лок.	VII ուրախություն(ը) ուրախության ուրախության(ը) ուրախություն(ը) ուրախությունից ուրախությամբ (ուրախության մեջ)		VIII Սարգիսենց Սարգիսենց Սարգիսենց Սարգիսենց Սարգիսենցից Սարգիսենցով (Սարգիսենց մեջ)
Мн. им. род. дат. вин. исход. твор. лок.	число սենյակներ(ը) սենյակների սենյակիների(ն) սենյակներ(ը) սենյակներից սենյակներով սենյակներով	всех այգիներ(ը) այգների այգիների(ն) այգիներ(ը) այգիներից այգիներով այգիներով	существительных օրեր(ը) օրերի օրերի(ն) օրեր(ը) օրերից օրերով օրերով и т. д.

Примечания

1. В армянском существует определенный артикль (см. II,4).
2. Множественное число существительных образуется при помощи окончаний *-եր* или *-իք* (см. III,10).
3. Родительный, дательный, винительный и творительный падежи армянского и русского почти совпадают по значению; исходный падеж по значению соответствует предложным конструкциям русского. *от / из / с + родительный* (см. IV,13).
4. Существительные (и местоимения) в армянском делятся не на *одушевленные* и *неодушевленные*, а на *указывающие на лица* и на *вещи*; притом винительный падеж первых совпадает по форме с дательным (особенно когда они в определенном значении) *Հորը* (дат.) *ընկեց* "(Он) обратился к отцу" - *Հորը* (вин.) *տեսաւ* "(Он) увидел отца". А винительный указывающих на вещи существительных (и местоимений) по форме совпадает с именительным: *Սենյակը* (им.) *բացարձկ է* "Комната пуста" - *Սենյակը* (вин.) *հանձարեցի* "(Н) убрал(а) комнату".
5. Существительные, указывающие на лица, не имеют форм локатива; значение последнего выражается посредством конструкции: "род. + поспелог *մեջ*" (см. IV, V, VIII таблицы). Данная конструкция встречается также в склонении некоторых других существительных. Это, в частности, слова с суффиксом *-ութիւն* (см. VI, VII таблицы).

Спряжение регулярных глаголов

Наст. время	Прощ. несов.	Буд. время	Буд. прощ.
Ia. վազում եմ	վազում էի	վազելու եմ, կվազեմ, պիտի վազեմ	վազելու էի, կվազեի, պիտի վազեի
IIa. փախչում եմ	փախչում էի	փախչելու եմ, կփախչեմ, պիտի փախչեմ	փախչելու էի, կփախչեի, պիտի փախչեի
IIIa. գտնում եմ	գտնում էի	գտնելու եմ, կգտնեմ, պիտի գտնեմ	գտնելու էի, կգտնեի, պիտի գտնեի
IVa. վերցնում եմ	վերցնում էի	վերցնելու եմ, կվերցնեմ, պիտի վերցնեմ	վերցնելու էի, կվերցնեի, պիտի վերցնեի
IIa. խաղում եմ	խաղում էի	խաղալու եմ, կխաղամ, պիտի խաղամ	խաղալու էի, կխաղայի, պիտի խաղայի
IIIa. զարմայնում եմ	զարմանում էի	զարմանալու եմ, կզարմանամ, պիտի զարմանամ	զարմանալու էի, կզարմանայի, պիտի զարմանայի
IIa. մոտենում եմ	մոտենում էի	մոտենալու եմ, կմոտենամ, պիտի մոտենամ	մոտենալու էի, կմոտենայի, պիտի մոտենայի
Прощ. сов.	Давно - прошедшее	время	Пов. накл.
Ia. վազեցի	վազել եմ	վազել էի	վազիր, վազեցեք
IIa. փախա	փախել եմ	փախել էի	փախիր, փախեք
IIIa. գտա	գտել եմ	գտել էի	գտիր, գտեք
IVa. վերցր(եց)ի	վերցրել եմ	վերցրել էի	մոտեցրո՛ւ, մոտեցրե՛ք
IIa. խաղացի	խաղացել եմ	խաղացել էի	խաղա՛, խաղացեք
IIIa. զարմացա	զարմացել եմ	զարմացել էի	զարմացիր, զարմացեք
IIa. մոտեցա	մոտեցել եմ	մոտեցել էի	մոտեցիր, մոտեցեք

Примечания

1. Лишь три глагола - գալ, լալ и տալ, имеют окончание -իս в настоящем и прошедшем несовершенном временах. գալիս եմ, լալիս եմ, տալիս եմ; գալիս էի, լալիս էի, տալիս էի (см. II, 86, XV.346).

2. Употребительны и другие формы *будущего времени*: վազեմ, փախչեմ, գտնեմ, վերցնեմ, խաղամ, զարմանամ, մոտենամ..., վազեի, փախչեի... Они встречаются в предложениях, начинающихся модальными словами: երանի (թե) "если бы", բռն "пусть", թերևս = գուցե "может быть", երևի "наверное", ըստ երևույթին "по-видимому", а также и союзами: եթե "если", որպեսզի "чтобы", միայն (թե) "лишь бы", երբ (որ) "когда", ով (որ) "кто", ինչ (որ) "(то,) что", միևնույն (որ) "пока", ուր (որ) "куда; где", որտեղ (որ) "где", որքան (որ) "сколько".

Что касается будущего времени с *պիտի* (պիտի վազեմ..., պիտի վազեի...), оно имеет свой вариант с պետք է (պետք է վազեմ .). Значение этих форм имеет оттенок *обязательности*: պիտի = պետք է վազեմ "(я) должен (должна) бежать".

3. Формы *давнопрошедшего времени* (վազել եմ... - по отношению к настоящему моменту, и վազել էի... - по отношению к моменту в прошлом) трудно переводимы на русский, примерно так: վազել եմ "когда то (я) пробежал", վազել էի "давным-давно (я) пробежал".

4. Отрицательные формы *настоящего, прошедшего несовершенного, будущего и давнопрошедшего времен* образуются с помощью вспомогательного глагола в отрицательной форме - չեմ..., չէի..., притом последние ставятся *перед* спрягаемым глаголом. վազում եմ - չեմ վազում, վազում էի - չէի վազում, վազելու եմ - չեմ վազելու, վազելու էի - չէի վազելու, վազել եմ - չեմ վազել, վազել էի - չէի վազել.

Отрицательные формы *будущего времени с префиксом կ-* образуются с помощью тех же форм вспомогательного глагола, однако другим образом... կվազեմ "(я) побегу" - չեմ վազի, կվազեի "(я) бы побегал" - չէի վազի:

5. Отрицательные формы *повелительного наклонения* образуются с помощью частицы մի: վազիր - մի վազիր, վազեցեք - մի վազեցեք; փախիր - մի փախիր, փախեք - մի փախեք; գտիր - մի գտիր, գտեք - մի գտեք; վերցրո՛ւ - մի վերցրու, վերցրե՛ք - մի վերցրեք, մոտեցրո՛ւ - մի մոտեցրու, մոտեցրե՛ք - մի մոտեցրեք; խաղա՛ - մի խաղա, խաղացե՛ք - մի խաղացեք; զարմացիր - մի զարմացիր, զարմացե՛ք - մի զարմացեք; մոտեցիր - մի մոտեցիր, մոտեցե՛ք - մի մոտեցեք.

Чтобы образовать *отрицательные формы остальных глагольных форм*, к ним просто прилагается префикс չ-: վազել - չվազել, վազեցի - չվազեցի, վազեմ - չվազեմ. Притом одинаково правильно этот префикс прилагать к *պիտի* или к спрягаемому глаголу: չպիտի վազեմ, պիտի չվազեմ.

П. С. БЕДИРЯН

УЧЕБНИК АРМЯНСКОГО ЯЗЫКА

Для русскоязычных армян
Новая редакция

Гл. директор издательства
Директор
Худ. редактор
Компьютерная верстка

С. Ш. Мкртчян
М. В. Мнацаканян
А. А. Багдасарян
А. Т. Акопян

Печать офсетная.
Формат 70x100 1/16. Бумага офсетная.
Объем 15 п.л. Тираж 500 экз.

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ЗАНГАК – 97»
0051, Ереван, пр. Комитаса 49/2, тел.: (+37410) 23-26-48, 23-25-28,
факс: (+37410) 23-25-95,
эл. почта: info@zangak.am
URL: www.zangak.am